

*Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n. o.
Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce sv. Ladislava, Nové Zámky*

Občianske právo

Prednáška pre študentov VŠZ a SP sv. Alžbety Bratislava v školskom
roku 2021/2022

***Žiadna časť prednášky nesmie byť publikovaná a šírená žiadnym
spôsobom bez výslovného súhlasu autora.***

Nové Zámky, 05.10.2021

JUDr. Oto Lobodáš, PhD.

Úvod do predmetu

T - 1 Súkromné právo

1. Dualizmus verejného a súkromného práva
2. Zásady súkromného práva
3. Systém súkromného práva
4. Povaha, podstata a pojem občianskeho práva
5. Vzťah občianskeho práva k iným odvetviám súkromného práva

T - 2 Historický vývoj občianskeho práva na Slovensku

1. Vývoj občianskeho práva do vzniku Česko-slovenska
2. Vývoj občianskeho práva v Česko-slovensku
3. Občianske právo v Slovenskej republike

T - 3 Európske právo a jeho vplyv na slovenské súkromné právo

1. Všeobecná charakteristika európskeho komunitárneho súkromného práva
2. Harmonizácia slovenského súkromného práva s európskym komunitárnym právom súkromným

T - 4 Pramene a systém občianskeho práva

1. Pojem a výpočet prameňov občianskeho práva
2. Systém občianskeho práva a systematika občianskeho zákonníka

T - 5 Právne skutočnosti

1. Právny dôvod a právne skutočnosti
2. Právne úkony
 - 2.1 Pojmové znaky právnych úkonov
 - 2.2 Typy a druhy právnych úkonov
 - 2.3 Vznik právnych úkonov
 - 2.4 Náležitosti právnych úkonov
 - 2.5 Obsah právneho úkonu
 - 2.6 Výklad právnych úkonov
 - 2.7 Právne následky vadnosti právnych úkonov
 - 2.8 Protiprávne úkony
3. Vytvorenie veci alebo diela
4. Konštitutívne rozhodnutia štátneho orgánu
5. Udalosti a protiprávne stavy
6. Právne domnienky a fikcie

T - 6 Subjektívne práva a povinnosti

1. Pojem, triedenie, vznik, zmena a zánik subjektívnych práv a povinností
2. Subjekty práv a povinností
 - 2.1 Právna spôsobilosť
 - 2.2 Fyzické osoby
 - 2.3 Právna spôsobilosť fyzických osôb na protiprávne úkony
 - 2.4 Právnické osoby
 - 2.5 Druhy právnických osôb

3. Zastúpenie
 - 3.1 Pojem a druhy zastúpenia
 - 3.2 Zákonné zastúpenie
 - 3.3 Zmluvné zastúpenie
4. Ochrana osobnosti fyzickej osoby
 - 4.1 Predmet ochrany
 - 4.2 Právne prostriedky ochrany osobnosti
5. Ochrana poskytovaná právnickým osobám
6. Predmet subjektívnych práv a povinností
 - 6.1 Veci
 - 6.2 Práva a iné majetkové hodnoty
 - 6.3 Byty a nebytové priestory
 - 6.4 Triedenie vecí
 - 6.5 Hlavná vec a jej príslušenstvo
7. Výkon a ochrana subjektívnych práv

T - 7 Čas ako právna skutočnosť

1. Význam času v občianskom práve
2. Počítanie času
3. Premlčanie (pojem a účel premlčania)
 - 3.1 Premlčacia doba
 - 3.2 Účinky premlčania
4. Preklúzia Uplynutie času
5. Vydržanie

T - 8 Vecné práva

1. Podstata a druhy vecných práv
 - 1.1 Pojem vecné práva
 - 1.2 Druhy vecných práv
2. Vlastnícke právo
 - 2.1 Pojem vlastníctvo a vlastnícke právo
 - 2.2 Obsah, výkon a obmedzenie vlastníckeho práva
3. Subjekty a predmet vlastníckeho práva
4. Ochrana vlastníckeho práva
5. Nadobúdanie vlastníckeho práva
 - 5.1 Nadobúdanie vlastníckeho práva zmluvou
 - 5.2 Nadobúdanie vlastníckeho práva rozhodnutím štátneho orgánu (orgánu verejnej moci)
 - 5.3 Nadobúdanie vlastníckeho práva na základe iných skutočností ustanovených zákonom
 - A. Vydržanie
 - B. Nadobudnutie vlastníckeho práva k strateným, skrytým a opusteným veciam
 - C. Nadobudnutie vlastníckeho práva vytvorením novej veci
 - D. Nadobudnutie vlastníckeho práva prírastkom a spracovaním
 - E. Nadobudnutie vlastníckeho práva príklepom licitátora
 - F. Nadobudnutie vlastníckeho práva k neoprávnenej stavbe
 - G. Nadobudnutie vlastníckeho práva priamo zo zákona

6. Zánik vlastníckeho práva
7. Podielové spoluvlastníctvo
 - 7.1 Vymedzenie podielového spoluvlastníctva
 - 7.2 Obsah podielového spoluvlastníctva
 - 7.3 Zánik podielového spoluvlastníctva
8. Bezpodielové spoluvlastníctvo manželov
 - 8.1 Pojem bezpodielové spoluvlastníctvo manželov
 - 8.2 Predmet a rozsah zákonného bezpodielového spoluvlastníctva
 - 8.3 Vznik zákonného bezpodielového spoluvlastníctva
 - 8.4 Obsah zákonného bezpodielového spoluvlastníctva
 - 8.5 Zánik zákonného bezpodielového spoluvlastníctva
 - 8.6 Vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva
 - 8.7 Dohodou modifikované bezpodielové spoluvlastníctvo

T- 9 Držba

1. Pojem držba
2. Držba a detencia
3. Držba oprávnená a neoprávnená

T - 10 Vecné práva k cudzej veci

1. Vecné bremená
2. Záložné právo
 - 2.1 Právna úprava záložného práva
 - 2.2 Pojem, funkcia a povaha záložného práva
 - 2.3 Predmet záložného práva
 - 2.4 Zánik záložného práva
3. Zádržné právo
 - 3.1 Pojem zádržné právo a jeho podstata
 - 3.2 Vznik zádržného práva
 - 3.3 Obsah zádržného práva
 - 3.4 Zánik zádržného práva

T - 11 Dedičské právo

1. Všeobecne o dedení
2. Základné zásady dedenia
3. Predpoklady dedenia
 - 3.1 Smrť fyzickej osoby
 - 3.2 Existencia dedičstva
 - 3.3 Dedičský titul
 - 3.4 Dedičská spôsobilosť
 - 3.4.1 Spôsobilý dedič
 - 3.4.2 Dedičská nespôsobilosť
4. Vydedenie
5. Odmietnutie dedičstva
6. Dedenie zo zákona
 - 6.1 Všeobecne o dedení zo zákona
 - 6.2 Dedičské skupiny
 - I. Prvá dedičská skupina

- II. Druhá dedičská skupina
- III. Tretia dedičská skupina
- IV. Štvrtá dedičská skupina
- 7. Dedenie zo závetu
 - 7.1 Všeobecne o dedení zo závetu a pojem závet
 - 7.2 Náležitosti závetu
 - I. Náležitosti osoby poručiteľa
 - II. Náležitosti vôle poručiteľa
 - III. Náležitosti prejavu vôle poručiteľa
 - IV. Obsahové náležitosti závetu
- 8. Formy závetu
- 9. Zrušenie závetu
- 10. Nadobudnutie dedičstva
- 11. Ochrana oprávneného dediča

T - 12 Záväzkové právo

- 1. Všeobecná časť záväzkového práva
 - 1.1 Pojem a funkcia záväzkového práva
 - 1.2 Systematika a triedenie záväzkového práva
 - 1.3 Záväzkovoprávny vzťah a jeho prvky
 - 1.4 Druhy záväzkovoprávných vzťahov
 - 1.5 Vznik záväzkovoprávných vzťahov
 - 1.6 Zmena záväzkovoprávných vzťahov
 - 1.7 Zabezpečenie záväzkov
 - I. Zmluvná pokuta
 - II. Ručenie
 - III. Dohoda o zrážkach zo mzdy a iných príjmov
 - IV. Záložná zmluva
 - V. Zabezpečenie záväzku prevodom práva
 - VI. Zabezpečenie záväzku postúpením pohľadávky
 - VII. Zábezpeka
 - VIII. Uznanie dlhu
 - 1.8 Zánik záväzkovoprávných vzťahov
 - I. Splnenie dlhu
 - II. Započítanie jednostranným úkonom
 - III. Výpoveď
 - IV. Uloženie do úradnej úschovy
 - V. Jednostranné odstúpenie od zmluvy
 - VI. Dohoda
 - VII. Smrť dlžníka alebo veriteľa
 - VIII. Uplynutie času
 - IX. Nemožnosť plnenia
 - X. Splynutie

T - 13 Závázky z právnych úkonov

- 1. Kúpna zmluva
 - 1.1 Pojem a funkcia kúpnej zmluvy
 - 1.2 Vznik kúpnej zmluvy

- 1.3 Právna úprava kúpnej zmluvy
- 1.4 Práva a povinnosti zmluvných strán
- 1.5 Zánik kúpnej zmluvy
- 1.6 Vedľajšie dojednania pri kúpnej zmluve
 - I. Výhrada vlastníctva
 - II. Predkupné právo
 - III. Právo spätnej kúpy
 - IV. Iné vedľajšie dojednania
- 2. Zámenná zmluva
- 3. Darovacia zmluva
 - I. Pojem
 - II. Vznik darovacej zmluvy
 - III. Práva a povinnosti zmluvných strán
 - IV. Zánik darovacej zmluvy
- 4. Zmluva o dielo
 - I. Pojem
 - II. Vznik zmluvy o dielo
 - III. Práva a povinnosti zmluvných strán
 - IV. Zánik zmluvy o dielo
 - V. Zmluva o zhotovení veci na zákazku
 - VI. Zmluva o oprave a úprave veci
- 5. Zmluva o pôžičke
 - I. Pojem
 - II. Vznik právneho vzťahu zo zmluvy o pôžičke
 - III. Práva a povinnosti zmluvných strán
 - IV. Zánik právneho vzťahu zo zmluvy o pôžičke
 - V. Spotrebiteľský úver
- 6. Zmluva o výpožičke
 - I. Pojem
 - II. Vznik právneho vzťahu zo zmluvy o výpožičke
 - III. Práva a povinnosti zmluvných strán
 - IV. Zánik právneho vzťahu zo zmluvy o výpožičke
- 7. Nájomná zmluva
 - 7.1 Všeobecne
 - I. Pojem a podstata
 - II. Druhy nájmov
 - III. Vznik nájmu
 - IV. Práva a povinnosti zmluvných strán
 - V. Zánik nájmu
 - 7.2 Nájom bytu
 - I. Pojem a právna úprava nájmu bytu
 - II. Vznik nájmu bytu
 - III. Práva a povinnosti zmluvných strán
 - IV. Zánik nájmu bytu
 - V. Spoločný nájom bytu viacerými osobami a manželmi
 - 7.3 Nájom obytných miestností v zariadeniach určených na trvalé bývanie
 - 7.4 Podnájom bytu (časti bytu)
 - 7.5 Nájom a podnájom nebytových priestorov

7.6 Podnikateľský nájom hnutelných vecí

8. Príkazná zmluva
9. Konanie bez príkazu
10. Zmluva o úschove
11. Zmluva o ubytovaní
12. Zmluvy o preprave
13. Sprostredkovateľská zmluva
14. Zmluva o vklade
15. Poistné zmluvy
16. Zmluva o združení
17. Zmluva o dôchodku
18. Záväzky zo stávky a hry
19. Verejná súťaž
20. Verejný príslub

T - 14 Záväzky zo spôsobenia škody a z bezdôvodného obohatenia

1. Záväzky zo spôsobenia škody
 - 1.1 Predchádzanie hroziacim škodám
 - 1.2 Pojem zodpovednosť
 - 1.3 Funkcie zodpovednosti
 - 1.4 Predpoklady vzniku zodpovednosti za škodu
 - 1.5 Subjekty zodpovednosti za škodu
 - 1.6 Spoluzodpovednosť za spôsobenú škodu
 - 1.7 Obsah, rozsah a spôsob náhrady škody
2. Záväzky z bezdôvodného obohatenia
 - 2.1 Pojem a podstata bezdôvodného obohatenia
 - 2.2 Predpoklady vzniku bezdôvodného obohatenia
 - 2.3 Skutkové podstaty bezdôvodného obohatenia
 - 2.4 Subjekty právneho vzťahu z bezdôvodného obohatenia
 - 2.5 Právne následky bezdôvodného obohatenia
 - 2.6 Premlčanie práva na vydanie bezdôvodného obohatenia

Úvod do predmetu

Právo sa člení na právo:

- a) prirodzené a pozitívne
- b) hmotné a procesné
- c) vnútroštátne a medzinárodné
- d) verejné a súkromné

Občianske právo hmotné je všeobecným právnym odvetvím súkromného práva. Upravuje právo vo vzťahu k občanovi (osobné a osobnostné práva), najmä rodinné právo, vlastnícke právo, dedičské právo a záväzkové právo.

Vzťahy v občianskom práve sú výsledkom slobodnej vôle.

Podľa slovenského práva sa Občianske právo delí na:

- a) Všeobecnú časť
- b) Osobitnú časť
 - rodinné práva
 - vecné práva
 - dedičské práva
 - záväzkové práva
 - práva duševného vlastníctva

Podľa rímskeho práva sa Občianske právo delí na:

- a) Právo osôb
 - osobné právo
 - rodinné právo
- b) Právo vecí
 - vecné práva
 - záväzkové právo
 - dedičské právo
- c) Procesné občianske právo

T – 1 Súkromné právo

1. Dualizmus verejného a súkromného práva
2. Zásady súkromného práva
3. Systém súkromného práva
4. Povaha, podstata a pojem občianskeho práva
5. Vzťah občianskeho práva k iným odvetviám súkromného práva

1. Dualizmus verejného a súkromného práva

Zmienky o právnom dualizme verejného a súkromného práva pochádzajú z obdobia starého Ríma. Uvádza sa najmä vymedzenie vzťahu verejného a súkromného práva, rímskeho právnika Ulpianusa v Digestách, nasledovne: „*Právo verejné je zamerané na záujem rímskeho štátu, kým právo súkromné na záujem jednotlivcov*“.

V modernej dobe vznikli viaceré teórie, ktoré odôvodňujú právny dualizmus. Najväčší význam nadobudli nasledujúce tri:

- a) *teória záujmov*, podľa ktorej normy verejného práva slúžia spoločenským záujmom a normy súkromného práva záujmom jednotlivcov,
- b) *teória podriadenosti a nadriadenosti*, podľa ktorej vo verejnom práve existuje medzi účastníkmi právnych vzťahov podriadenosť a nadriadenosť, kým v oblasti súkromného práva je určujúci princíp rovnosti,
- c) *teória subjektov*, podľa ktorej je na odlíšenie verejného práva od súkromného práva rozhodujúce, či sa na právnom vzťahu zúčastňuje právny subjekt, ktorý má zvrchovanú moc a túto moc vykonáva aj v tomto vzťahu, alebo ju nevykonáva.

V rámci kontinentálneho právneho systému prevláda pomerne značná názorová zhoda, hoci sa vyskytujú určité odlišnosti, ktoré nemajú zásadnú povahu.

Občianske právo sa v kontinentálnom právnom systéme považuje za všeobecné súkromné právo, ktoré sa vo všeobecnej rovine týka všetkých subjektov právnych vzťahov.

Od všeobecného súkromného práva sa postupne odvíjali ďalšie odvetvia (alebo pododvetvia) súkromného práva, tzv. osobitné súkromné práva, medzi ktoré sa zaraďuje obchodné právo, právo cenných papierov, právo duševného vlastníctva, medzinárodné právo súkromné a čiastočne pracovné právo (v tzv. časti individuálneho pracovného práva, t.j. nie v časti tzv. kolektívneho pracovného práva).

Rodinné právo netvorí osobitné, oddelené právne odvetvie od občianskeho práva, ale je imanentnou súčasťou občianskeho práva, pretože rodinnoprávne vzťahy sú prevažne osobné práva.

V súkromnom práve sú právne vzťahy účastníkov na zásade rovnosti a súkromnej autonómie. Iba od vôle účastníka závisí, či vstúpi do nejakého právneho vzťahu a vezme na seba určitú právnu povinnosť, alebo nevstúpi.

Do systému verejného práva patria odvetvia práva, v ktorých právnych vzťahoch sa uplatňuje princíp nadriadenosti a podriadenosti, pretože jeden zo subjektov právneho vzťahu disponuje verejnou donucovacou mocou voči inému subjektu. K takýmto právnym odvetviám patria najmä ústavné právo, správne právo a finančné právo.

2. Zásady súkromného práva

Zásady súkromného práva najvýraznejšie vyjadrujú hodnoty spoločnosti, na ktorých je vybudované súkromné právo a umožňujú výrazné odlíšenie od zásad charakterizujúcich subsystém verejného práva a jeho právnu úpravu.

Súkromné právo je vytvorené na týchto základných zásadách:

- a) *zásada rovnosti účastníkov* – Občiansky zákonník výslovne upravuje v ustanovení § 2 ods. 2, že účastníci občianskoprávných vzťahov majú rovnaké postavenie,

- b) *zásada individuálnej autonómie účastníkov* (sloboda vôle) pri nadobúdaní majetku, pri nakladaní s majetkom alebo pri rozvoji osobnosti a tvorivej duševnej činnosti,
- c) *zásada „všetko je dovolené, čo nie je zakázané“* – maximalizuje hranice slobodnej podnikateľskej činnosti fyzických a právnických osôb v súkromnoprávných vzťahoch. V čl. 2 ods. 3 Ústavy SR je to ustanovené znením: „Každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá“. Minimalizáciu zásahov orgánov štátnej moci do súkromnoprávnej sféry vyjadruje zásada „všetko je zakázané, čo nie je dovolené“, ktorá je upravená v čl. 2 ods. 2 Ústavy SR, znením: „Štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon“.
- d) *zásada ekvity* (dobrých mravov, poctivého obchodu, zákazu zneužitia práva), ktorá vznikla už v starom Grécku a v antickom Ríme ako potreba korigovať tvrdosť, asociálnosť a amorálnosť, ku ktorým dochádzalo striktným uplatňovaním právnych pravidiel.
- e) *zásada zákazu zneužitia subjektívnych práv* – je jedným z osobitných prejavov zásady ekvity, najmä s dobrými mravmi a je upravená v Ústave SR a vo všetkých troch súkromnoprávných kódexoch (v Občianskom zákonníku, v Obchodnom zákonníku a v Zákonníku práce). V Občianskom zákonníku ustanovenie § 3 ods. 1 obmedzuje výkon práv tak, že nikto nesmie bez právneho dôvodu zasahovať do práv a oprávnených záujmov iných a tento výkon nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi.
- f) *zásada istoty a stability v súkromnoprávných vzťahoch*, ktorá sa prejavuje v ďalších podzásadách, napríklad:
- nedotknuteľnosti vlastníckeho práva,
 - dodržiavania uzavretých zmlúv a v prípade nedodržania zmluvného vzťahu, účastníka postihnú zodpovednostné následky (sankcia),
 - nikoho nepoškodzovať – subjekty právnych vzťahov sa musia správať tak, aby neporušovali akúkoľvek povinnosť a zodpovedajú za škodu (§ 415 a § 420 OZ),
 - ochrana dobromyseľnosti – je chápaná v právnych poriadkoch viacerých krajín ako morálna kategória, ako kritérium „čestnosti“ subjektívnych práv účastníka právneho vzťahu,
 - zákaz retroaktivity – vyjadruje záujem na zachovanie istoty už existujúcich právnych vzťahov v prípade ich novej právnej úpravy,
- g) *zásada prevencie* - ide o predchádzanie ohrozovania a porušovania práv vyplývajúcich zo súkromnoprávných vzťahov a riešenie prípadných sporov dohodou medzi účastníkmi.

3. Systém súkromného práva

Po vykonaných zmenách v právnom systéme v ostatných rokoch a predpokladanom vývoji v právnom poriadku verejného a súkromného práva možno vyvodiť, že systém slovenského súkromného práva tvoria tieto právne odvetvia:

- a) občianske právo ako všeobecné súkromné právo,

- b) obchodné právo,
- c) pracovné právo (individuálne pracovnoprávne vzťahy),
- d) medzinárodné súkromné právo.

4. Povaha, podstata a pojem občianskeho práva

Občianske právo patrí k základným a najstarším právnym odvetviam v histórii práva. Vzniklo v podmienkach starého Ríma pod názvom **ius civile**, ktoré sa postupným vývojom stalo základom rímskeho súkromného práva. V rámci ius civile sa vyprofilovali také inštitúty, akými sú vlastnícke právo, držba, kúpna zmluva, nájom, darovanie, dedenie a ďalšie. Tieto inštitúty a formy právnych vzťahov pretrvali viac ako dve tisícročia v dôsledku tzv. recepcie rímskeho práva, ku ktorej došlo v západnej a strednej Európe v období od 12. do 16. storočia (porovnaj Prusák J. Teória práva, všeobecné pramene práva).

Rímske súkromné právo a rímska právna kultúra ovplyvnili v kontinentálnej Európe všetky občianskoprávne kodifikácie v 19. a 20. storočí, akými boli:

- a) francúzsky občiansky zákonník z roku 1804 (Code civil),
- b) Všeobecný rakúsky občiansky zákonník z roku 1811 (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch),
- c) nemecký občiansky zákonník z roku 1896 (Bürgerliches Gesetzbuch),
- d) švajčiarsku občianskoprávnu kodifikáciu, a to občianskeho zákonníka z roku 1907 a zákona o obligáciách z roku 1911,
- e) taliansky občiansky zákonník z roku 1942
- f) a holandský občiansky zákonník v období rokov 1970 až 1992.

Rímske právo nemalo výraznejší vplyv na vývoj práva v Rusku a v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Írska.

Vývoj občianskeho práva na území nášho štátu prebiehal pod vplyvom rímskoprávnej kultúry a rímskeho súkromného práva.

Uvedené historické súvislosti majú význam aj pre chápanie súčasného platného občianskeho práva. Osobitne so zmenami v ekonomickom, politickom a sociálnom systéme spoločnosti, ktoré sa udiali po roku 1989 s vytvorením trhového hospodárstva a politickej plurality.

Proces premien sa dotýka aj sféry majetkových vzťahov tovarovo-peňažnej povahy a s nimi súvisiacimi osobnými a osobnomajetkovými vzťahmi. V podmienkach trhového hospodárstva má osobitnú úlohu občianske právo, pretože je funkčne, metódou, princípmi a prostriedkami právnej úpravy usporiadané na úpravu priamych tovarovo-peňažných, osobných a osobnomajetkových vzťahov medzi všetkými oblasťami reprodukčného procesu regulujúcim ponuku a dopyt na trhu výroby, kapitálu, práce a služieb. Z uvedeného možno vymedziť **pojem občianske právo**.

Občianske právo je právne odvetvie, ktoré všeobecne upravuje majetkové vzťahy a s nimi súvisiace osobné a osobnomajetkové vzťahy, pričom subjekty týchto vzťahov majú v právnej rovine rovnaké postavenie a dispozičnú autonómiu.

Osobné, resp. osobnostné vzťahy sú upravené v Občianskom zákonníku v ustanovení § 11 a nasledujúcich, patria k nim najmä:

- ochrana telesnej integrity, osobnej slobody, občianskej cti, ľudskej dôstojnosti a pod.,
- ochrana prejavov osobnosti zachytenej na určitom nosiči (písomnosti), zvukové a obrazové záznamy alebo iné prejavy osobnej povahy,
- ochrana mena fyzickej osoby, ako aj názvu právnickej osoby (§ 19b OZ), ochranu obchodného mena, či už fyzickej alebo právnickej osoby upravuje obchodné právo (§ 8 a nasl. OBZ).

Osobnomajetkové vzťahy a s nimi súvisiace majetkové vzťahy možno rozčleniť do skupín:

- autorské vzťahy a vzťahy im príbuzné, upravené autorským zákonom (zákon č. 618/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov),
- právne vzťahy zo zlepšovacích návrhov, upravené zákonom č. 527/1990 Zb. v znení neskorších predpisov (§ 72 až 74),
- právne vzťahy k vynálezom, upravené v zákone o patentoch a dodatkových ochranných osvedčeniach (zákon č. 435/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov),
- právne vzťahy k ochranným známkam upravené zákonom o ochranných známkach (zákon č. 506/2009 Z. z.),
- právne vzťahy k dizajnom, zákon o dizajnoch (zákon č. 444/2002 Z. z. v znení neskorších predpisov),
- právne vzťahy k novým odrodám rastlín, upravené zákonom o právnej ochrane rastlín (zákon č. 202/2009 Z. z.).

Osobnomajetkové vzťahy a s nimi súvisiace majetkové vzťahy sú upravené prevažne osobitne mimo Občianskeho zákonníka a pre ich špecifickú povahu sa podľa občianskoprávnej teórie zaraďujú do oblasti práva duševného vlastníctva.

5. Vzťah občianskeho práva k iným odvetviam súkromného práva

Občianske právo má vzťah k odvetviam súkromného práva:

- a) k obchodnému právu,
- b) k pracovnému právu,
- c) k rodinnému právu,
- d) k medzinárodnému právu súkromnému,
- e) k Civilnému sporovému poriadku, Civilnému mimosporovému poriadku a k Správnomu súdnemu poriadku.

Ad – a) Vzťah občianskeho práva k obchodnému právu

Občiansky zákonník tvorí základ súkromného práva a Obchodný zákonník upravuje iba špecifické majetkové, osobné i osobnomajetkové vzťahy späté s podnikaním a obchodovaním.

Občiansky zákonník prenecháva úpravu niektorých osobitných majetkových a osobných vzťahov medzi fyzickými a právnickými osobami osobitným právnym predpisom (§ 1 ods. 2 OZ).

Ak niektoré otázky nemožno riešiť podľa Obchodného zákonníka, treba ich riešiť podľa predpisov občianskeho práva (§ 1 ods. 2 OBZ).

Z uvedeného vzťahu vyplýva zásada subsidiarity občianskoprávnej úpravy k úprave obchodnoprávnej.

Ad – b) Vzťah občianskeho práva k pracovnému právu

Vzťah občianskeho práva k pracovnému právu vyplýva z jednoznačného rozlíšenia individuálnych a kolektívnych pracovnoprávných vzťahov (§ 1 ods. 1 zákona č. 311/2001 Z. z. zákonníka práce v znení neskorších predpisov). Pokiaľ individuálne pracovnoprávne vzťahy patria do súkromného práva, kolektívne pracovnoprávne vzťahy patria do verejného práva.

V kolektívnom pracovnom práve, vzhľadom na existenciu verejného záujmu na fungovaní a stabilite pracovnoprávných vzťahov, sa výrazne prejavuje silný sociálny aspekt vo forme intenzívnych zásahov štátu.

Z uvedeného vzťahu vyplýva zásada subsidiarity občianskoprávnej úpravy k úprave pracovnoprávnej.

Ad – c) Vzťah občianskeho práva k rodinnému právu

V slovenskom právnom poriadku sú rodinnoprávne vzťahy upravené samostatne v osobitnom zákone o rodine (zákon č. 36/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov).

Zákon o rodine ustanovuje všeobecnú subsidiaritu Občianskeho zákonníka (v ustanovení § 110) tým, že ak zákon o rodine neustanovuje niečo iné, na rodinné vzťahy sa použijú ustanovenia Občianskeho zákonníka.

Ad – d) Vzťah občianskeho práva k medzinárodnému právu súkromnému

Medzinárodné súkromné právo ustanovuje, ktorým právnym poriadkom sa spravujú súkromnoprávne vzťahy s cudzím, t. j. medzinárodným prvkom.

Úprava vzťahov s medzinárodnoprávnym prvkom je obsiahnutá v osobitnom zákone (zákon č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších predpisov).

Ad – e) Vzťah občianskeho práva k Civilnému sporovému poriadku, Civilnému mimosporovému poriadku a k Správnemu súdnemu poriadku.

Občiansky zákonník je hmotnoprávnym predpisom občianskeho práva a Civilný sporový poriadok, Civilný mimosporový poriadok a Správny súdny poriadok sú procesné kódexy, ktoré s účinnosťou od 01.07.2016 nahradili Občiansky súdny poriadok (zákon č. 99/1963 Zb. v znení neskorších predpisov).

Zložitosť a rôznorodosť právnych vzťahov v občianskom práve hmotnom si vyžiadali nahradiť Občiansky súdny poriadok uvedenými procesnými kódexmi v civilnom súdnom konaní.

Podľa Civilného sporového poriadku koná príslušný súd v sporoch vo veciach:

- v zmenkových a šekových sporoch,
- v pracovnoprávných sporoch,
- v konkurzných a reštitučných konaniach,
- v sporoch z priemyselného vlastníctva,
- v sporoch z nekalého súťažného konania a v autorských sporoch,
- v sporoch hospodárskej súťaže,
- v sporoch týkajúceho sa rozhodcovského konania,
- v sporoch burzových obchodov,
- v sporoch určenia neplatnosti zmluvy, koncesnej zmluvy na práce alebo rámcovej dohody podľa osobitného predpisu,
- v sporoch z abstraktnej kontroly v spotrebiteľských veciach,
- v sporoch o náhradu jadrovej škody,
- vo veciach ochranného opatrenia v občianskych veciach nariadeného v inom členskom štáte Európskej únie.

Podľa Civilného mimosporového poriadku koná príslušný súd :

- v niektorých rodinnoprávných veciach, a to v konaní
 - a) o povolenie uzavrieť manželstvo,
 - b) o rozvod manželstva,
 - c) o určenie neplatnosti alebo o určenie neexistencie manželstva,
 - d) určenia rodičovstva,
 - e) starostlivosti súdu o maloletých,
 - f) o návrat maloletého do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní,
 - g) vo veciach osvojenia,
 - h) vo veciach výživného plnoletých osôb,
- o dedičstve,
- v niektorých statusových veciach fyzických osôb, a to v konaní
 - a) o vyhlásenie za mŕtveho,
 - b) o spôsobilosti na právne úkony,
 - c) o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom zariadení,
 - d) o ustanovení opatrovníka,
- vo veciach obchodného registra,
- v niektorých veciach právnických osôb,
- o umorení listiny
- a vo veciach notárskych úschov.

Správny súdny poriadok upravuje konanie v správnom súdnictve.

T - 2 Historický vývoj občianskeho práva na Slovensku

1. Vývoj občianskeho práva do vzniku Česko-slovenska
2. Vývoj občianskeho práva v Česko-slovensku
3. Občianske právo v Slovenskej republike

1. Vývoj občianskeho práva do vzniku Česko-slovenska

Od najstarších dôb po zánik Veľkej Moravy

Pôvodné slovenské etnikum, ktorého kmene sa presťahovali na územie dnešného Slovenska už v 5. a 6. storočí n. l., patrilo do sféry slovanskej právnej kultúry. Základy ich súkromnoprávneho poriadku boli síce skromné, avšak v porovnaní s inými kmeňmi v oblasti Karpát a Dunaja boli na takom istom stupni a v mnohom smere ešte na vyššom vývojovom stupni. (Luby, Š.).

V tomto, svojim charakterom obyčajovým právom v právnom poriadku, bolo najviac rozvinuté rodinné právo, ktoré z pochopiteľných dôvodov tvorilo základ sociálnej štruktúry vtedajšej spoločnosti. Najstaršiu formu rodinného života predstavovala nedielná rodina (čelad', záduha) ako spoločenstvo príbuzných osôb žijúcich a hospodáriacich na nedielnom rodinnom majetku.

Záduha je právny inštitút žijúcich ešte dnes u južných Slovanov, ktorá spočívala v tom, že niekoľko sedliackych rodín, pochádzajúcich od spoločného predka, tvorili majetkové združenie. Záduha je teda zložitou širšou rodinou, ktorá ako celok bola vlastníkom spoločného majetku, ktorá spoločne hospodári a stojí pod správou náčelníka, ktorý ju navonok zastupuje. Je to spoločenstvo založené na príbuzenskom i majetkovom zväzku.

Základom vecného práva bolo kolektívne vlastníctvo čelade, ktoré už obsahovalo všetky parciálne (čiastkové, čiastočné) oprávnenia vlastníka, hoci ešte v nerozvinutej podobe. Medzi spôsobmi nadobúdania vlastníctva v tých časoch prevládalo nadobúdanie pôdy okupáciou, ktorá bola vhodná na obsadenie a neskôr aj na obhospodarovanie.

Veľkomoravská ríša, ktorá vznikla v 9. storočí a zahŕňala i Slovensko, bola ranofeudálnym štátom, ktorého panovníci vládli absolutisticky. Svojimi rozhodnutiami ovplyvňovali aj majetkové vzťahy, najmä rozdelenie vlastníckych titulov v ranofeudálnej spoločnosti.

V štruktúre **vlastníckeho poriadku** malo prvoradý význam verejnoprávne pozemkové vlastníctvo panovníka a jeho dynastie, označované latinským termínom *proprietas*. Panovník alebo členovia panovníckeho rodu poskytovali potom veľmožom, alebo iným príslušníkom aristokracie a vojvodcom, za zásluhy pozemky do úžitkového vlastníctva alebo do držby. Tak postupne popri verejnoprávnom pozemkovom vlastníctve kráľa, resp. členov jeho dynastie, vzniklo a etablovalo sa aj **súkromné pozemkové vlastníctvo**.

Z verejného pozemkového vlastníctva panovníka získavala pozemky do vlastníctva tiež cirkev i jednotlivé kláštory. Aj v období **Veľkej Moravy** bolo pre súkromnoprávne pomery **smernodajné obyčajové právo**, ktoré kontinuálne naväzovalo na predchádzajúce obdobie.

Vývoj občianskeho práva v Uhorsku.

Súkromnoprávny poriadok založený na obyčajovom práve, ktorý na území Slovenska existoval v prvom vývinovom období t.j. od najstarších čias až po zánik Veľkej Moravy, mal od začiatku veľký význam a aj vplyv na celouhorský právny vývin, čo sa prejavovalo napríklad v terminológii latinského i maďarského jazyka, ktorá mala často slovenský (slovanský) pôvod.

Pôvodne slovanské obyčajové právo sa však neskôr v Uhorsku dostalo pod silný vplyv germanského, kánonického a aj rímskeho práva. Najväčší vplyv na uhorské obyčajové právo malo v období 12. až 16. storočia rímske právo

súkromné, hoci k všeobecnej recepcii rímskeho práva v Uhorsku nikdy nedošlo. V neskoršom období, najmä po vytvorení Rakúsko-Uhorskej únie pod vládou Habsburgovcov (1526), sa súkromné právo v Uhorsku dostalo pod vplyv rakúskeho práva.

Na území dnešného Slovenska, od najstarších čias až do roku 1950, bolo **obyčajové právo hlavným prameňom súkromného práva**.

Na pozadí uvedených vplyvov v 15. storočí silneli tendencie a požiadavky, aby obyčajové právo bolo kodifikované. V súlade s tým, uhorský kráľ Vladislav II. Určil úlohu kodifikovať obyčajové právo, čím bol poverený významný právnik, zrejme slovanského pôvodu, Štefan z Vrboviec (Verboci), ktorý v priebehu niekoľkých rokov vytvoril a v roku 1514 predložil knižné dielo „*Opus tripartitum iuris consuetudinarii inclyti Regni Hungariae partiumque ednexarum*“. Dielo prevažne čerpá z platného obyčajového práva, z kráľovských dekrétov a súdnych rozhodnutí a celkove je koncipované pod vplyvom rímskeho a kánonického práva. Je napísané v latinčine s výskytom početných cudzojazyčných termínov, vrátane mnohých výrazov slovanského pôvodu.

Napriek úsiliu v tejto podobe kodifikovať obyčajové právo v Uhorsku, **Tripartitum** nebolo uzákonené a nestal sa z neho nikdy kódex.

Popri obyčajovom práve, ako hlavnom prameni súkromného práva v Uhorsku, existovali aj ďalšie právne pramene, z ktorých treba predovšetkým uviesť zákony. Z tohto hľadiska mali význam pokusy zostaviť súkromnú zbierku zákonov, z ktorých prvou (ktorá vyšla tlačou) bola v roku 1581 trnavským rodákom Jánom Sambockým. Najznámejšou a najuznávanejšou sa stala trojzväzková zbierka zákonov vydaná v roku 1696 pod názvom Corpus Iuris Hungarici. Jej autorom bol Slovak Martin Svätójánský (Szent-Iványi) rodák z Liptovského Jána, riadny profesor Trnavskej univerzity.

2. Vývoj občianskeho práva v Česko-slovensku

Medzivojnové obdobie

Po rozpade a zániku Rakúsko-Uhorska si oslobodené národy vytvorili vlastné štáty. Slovensko sa z vôle slovenského národa stalo súčasťou Československej republiky. Pri vytváraní právneho poriadku nový štát v oblasti súkromného práva do značnej miery zachoval kontinuitu s doterajším právnym vývojom. Na základe ústavnej listiny č.11/1918 Sb. z. a n. bolo v podstate recipované dovtedajšie občianske právo platné v Čechách a na Slovensku, t.j. v Čechách platil naďalej **Všeobecný rakúsky občiansky zákonník** z roku 1811 a na Slovensku pôvodom **uhorské obyčajové právo** a ostatné občianskoprávne predpisy prijaté v Uhorsku. Uvedený právny **dualizmus občianskeho** (a nielen občianskeho) sa zachoval až do roku 1950, t.j. do vydania prvého česko-slovenského Občianskeho zákonníka.

Prevzaté, pôvodom rakúske a uhorské občianske právo sa však v podmienkach Česko-Slovenska v závislosti od nových spoločenských potrieb neustále menilo a dopĺňalo. Tak došlo k novelizácii manželského práva a k uzákoneniu pozemkovej reformy. Rozvoj podnikania a obchodných vzťahov vyvolal potrebu prijatia nových právnych úprav v podobe takých zákonov, akými bol zákon o nekalej súťaži (1927), zákon o konkurznom, vyrovnávacom

a odporovacom poriadku (1931), zákon o poistnej zmluve (1934, autorský zákon (1926) a ďalšie.

Pre formovanie právneho poriadku Slovenskej republiky v rokoch 1939 až 1945 vrátane súkromného práva bolo smerodajné ustanovenie § 3 zákona č.1/1939 Sb. z. o samostatnom Slovenskom štáte, na základe ktorého došlo k prevzatíu všetkých doterajších zákonov, teda celého česko-slovenského právneho poriadku. V tomto zmysle na Slovensku v oblasti súkromného práva aj naďalej platilo uhorské obyčajové právo.

Vývoj od roku 1945 do roku 1950

Významné obsahové zmeny v dovtedajšom občianskom práve nastali po oslobodení Československa od roku 1945, respektíve na Slovensku od vyhlásenia Slovenského národného povstania v auguste 1944. Predovšetkým treba spomenúť nariadenie SNR č.11/1944 Zb. nariadení SNR o zaistení nemeckých a arizovaných podnikov (o tzv. nútenej správe), ale najmä nariadenie SNR č.50/1945 Zb. nar. SNR o národnej správe, podľa ktorého sa pod „národnú správu“ dostal majetok osôb štátne nespoľahlivých, majetok arizovaný. V náväznosti na to, ďalekosiahle dôsledky na ich majetkové vzťahy malo nariadenie SNR č.4/1945 Zb. nar. SNR o konfiškovaní a urýchlennom rozdelení poľnohospodárskeho majetku Nemcov, ako aj zradcov a nepriateľov slovenského národa. Konfiškácia ostatného majetku týchto subjektov bola vykonaná dekrétom prezidenta republiky č. 108/1945 Zb. s platnosťou pre celú ČSR.

V súlade s intenzívnou vlnou nacionalizácie, ktorá prebehla po druhej svetovej vojne vo viacerých krajinách, aj v Československu, na jeseň 1945 sa začala prvá etapa znárodňovania formou prezidentských dekrétov (prezidentské dekréty č. 100 až 103/1945 Sb.), ktorými boli poštátnené bane, hutí, banky,

V dôsledku revolučných udalostí vo februári 1948 nastala zmena politického režimu, čo sa odzrkadlilo i v obsahu prijatej Ústavy č.150/1948 Sb. Ústavy 9. mája. Tento normatívno právny akt položil právne základy aj direktívnemu riadeniu národného hospodárstva.

V rámci tzv. právnickej dvojročnice, vyhlásenej vládou ČSR v období rokov 1948-50, bola úloha kodifikovať v rozhodujúcich oblastiach spoločenských vzťahov nové právo, vrátane prípravy a prijatia nového Občianskeho zákonníka. **Občiansky zákonník č.141/1950 Zb.** nadobudol účinnosť od 1. januára 1951.

Prijatím Občianskeho zákonníka sa skončila historická etapa dualizmu rakúskeho občianskeho práva v Čechách a uhorského obyčajového práva na Slovensku.

Prvý česko-slovenský Občiansky zákonník (ďalej len OZ) však neplatil dlho. Ústava č.100/1960 Zb. Československej socialistickej republiky vyžadovala, pri kodifikácii prvého, premietnutie vysoký stupňa zospoločenšenia výrobných prostriedkov a koncentráciu majetku najmä v rukách štátu i do občianskoprávných vzťahov.

V dôsledku tohto prístupu bol Občiansky zákonník z roku 1950 nahradený dvoma kódexmi, a to **Občianskym zákonníkom č.40/1964 Zb.** a **Hospodárskym zákonníkom č.109/1964 Zb.**, ktorý bol nástrojom

direktívneho riadenia hospodárstva a orientáciou na vzťahy vznikajúce iba medzi socialistickými organizáciami pri plnení plánov národného hospodárstva.

Vývoj občianskeho práva po roku 1989

Zásadný význam mala novela Ústavy č.100/1960 Zb., ktorá opustila členenie vlastníckych vzťahov na osobitné druhy a formy a už dôsledne vychádzala z jednotného pojmu a rovnocenného obsahu vlastníckeho práva.

Zákon č.105/1990 Zb. o súkromnom podnikaní občanov ustanovil právnu možnosť nadobúdať majetok občanmi pri podnikateľskej činnosti bez akéhokoľvek obmedzenia.

V roku 1991 **bol novelizovaný Občiansky zákonník č.40/1964 Zb.** a bol zrušený Zákon medzinárodného obchodu, ako i zákon č.109/1964 Zb. Hospodársky zákonník a bol **nahradený Obchodným zákonníkom č.513/1991 Zb.**

3. Občianske právo v Slovenskej republike

Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky v súlade s čl. 152 Ústavy SR (**receptná norma**), Občiansky zákonník a ostatné občianskoprávne zákony, ako aj Obchodný zákonník a Zákonník práce sa stali súčasťou právneho poriadku SR.

Pre ďalší vývoj v oblasti transformácie bytov a nebytových priestorov bola prijatá osobitná, od Občianskeho zákonníka oddelená právna úprava.

Vývoj občianskeho (súkromného) práva v SR začala čoraz intenzívnejšie ovplyvňovať realizácia programu aproximácie slovenského práva s právom Európskej únie najmä potom, čo SR uzavrela s EÚ a jej členskými štátmi dohodu o pridružení, ktorá sa stala súčasťou nášho právneho poriadku 1.februára 1995. V oblasti občianskeho práva hmotného išlo a ide najmä o realizáciu tých smerníc orgánov EÚ, resp. Európskych spoločenstiev, ktoré sa týkajú zvýšenia ochrany spotrebiteľov.

A tak sa začala pripravovaná rekodifikácia občianskeho zákonníka, ktorej cieľom bolo pripraviť stabilnú, úplnú právnu normu. V roku 2002 bol predložený „**Legislatívny zámer Občianskeho zákonníka**“. Už v ňom sa uvažovalo o vytvorení jednej právnej normy pre úpravu základných občianskoprávných i obchodnoprávných vzťahov. Takáto tendencia, ktorú vo svojich právnych systémoch uplatnili i ďalšie štáty Európy, by prispela k tvorbe Európskeho občianskeho zákonníka.

T – 3 Európske právo a jeho vplyv na slovenské súkromné právo

1. Všeobecná charakteristika európskeho komunitárneho súkromného práva
2. Harmonizácia slovenského súkromného práva s európskym komunitárnym právom súkromným

1. Všeobecná charakteristika európskeho komunitárneho súkromného práva

Dejiny Európy po 2. svetovej vojne charakterizuje snaha po politickej, vojenskej a ekonomickej integrácii, s ktorou sa neskôr spája aj tendencia zblížovania právnych poriadkov zúčastnených európskych štátov.

V súvislosti s existenciou Európskych spoločenstiev sa hovorí o práve spoločenstiev, ale aj o európskom komunitárnom práve, ktoré tvoria súbor právnych noriem zameraných na vznik a fungovanie spoločného trhu členských štátov európskych spoločenstiev.

Európske komunitárne právo sa stalo samostatným právnym poriadkom, ktorý zároveň tvorí integrálnu súčasť právneho poriadku použiteľného na území každého členského štátu.

Z hľadiska povahy prameňov sa európske právo člení na dve časti :

1. **primárne právo** a
2. **sekundárne právo**.

Primárnym prameňom európskeho práva sú predovšetkým štyri zakladajúce zmluvy:

- Zmluva o Európskom spoločenstve pre uhlie a oceľ (Paríž 1951)
- Zmluva o európskom hospodárskom spoločenstve (EHS) (Rím 1957),
- Zmluva o európskom spoločenstve pre atómovú energiu (Rím 1957),
- Zmluva o Európskej únii podpísaná v Maastrichte 7.februára 1992 a platnosť nadobudla 1. novembra 1993.

Pojem Európska únia sa začal používať od 1.11.1993, keď vstúpila do platnosti **Zmluva o Európskej únii - Maastrichtská zmluva** (podpísaná vo februári 1992). Touto zmluvou bolo nahradené dovtedy používané označenie Európske spoločenstvá.

Tieto zmluvy nazývame ako zakladajúce zmluvy.

V súčasnosti **základy primárneho práva** tvorí:

Zmluva o Európskej únii a Zmluva o fungovaní Európskej únie

Sekundárne právo tvoria právne akty prijímané spoločnými inštitúciami Európskeho spoločenstva. Sú nimi :

- **Nariadenia** – všeobecne a priamo záväzné právne akty a vzťahujú sa na všetkých účastníkov integrácie. Okamihom nadobudnutia platnosti sa stávajú súčasťou ich právneho poriadku.
- **Smernice** – právne akty, ktoré zaväzujú zúčastnené štáty uskutočniť vo svojom právnom poriadku k určitému dátumu zmeny tak, aby si právo jednotlivých štátov neodporovalo a poskytovalo porovnateľnú úroveň ochrany.
- **Rozhodnutia** sú záväznými právnymi aktmi. Vzťahujú sa len na tie členské štáty, ktorým sú adresované.
- **Stanoviská a odporúčania** nie sú právne záväzné. Nemajú právny ale len politický význam.

Súčasná koexistencia európskeho práva a vnútroštátneho práva členského štátu si vyžaduje ustanovenie určitých zásad, ktoré umožňujú účinnú aplikáciu práva Európskych spoločenstiev. Sú nimi

- zásada bezprostrednej použiteľnosti,

- zásada nepriameho účinku,
- zásada zodpovednosti členského štátu za škodu spôsobenú jednotlivcovi porušením komunitárneho práva,
- zásada prednosti (nadradenosti) komunitárneho práva nad národným právom.

Unifikácia prostredníctvom uzavierania zmlúv a harmonizácia prostredníctvom vydávania smerníc.

Vývoj potvrdil, že tradičný spôsob zachovávaní uniformity prostredníctvom uzavierania záväzných zmlúv nie je úspešnou cestou pre zjednocovanie súkromnoprávných pravidiel.

Preto od roku 1985 príslušné orgány vydávali smernice dôležité pre utváranie európskeho súkromného práva :

- smernica č. 84/450/EHS o klamlivej reklame a smernica č. 97/55/ES, ktorou sa pozmeňuje smernica o klamlivej reklame tak, aby zahŕňala aj úpravu porovnateľnej reklamy,
- smernica č. 85/374/EHS o zodpovednosti za škodu spôsobenú vadným výrobkom,
- smernica č. 85/577/EHS o ochrane spotrebiteľa pri zmluvách uzavretých mimo miesta podnikania, atď.

2. Harmonizácia slovenského súkromného práva s európskym komunitárnym právom súkromným

Už československá vláda v roku 1990 prijala jednoznačný záväzok smerovať k európskej integrácii. Odrazom tohto záväzku bol podpis Európskej dohody v marci 1992.

Rozdelenie Česko-Slovenska prinieslo nutnosť dojednať novú Európsku dohodu s obidvoma nástupníckymi štátmi. Dohoda so SR vstúpila do platnosti vo februári 1995.

Európska dohoda o pridružení uzavretá medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Slovenskou republikou na druhej strane bola zverejnená v Zbierke zákonov pod č.158/1997 Z. z. je východiskom pre **aproximáciu slovenského právneho poriadku s európskym komunitárnym právom**. Táto tzv. **Asociačná dohoda** má rámcový charakter – pre SR z nej vyplýva niekoľko konkrétnych záväzkov pri aproximácii práva.

Významným dokumentom je **Biela kniha o príprave pridružených krajín strednej a východnej Európy na začlenenie do vnútorného trhu**. Na rozdiel od asociačnej dohody Biela kniha nie je právne záväzná. Obsahuje legislatívne a s nimi spojené odporúčania, ktoré majú zabezpečiť začlenenie pridružených krajín do vnútorného trhu. K Bielej knihe je pripojená rozsiahla príloha, v ktorej sú uvedené komunitárne právne akty odporúčané Európskou komisiou ako predpoklad začlenenia do trhu Európskej únie.

SR postupne naplnila prevzaté medzinárodné záväzky, čoho výsledkom bolo naše prijatie do Európskej únie od 1. mája 2004. Nášmu úplnému začleneniu predchádzalo prijatie do tzv. Šengenského priestoru (s voľným

pohybom osôb, tovaru a kapitálu) k Vianociam 2007 a zavedenie jednotnej meny euro (€) od 1.1.2009.

T – 4 Pramene a systém občianskeho práva

1. Pojem a výpočet prameňov občianskeho práva
2. Systém občianskeho práva a systematika občianskeho zákonníka

1. Pojem a výpočet prameňov občianskeho práva

V súlade s najnovšími poznatkami všeobecnej teórie práva a výrazu „pramene práva“ treba rozlišovať najmä pramene tvorby práva a pramene práva vo formálnom zmysle (formálne pramene práva).

Prameňmi tvorby práva sa pritom rozumie širší spoločenský kontext vytváraný ekonomickými, politickými, ideologickými a spoločenskými podmienkami a faktormi, z ktorých priamo či sprostredkovane vyviera obsah práva.

Prameňmi občianskeho práva vo formálnom zmysle sú práve normy upravujúce spoločenské vzťahy, ktoré tvoria predmet občianskeho práva.

Z okolností, že naše **občianske právo je písaným právom**, ďalej vyplýva, že **jeho prameňom je iba normatívny právny akt (NPA), a nie právna obyčaj, či tzv. právotvorný precedens (sudcovské právo).**

Z hľadiska prameňov občianskeho práva vo formálnom zmysle v podmienkach existencie samostatnej SR sú prameňmi:

- **Ústava SR č.460/1992 Zb.** v znení neskorších ústavných zákonov (ďalej len „Ústava SR“), ktorá nadobudla účinnosť od 1. októbra 1992.
V súlade s čl. 152 to boli i ďalšie NPA, ktoré neodporovali tejto ústave.
- Ďalej to môžu byť **aj medzinárodné zmluvy** – podľa čl. 7 ods.5 Ústavy SR – napr. medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré majú prednosť pred zákonmi Národnej rady SR.
- **Základným prameňom občianskeho práva je Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb.** v znení neskorších predpisov (ďalej len „OZ“),
- Ďalšie zákony, najmä:
 - ✓ zákon č.182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov,
 - ✓ zákon. č.116/1990 Zb. o nájme a podnájme nebytových priestorov v znení neskorších predpisov,
 - ✓ zákon č.514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci v znení neskorších predpisov,
 - ✓ zákon č.383/1997 Z. z. Autorský zákon v znení neskorších predpisov,
 - ✓ zákon č.527/1990 Zb. o vynálezoch, priemyslových vzoroch a zlepšovacích návrhoch v znení neskorších predpisov,
 - ✓ zákon č. 258/2001 Z. z. o spotrebiteľských úveroch v znení neskorších predpisov,
 - ✓ zákon č.162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov,

- ✓ zákon č. 34/2002 Z. z. o nadáciách v znení neskorších predpisov,
- ✓ Zmenkový a šekový zákon č. 191/1950 Zb. v znení neskorších predpisov,
- ✓ zákon č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti v znení neskorších predpisov,
- ✓ zákon č. 328/1991 Zb. o konkurze a vyrovnaní v znení neskorších predpisov,
- ✓ zákon č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti v znení neskorších predpisov,
- ✓ zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov,
- ✓ zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov,
- ✓ a ďalšie právne predpisy, napríklad Civilný sporový poriadok (zákon č. 160/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov), Civilný mimosporový poriadok (zákon č. 161/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov) a Správny súdny poriadok (zákon č. 162/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov).

2. Systém občianskeho práva a systematika občianskeho zákonníka

Systémom práva sa rozumie súhrn určitých vertikálne a horizontálne usporiadaných základných prvkov tohto systému. Pretože právny systém je subsystémom sociálneho systému, do triedenia prvkov právneho systému sa zahŕňajú aj vzťahy k prvkom sociálneho systému.

Z týchto hľadísk možno pristupovať aj k triedeniu súhrnu občiansko-právnych noriem a nimi upravených spoločenských majetkových a osobných, resp. osobnostnomajetkových vzťahov, s ich vzájomnými štrukturálnymi a funkčnými prepojeniami.

Na tomto základe **systém občianskeho práva spravidla tvoria tieto systémové súčasti :**

- a) **Všeobecná časť** obsahuje ustanovenia, resp. inštitúty spoločné pre všetky ostatné systémové súčasti občianskeho práva. Patrí k nim predovšetkým úprava subjektov občianskeho práva, právnych skutočností, najmä právnych úkonov a z nich osobitne zmlúv, inštitútu zastúpenia, premlčania, počítania času, vecí atď.
- b) **Rodinné právo** upravuje osobné a majetkové práva manželov, práva a povinnosti rodičov a detí, resp. aj ďalších príbuzných, ako aj vzťahy nahrádzajúce alebo doplňujúce formu rodinného spolužitia i vzťahy výživného. Vo vyspelých štátoch Európy rodinné právo sa zaraďuje do systému občianskeho práva.
V SR je regulované zákonom č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov.
- c) **Vecné práva**, ktoré zahrňujú úpravu občianskoprávnych vzťahov viažucich sa prioritne na určitú vec, a nie na subjekty tohto vzťahu, ako je to pri záväzkových právach. Vecné práva majú absolútnu povahu a pôsobia proti všetkým.
Patria k nim vlastnícke práva, držba a vecné práva k cudzej veci (vecné bremená, záložné právo, ...).

- d) **Dedičské právo** upravuje vzťahy, ktoré vznikajú v súvislosti s prechodom majetkových práv a povinností zomretého na jeho právnych nástupcov; je svojou povahou a funkciou veľmi úzko späté práve s vlastníckymi a inými vecnými právami.
- e) **Záväzkové (obligačné) právo** tvorí pomerne rozsiahly a ucelený systém občianskoprávnych noriem, ktoré upravujú práva a povinnosti účastníkov občianskoprávnych vzťahov vznikajúce v rámci najrozmanitejších výmenno- hodnotových foriem. Vo všeobecnej časti obsahuje všeobecné normy o vzniku, zmene, zabezpečení a zániku obligačných právnych vzťahov a v osobitnej časti upravuje jednotlivé záväzkovoprávne vzťahy.
- f) **Osobné a osobnomajetkové práva** predstavujú osobitnú ucelenú systémovú súčasť občianskeho práva, zahrňujúcu práva spojené priamo s osobnosťou človeka (právo na život, zdravie, česť, dôstojnosť, podobu), na prejavy osobnej povahy, práva spojené s tvorivou duševnou činnosťou človeka (autorské, vynálezcovské).
- Sú upravené mimo Občianskeho zákonníka.

Systém občianskeho práva spravidla nemožno stotožňovať so systematikou Občianskeho zákonníka.

Občiansky zákonník sa **systematicky** člení takto :

Prvá časť obsahuje všeobecné ustanovenia: § 1 až § 122.

Druhá časť je venovaná úprave vecných práv: § 123 až § 151.

Tretia, štvrtá a piata časť, ktoré upravovali osobné užívanie, služby a práva a povinnosti z iných právnych úkonov, ***boli zrušené***.

V Šiestej časti je upravená zodpovednosť za škodu a bezdôvodné obohatenie (§ 415 až 459).

Siedma časť obsahuje ustanovenia o dedičskom práve (§ 460 až 487).

Ôsma časť predstavuje najrozsiahlejšiu časť Občianskeho zákonníka (§ 488 až 852) a upravuje záväzkové právo. Člení sa na všeobecné ustanovenia (§ 488 až 587) a ustanovenia o jednotlivých typoch právnych úkonov, najmä zmlúv.

Deviata časť je nazvaná Záverečné, prechodné a zrušovacie ustanovenia.

Pôsobnosť Občianskeho zákonníka

Občiansky zákonník, tak ako každý zákon, pôsobí na určitý okruh právnych vzťahov a subjektov v určitom čase a priestore. Na základe toho rozlišujeme:

- a) vecnú,
- b) osobnú,
- c) časovú
- d) a priestorovú (územnú) pôsobnosť Občianskeho zákonníka.

a) **Prostredníctvom vecnej pôsobnosti** sa určuje okruh právnych vzťahov, na ktoré sa má OZ aplikovať. Zásadné vymedzenie je v ustanovení § 1. ods. 2 OZ, podľa ktorého upravuje najmä:

- majetkové vzťahy fyzických a právnických osôb,
- majetkové vzťahy medzi týmito osobami a štátom,

- vzťahy vyplývajúce z práva na ochranu osôb za predpokladu, že tieto vzťahy neupravujú iné zákony.

Vzhľadom na to, že medzi OZ na jednej strane a Obchodným zákonníkom a Zákonníkom práce na druhej strane existuje vzťah *lex generalis k lex specialis*, vecná pôsobnosť OZ sa na základe princípu subsidiarity rozširuje na niektoré obchodnoprávne vzťahy a pracovnoprávne vzťahy.

b) Pri posudzovaní časovej pôsobnosti sú významné dve otázky :

- odkedy OZ pôsobí, t.j. kedy nadobudol účinnosť
- a akým právom sa upravujú právne vzťahy, ktoré vznikli pred jeho účinnosťou.

c) Pre vymedzenie osobnej pôsobnosti OZ je smerodajné predovšetkým určenie subjektov občianskeho práva., t.j. subjektom Občianskeho zákonníka sú:

- fyzické osoby (§ 7 a nasl.)
- a právnické osoby (§ 18 a nasl.).

Pokiaľ vystupuje štát ako účastník občianskoprávných vzťahov, je právnickou osobou.

d) Priestorová pôsobnosť OZ – je daná územím Slovenskej republiky.

Je to priestor ohraničený štátnymi hranicami ako povrch zeme, priestor pod zemou i nad zemou. Tu platí zvrchovanosť SR, teda i normy občianskeho práva.

T – 5 Právne skutočnosti

1. Právny dôvod a právne skutočnosti
2. Právne úkony
 - 2.1 Pojmové znaky právnych úkonov
 - 2.2 Typy a druhy právnych úkonov
 - 2.3 Vznik právnych úkonov
 - 2.4 Náležitosti právnych úkonov
 - 2.5 Obsah právneho úkonu
 - 2.6 Výklad právnych úkonov
 - 2.7 Právne následky vadnosti právnych úkonov
 - 2.8 Protiprávne úkony
3. Vytvorenie veci alebo diela
4. Konštitutívne rozhodnutia štátneho orgánu
5. Udalosti a protiprávne stavy
6. Právne domnienky a fikcie

1. Právny dôvod a právne skutočnosti

Právny dôvod a právny následok

Subjektívne práva a povinnosti vznikajú následkom nejakého dôvodu. Tento dôvod môže byť ekonomický (nazývaný kauza) alebo právny. Kauza je hospodárskym účelom (motívom) právneho vzťahu. Na rozdiel od právneho dôvodu však nespôsobuje právne následky.

Právny následok spočíva najmä vo vzniku, zmene alebo zániku právneho vzťahu, resp. nejakého práva či povinnosti.

Právne následky sa spravidla neviažu na jednu skutočnosť, alebo súhrn viacerých skutočností. Takýto súhrn skutočností, ktorý je predpokladom určitého právneho následku, sa niekedy nazýva skutkovou podstatou.

Právne skutočnosti a ich následky

Občianskoprávne skutočnosti možno charakterizovať ako objektívne reálne skutočnosti iné než zákon (iné než právny predpis), ktoré na základe zákona spôsobujú právne následky (sú okolnosťami predvídanými hypotézou normy, napr. ak niekto zomrie a má majetok, tento podľa 4. hlavy OZ niekto zdedí).

Právne následky spočívajú v nejakej zmene právneho stavu. Z hľadiska právnych vzťahov je právnym následkom právnych skutočností spravidla vznik právneho vzťahu, alebo jeho zánik. Právnym následkom právnej skutočnosti môže byť aj zmena právneho vzťahu a niekedy aj zánikom pôvodného vzťahu (napr. postúpenie pohľadávky podľa § 524 OZ).

Triedenie právnych skutočností

Právne skutočnosti možno triediť podľa rôznych kritérií. Za základné kritérium triedenia právnych skutočností sa považuje ich vzťah k vôli ľudí, presnejšie ich vzťah k správaniu ľudí. Podľa tohto kritéria sa právne skutočnosti triedia na právne skutočnosti subjektívne, t.j. závislé od ľudského správania, a právne skutočnosti objektívne, označované ako právne relevantné udalosti, ako je napríklad narodenie, smrť, uplynutie času a pod.

Za právne skutočnosti subjektívne sa považujú:

- a) právne úkony,
- b) vytvorenie vecí,
- c) rozhodnutia (konštitutívne) súdov alebo orgánov oprávnených rozhodovať o občianskoprávných veciach.

Podľa vzťahu správania ľudí k objektívnemu právu sa subjektívne skutočnosti delia na správanie *podľa práva* a správanie *protiprávne* (contra legem).

2. Právne úkony

a. Pojmové znaky právnych úkonov

Právnym úkonom je prejav vôle smerujúci najmä k vzniku, zmene alebo zániku práv a povinností, ktoré právne predpisy s takýmto prejavom spájajú (§ 34 OZ).

Z vymedzeného právneho úkonu vyplýva, že právny úkon obsahuje tieto pojmové znaky:

- prejav vôle,
- zameranie prejavu vôle,
- uznanie prejavu vôle právnym poriadkom,
- nastúpenie právnych následkov, ktoré konajúci sledoval, t.j. najmä vznik, zmena a zánik práv a povinností.

b. Typy a druhy právnych úkonov

Právne úkony sa triedia podľa rôznych kritérií, ktoré sa navzájom kumulujú. Za základné kritérium triedenia právnych úkonov sa považuje ich rozlišovanie na:

- typické
- a atypické.

Typické právne úkony sú upravené právnym poriadkom v osobitných a ustálených formách, ktoré sa označujú ako pomenované právne úkony.

Atypické právne úkony nie sú výslovne upravené právnymi normami, nie sú ani pomenované, ale ich vznik v oblasti občianskoprávných vzťahov vyplýva z príslušného ustanovenia OZ (§ 51).

Podľa počtu strán pri právnom úkone, rozlišujeme právne úkony:

- jednostranné (napr. závet, odstúpenie od zmluvy, výpoveď),
- dvojstranné, označované ako zmluvy alebo dohody
- a viacstranné.

c. Vznik právnych úkonov

Podmienkou na vzniku právneho úkonu je, aby bol právny úkon perfektný, t.j. aby boli splnené podstatné znaky právneho úkonu a aby bol platný.

Právne úkony vznikajú, t.j. stávajú sa perfektnými rozdielne podľa toho, či ide o právne úkony jednostranné, dvojstranné alebo viacstranné.

d. Náležitosti právnych úkonov

Náležitosťami právnych úkonov rozumieme splnenie kritérií, ktoré sa týkajú hlavných prvkov právneho úkonu a právny poriadok ich považuje ako podmienky platnosti právnych úkonov. Hlavné prvky právneho úkonu sa týkajú subjektu, vôle, prejavu a predmetu.

Právom požadované náležitosti právnych úkonov sú:

- náležitosti subjektu (osoby) – spôsobilosť osoby na právne úkony (§ 38 ods. 1 OZ),
- náležitosti vôle - slobodnej, vážnej a bez omylu,
- náležitosti prejavu - zrozumiteľnosť, určitosť a v niektorých prípadoch aj forma prejavu (písomná, napríklad zmluva o prevode nehnuteľnosti),
- náležitosti pomeru vôle a prejavu - vôľa aj prejav musia byť v náležitom vzájomnom pomere a v zhode,
- náležitosti predmetu - je možnosť (plnenia) a dovoľenosť (neodporuje zákonu) právneho úkonu.

e. Obsah právneho úkonu

Obsahom právnych úkonov je určenie práv a povinností, ktoré budú obsahom právneho vzťahu založeného, zabezpečeného alebo zmeneného právnym úkonom.

f. Výklad právnych úkonov

Postup, ako zistiť právne relevantný význam prejavu, upravuje príslušné ustanovenie OZ (§ 35 ods. 2 a 3). Pri výklade prejavu vôle je potrebné prihliadať aj na princípy, na ktorých je vybudovaný Občiansky zákonník a občianske právo.

g. Právne následky vadnosti právnych úkonov

Teória občianskeho práva rozlišuje dva stupne vadnosti právnych úkonov, a to:

- právne úkony zdanlivé (ničotné), ktoré nemajú náležitosti právneho úkonu a hľadá sa ne, akoby neboli urobené (neprihliada sa na ne),
- právne úkony vадné a ich právnym následkom je neplatnosť právneho úkonu, odporovateľnosť právneho úkonu a možnosť jednostranne odstúpiť od zmluvy.

h. Protiprávne úkony

Protiprávne úkony (nazývané aj civilné delikty) sú vôľovým správaním ľudí, ktoré objektívne právo zakazuje. Protiprávnymi úkonmi sú najčastejšie spôsobené škody, vадné plnenie a omeškanie s plnením.

3. Vytvorenie veci alebo diela

Ľudská činnosť, ktorou sa vytvorí hmotná hodnota (výroba, práca) alebo duchovná hodnota (tvorivá duševná činnosť) je blízka právnemu úkonu. Právnym následkom vytvorenia veci alebo diela je prinajmenšom nadobudnutie vlastníckeho práva k veci.

Pri vytvorení inej hodnoty, než hmotnej veci, je vytvorenie diela chráneného autorským právom.

4. Konštitutívne rozhodnutia štátneho orgánu

Rozhodnutia štátneho orgánu, ktoré sa týkajú občianskoprávných vzťahov, môžu mať charakter:

- a) deklaratórneho rozhodnutia, ktoré nevyvoláva hmotnoprávne následky, ale len procesné následky a iba konštatuje, či tu nejaké právo alebo povinnosť je, alebo nie je,
- b) konštitutívneho rozhodnutia, ktoré vyvoláva hmotnoprávne následky, t.j. najmä vznik, zmenu alebo zánik práv a povinností, napríklad rozhodnutie súdu o zrušení a vyporiadaní podielového spoluvlastníctva (§142 ods. 1. OZ).

5. Udalosti a protiprávne stavy

Právnymi udalosťami rozumieme objektívne právne skutočnosti, ktoré nespočívajú v ľudskej vôli, sú od vôle nezávislé a právo s nimi spája určité právne následky.

Napríklad živelné udalosti (úder blesku, povodeň), výsledky biologických procesov (smrť) a pod. Špecifickou udalosťou je plynutie času. Osobitne kvalifikovaným prípadom udalosti je nepredvídateľná a neodvratiteľná udalosť, tzv. vyššia moc (vis maior).

Protiprávne stavy spravidla vznikajú ako následok určitej udalosti, ktorý je v rozpore s právom a spôsobuje právny následok.

6. Právne domnienky a fikcie

S problematikou právnych skutočností sčasti súvisí aj problematika právnych domnienok (prezumpcií) a fikcií. Predpokladané skutočnosti môžu byť vyjadrené vyvrátiteľnou alebo nevyvrátiteľnou domnienkou.

Podľa toho rozlišujeme domnienky:

- a) vyvrátiteľné – pokladajú sa za existujúce, pokiaľ sa nepreukáže opak, napríklad domnienka otcovstva podľa § 85 ods. 1 zákona o rodine, alebo domnienka zavinenia pri spôsobenej škode podľa § 420 OZ,
- b) nevyvrátiteľné – platia kategoricky, pretože dôkaz o opaku nie je prípustný, napríklad neznalosť zákona neospravedlňuje.

Fikcia je zámerné konštituovanie skutočnosti, ktorá nezodpovedá realite. Preto sa pri fikcii dôkaz o opaku nepripúšťa. Napríklad na neznámeho dediča sa pri prejednávaní dedičstva neprihliada.

T - 6 Subjektívne práva a povinnosti

1. Pojem, triedenie, vznik, zmena a zánik subjektívnych práv a povinností
2. Subjekty práv a povinností
 - 2.1 Právna spôsobilosť
 - 2.2 Fyzické osoby
 - 2.3 Právna spôsobilosť fyzických osôb na protiprávne úkony
 - 2.4 Právnické osoby
 - 2.5 Druhy právnických osôb
3. Zastúpenie
 - 3.1 Pojem a druhy zastúpenia
 - 3.2 Zákonné zastúpenie
 - 3.3 Zmluvné zastúpenie
4. Ochrana osobnosti fyzickej osoby
 - 4.1 Predmet ochrany
 - 4.2 Právne prostriedky ochrany osobnosti
5. Ochrana poskytovaná právnickým osobám
6. Predmet subjektívnych práv a povinností
 - 6.1 Veci
 - 6.2 Práva a iné majetkové hodnoty
 - 6.3 Byty a nebytové priestory
 - 6.4 Triedenie vecí
 - 6.5 Hlavná vec a jej príslušenstvo
7. Výkon a ochrana subjektívnych práv

1. Pojem, triedenie, vznik, zmena a zánik subjektívnych práv a povinností

Pojem právo rozlišujeme z právneho hľadiska v dvoch základných významoch, a to ako právo:

- v objektívnom zmysle – je právny poriadok štátu tvorený „zvonka“, pri ktorom je tvorca práva odlišný od jeho adresáta a člení sa na subsystémy, ktoré sa označujú ako právne odvetvia. Občianske právo je jedným z nich.
- v subjektívnom zmysle – je oprávnenie subjektu práva správať sa v konkrétnej situácii určitým spôsobom. Medzi najvýznamnejšie subjektívne práva regulované normami občianskeho práva patrí vlastnícke právo a ostatné vecné práva, právo nájomu a mnohé ďalšie.

Subjektívne práva a subjektívne povinnosti tvoria obsah občianskoprávných vzťahov.

Jedným z kritérií delenia subjektívnych práv je ich triedenie na absolútne a relatívne:

- absolútne práva – pôsobia voči všetkým, nositeľom subjektívneho práva je vždy konkrétny subjekt a jeho práva sú povinné rešpektovať ostatné subjekty, napríklad pri vlastníckom práve,
- relatívne práva – pôsobia len medzi subjektmi, ktorých sa právny vzťah dotýka, napríklad záväzkové práva, pri ktorých sú práva a povinnosti subjektov vzájomné.

Subjektívne práva vznikajú, menia sa a zanikajú na základe určitého právneho dôvodu, ktorým je:

- zákon – a keď nastane skutočnosť, ktorú právna norma predpokladá alebo účinnosť právnej normy, dochádza k vzniku, zmene alebo zániku subjektívnych práv a povinností,
- právna skutočnosť – ktorá spôsobuje vznik, zmenu alebo zánik subjektívnych práv a povinností.

Zánik subjektívneho práva môže byť:

- a) absolútny – vtedy právo neprechádza, ani sa neprevádza na iný subjekt, napríklad v dôsledku smrti fyzickej osoby,
- b) relatívny – vtedy oprávnený subjekt právo stráca, ale zároveň právo nadobúda iná osoba, napríklad prechod nájmu bytu z titulu smrti prenajímateľa na osobu ustanovenú zákonom (§ 706 OZ).

2. Subjekty práv a povinností

Na označenie nositeľa subjektívnych práv a povinností používa Občiansky zákonník označenie (osoba):

- fyzická osoba - je reálne existujúca ľudská bytosť
- právnická osoba (vrátane štátu) – je umelým výtvorom fyzických osôb vytvoreným ľuďmi pre právny styk.

V právnickom jazyku sa používa na označenie osoby ako nositeľa subjektívnych práv a povinností aj pojem subjekt.

a. Právna spôsobilosť

Právo nazerá na fyzické osoby a právnické osoby najmä z hľadiska ich právnej spôsobilosti, ktorú rozlišujeme na:

- spôsobilosť na práva a povinnosti (označovaná ako právna subjektivita - § 7 OZ)
- a na spôsobilosť na právne úkony (§ 8 až 10 OZ).

b. Fyzické osoby

Spôsobilosť fyzickej osoby na práva a povinnosti vzniká narodením a zaniká jej smrťou (§ 7 ods. 1 a 2 OZ). Zákon výnimočne priznáva túto spôsobilosť aj počatému, ale ešte nenarodenému dieťaťu (tzv. nasciturus), avšak len za predpokladu, že sa narodí živé.

Spôsobilosť na právne úkony (niekedy označovaná ako „svojprávnosť“), znamená spôsobilosť vlastnými právnymi úkonmi nadobúdať práva a povinnosti a zároveň tieto práva meniť, zabezpečiť či rozhodovať o ich zániku.

Spôsobilosť na právne úkony sa nadobúda v závislosti od intelektuálnej a vôľovej vyspelosti človeka, to znamená, že osoba na to, aby bola spôsobilá na právne úkony, musí byť schopná ovládať svoje konanie a rozpoznať jeho následky.

Podľa stupňa schopnosti ovládať svoje konanie a rozpoznať následky svojho konania, rozlišujeme spôsobilosť na právne úkony:

- a) úplnú (spôsobilosť v plnom rozsahu) – vzniká dosiahnutím plnoletosti, t.j. dovŕšením 18 roku veku (alebo nadobudnutím plnoletosti uzavretím manželstva osobou staršou ako 16 rokov),
- b) čiasťochnú (obmedzenú) – majú maloleté osoby v takom rozsahu, v akom sú podľa objektívnych podmienok schopní ovládať svoje konanie a rozpoznať jeho následky alebo dospelé fyzické osoby, ktorým bola súdom obmedzená spôsobilosť na právne úkony.

Súd pozbaví fyzickú osobu spôsobilosti na právne úkony, ak pre duševnú poruchu, ktorá nie je len prechodná, nie je vôbec schopná robiť právne úkony (§ 10 ods. 1 OZ). Rozhodnutím jej súd ustanoví opatrovníka (§ 27 ods. 2 OZ).

c. Právna spôsobilosť fyzických osôb na protiprávne úkony

Okrem spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony sa rozlišuje aj spôsobilosť na zavinené protiprávne úkony (tzv. deliktuálna spôsobilosť), ktorá zakladá spôsobilosť niesť následky svojho protiprávneho konania.

Deliktuálna spôsobilosť sa nadobúda v plnom rozsahu dosiahnutím plnoletosti. Pred dosiahnutím plnoletosti sa spôsobilosť fyzickej osoby za zavinené protiprávne konanie posudzuje podľa jej rozumovej a vôľovej vyspelosti (§ 422 OZ). Rovnako to platí aj pre osoby trpiace duševnou poruchou.

d. Právnické osoby

Právna teória pristupuje k právnickej osobe ako k organizácii osôb alebo majetku vytvorenej na určitý účel, ktorej právny poriadok priznáva vlastnú právnu subjektivitu. Z uvedeného môžeme vyvodiť pre právnickú osobu nasledujúce pojmové znaky:

- a) organizácia,
- b) personálny alebo majetkový substrát,
- c) účelové určenie,
- d) vlastná právna subjektivita (je nositeľom práv a povinností).

e. Druhy právnických osôb

Občiansky zákonník rozlišuje (v ustanovení § 18 ods. 2), štyri základné kategórie právnických osôb:

- a) združenie fyzických alebo právnických osôb, do ktorých patria
 - obchodné spoločnosti a družstvá (upravené Obchodným zákonníkom),
 - profesijné komory (Slovenská advokátska komora, Notárska komora SR, Slovenská komora exekútorov, Slovenská lekárska komora a iné),
 - občianske združenia (podľa zákona č. 83/1990 Zb. v znení neskorších predpisov),

- politické strany a hnutia (podľa zákona č. 424/1991 Zb. v znení neskorších predpisov),
- cirkevné a náboženské združenia (podľa zákona č. 308/1991 Z. z. v znení neskorších predpisov),
- záujmové združenia právnických osôb (§ 20f až 20j OZ),
- b) účelové združenia majetku, do ktorých patria
 - nadácie (podľa zákona č. 34/2002 Z. z. v znení neskorších predpisov),
 - fondy (napríklad Štátny fond rozvoja bývania zriadený zákonom č. 124/1996 Z. z. v znení neskorších predpisov),
- c) jednotky územnej samosprávy - obce a vyššie územné celky (ústavný zákon č. 294/1990 Zb. a ďalšie právne predpisy),
- d) iné subjekty, o ktorých to ustanovuje zákon a sú nimi právnické osoby súkromného a verejného práva, najmä:
 - štátne podniky,
 - štátne peňažné ústavy vrátane Národnej banky Slovenska,
 - verejnoprávny rozhlas a verejnoprávna televízia,
 - verejné zdravotné poisťovne a pod.

3. Zastúpenie

Fyzické a právnické osoby môžu v právnych vzťahoch konať osobne, vo vlastnom mene alebo prostredníctvom zástupcu.

a. Pojem a druhy zastúpenia

Zastúpenie umožňuje, aby za fyzické a právnické osoby, ktoré nie sú spôsobilé uskutočňovať právne úkony alebo z iných dôvodov nemôžu alebo nechcú konať osobne, konali zástupcovia.

Na základe právneho dôvodu vzniku zastúpenia Občiansky zákonník rozlišuje zastúpenie:

- zákonné – vzniká priamo zo zákona alebo na základe rozhodnutia súdu alebo iného štátneho orgánu, napríklad:
 - a) zastúpenie fyzických osôb, ktoré nie sú spôsobilé na právne úkony (§ 26 a § 27 OZ),
 - b) zastúpenie osôb, ktorých pobyt nie je známy alebo zastúpenie z iného vážneho dôvodu (§ 29 OZ),
 - c) zastúpenie osôb v prípade konfliktu záujmov (§ 30 OZ) – súd ustanoví kolízneho opatrovníka,
 - d) zastúpenie fyzických osôb priamo zo zákona (§ 145 OZ),
 - e) zastúpenie právnických osôb zo zákona (§ 20 ods. 2 OZ),
- zmluvné zastúpenie – vzniká na základe dohody o plnomocenstve (§ 23 OZ) a podľa rozsahu právnych úkonov, ktoré je splnomocnenec oprávnený vykonávať v mene splnomocniteľa, rozlišujeme plnomocenstvo:
 - a) generálne (všeobecné) – na všetky právne úkony s výnimkou tých, na ktoré sa vyžaduje osobitné plnomocenstvo, alebo tých, pri ktorých zastúpenie nie je možné,
 - b) špeciálne – iba na určitý druh právnych úkonov,
 - c) individuálne – iba na určitý právny úkon.

4. Ochrana osobnosti fyzickej osoby

Ochrana osobnosti fyzickej osoby vyplýva z príslušných ustanovení:

- Listiny o ochrane základných práv a slobôd (čl. 6, 7 a 10) a Ústavy SR, podľa ktorej (čl. 12) sú základné práva a slobody neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné,
- príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka (§ 11 až 16),
- podľa ďalších právnych predpisov, napríklad autorským právam a priemyselným právam sa poskytuje ochrana autorským zákonom č. 618/2003 Z. z., patentovým zákonom č. 435/1990 Zb. v znení neskorších predpisov, tlačovým zákonom č. 167/2008 Z. z. v znení neskorších predpisov, ochrane osobných údajov o fyzických osobách zákon č. 428/2002 Z. z., trestnoprávna ochrana zákonom č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

a. Predmet ochrany

Podľa ustanovenia § 11 OZ sa jednotlivé aspekty občianskoprávnej ochrany osobnosti fyzickej osoby triedia na :

- právo na telesnú integritu – na ochranu života a zdravia, ochranu mŕtveho ľudského tela,
- právo na meno – na ochranu mena, priezviska a krycieho mena,
- právo na občiansku česť a ľudskú dôstojnosť – spočíva predovšetkým v zákaze rôznych druhov neoprávnených a zneuct'ujúcich zásahov (formou ústneho, písomného alebo iného prejavu),
- právo na súkromie – sprístupnením skutočností súkromného života iba so súhlasom osoby,
- právo na ochranu prejavov osobnej povahy, ktorými sú písomnosti osobnej povahy, podobizne, obrazové snímky a zvukové záznamy.

b. Právne prostriedky ochrany osobnosti

Právne prostriedky na ochranu osobnosti sú:

- špeciálne (§ 13 OZ), podľa ktorého sa môže ten, koho osobnostné právo bolo porušené neoprávneným zásahom, domáhať:
 - 1) aby sa upustilo, resp. nepokračovalo v neoprávnených zásahoch,
 - 2) aby sa odstránili následky neoprávneného zásahu do jeho práv,
 - 3) aby mu bolo poskytnuté primerané zadost'učinenie (napríklad formou verejného ospravedlnenia a pri závažnejšom následku aj materiálnu satisfakciu poskytnutím náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch),
- všeobecné (§ 16), ak bola fyzickej osobe neoprávneným zásahom spôsobená aj majetková ujma, všeobecným prostriedkom na ochranu osobnosti je žaloba na náhradu škody (podľa § 420 a nasl. OZ).

5. Ochrana poskytovaná právnickým osobám

Právnická osoba nemá právo na ochranu ako fyzická osoba, čo vyplýva z povahy veci, ale má obdobné práva.

Právnická osoba má právo na ochranu (podľa ustan. § 19b ods. 2 a 3):

- svojho názvu,
- svojej dobrej povesti tým, že sa môže domáhať toho, aby sa neoprávnený užívateľ jej mena zdržal jeho užívania a odstránil závadný stav.

Právnická osoba sa môže, pri neoprávnenom zásahu do uvedených práv, zároveň domáhať na súde morálnej a materiálnej satisfakcie.

Špecifická ochrana sa poskytuje právnickej osobe podľa príslušných ustanovení Obchodného zákonníka (§ 12 a § 44 až 55).

6. Predmet subjektívnych práv a povinností (občianskoprávných vzťahov)

Predmet občianskoprávných vzťahov môže byť:

- priamy – priamym predmetom sa rozumie ľudské správanie, ktorým sa realizujú subjektívne práva a povinnosti,
- a nepriamy – označovaný ako tzv. druhotný predmet je to, čoho sa ľudské správanie týka a sú to predovšetkým veci a práva alebo iné majetkové hodnoty.

a. Veci

V kontexte Občianskeho zákonníka sa vytvorila doktrína, podľa ktorej sa za veci považujú hmotné veci, prípadne prírodné sily za predpokladu, že sú ovládateľné a slúžia pre potrebu ľudí.

V právnom význame, pojem vec, podmieňujú jej vlastnosti, ktorými sú:

- užitočnosť - ktorou rozumieme schopnosť veci prinášať úžitok nielen vlastníkovi veci, ale vo všeobecnosti (hospodársky, estetický),
- a ovládateľnosť – pretože nie všetko, čo je užitočné je ovládateľné (slnko, vzduch).

b. Práva a iné majetkové hodnoty

Predmetom občianskoprávných vzťahov sú predovšetkým subjektívne práva majetkovej povahy, ktoré oprávňujú veriteľa žiadať určité plnenie od svojho dlžníka.

Medzi základné občianskoprávne pojmy patrí:

- majetok – je komplexom kladných a záporných majetkových hodnôt (t.j. aktív a pasív), ktoré patria určitej osobe,
- a imanie - je súhrnom aktívnych (statky) a zároveň pasívnych majetkových hodnôt (dlhy).

Majetkom s osobitným druhom občianskoprávných vzťahov:

- je obchodný majetok, ktorý je spojený s podnikaním (podľa § 6 ods. 1 OBZ),
- sú iné majetkové hodnoty, ktoré nie sú ani vecami, pretože nemajú majetkovú podstatu, ani právami, pretože tento pojem presahujú, napríklad spoluvlastnícke podiely, podiely v

obchodných spoločnostiach, členské podiely v družstve, cenné papiere a pod.

c. Byty a nebytové priestory

Byty a nebytové priestory, podľa ustanovenia § 118 ods. 2 OZ, tvoria samostatný predmet občianskoprávnych vzťahov a právna povaha občianskoprávnych vzťahov je osobitná, pretože podľa Občianskeho zákonníka byty a nebytové priestory nie sú nehnuteľnosťou.

Na byt a nehnuteľnosť sa hľadí ako na nehnuteľnosť (prostredníctvom fikcie), resp. na časť nehnuteľnosti – stavby, ktorá je samostatným predmetom občianskoprávnych vzťahov. Môžu tvoriť samostatný predmet vlastníctva, možno ich prenechať do nájmu, určiť na zábezpeku hypotéky a pod.

d. Triedenie vecí

Občiansky zákonník uvádza (v ustanovení § 119 ods.1 OZ) delenie vecí v právnom zmysle, ktoré má vplyv pre súkromné právo, najmä pri vzniku vecných práv k veciam, na veci:

- hnutel'né – sú veci, ktoré nie sú nehnuteľnosťami,
- a nehnuteľné – sú pozemky a stavby spojené so zemou pevným základom (§ 119 ods. 1 OZ).

Z ďalších hľadísk triedenia vecí v občianskom práve uvedieme triedenie vecí, ktoré má praktický význam, na:

- deliteľné
- a nedeliteľné, pri vyporiadaní podielového spoluvlastníctva (§ 142 ods. 1 OZ) alebo pri spoločných záväzkoch a spoločných právach (§ 511 a nasl. OZ).

e. Hlavná vec a jej príslušenstvo

Hlavná vec môže byť len jedna, kým príslušenstvo môže tvoriť viac vedľajších vecí. Napríklad hlavnou vecou je byt a príslušenstvom sú ostatné priestory určené na to, aby sa s bytom užívali (balkón, pivnica).

Vlastník hlavnej veci a príslušenstva musí byť rovnaká osoba a kritérium príslušenstva veci a hlavnej veci je ich spoločné účelové určenie (§ 121 ods. 1 OZ).

7. Výkon a ochrana subjektívnych práv

Záujmom každej demokratickej spoločnosti je dbať na ochranu dodržiavania práv subjektov v občianskoprávnych vzťahoch.

Občianskoprávna ochrana spočíva v poskytnutí ochrany pre prípad:

- hrozby porušenia práv, tzv. preventívna ochrana
- a pri porušení práva, tzv. ochrana reparačná a satisfakčná.

Subjekty práva realizujú svoje právo na ochranu subjektívnych práv prostredníctvom :

- orgánu, ktorý je na to povelaný, najmä súd (§ 4 OZ), ale aj iné orgány, napríklad správny orgán podľa zákona o priestupkoch (§ 70 ods. 2 zákona č. 372/1990 Zb. v znení neskorších predpisov),
- obce, domáhaním sa tzv. predbežnej ochrany obcou (§ 5 OZ), najčastejšie pri riešení tzv. susedských sporov (§ 127 OZ),

- svojpomocou, napríklad pri ochrane vlastníctva v rámci susedských vzťahov podľa § 127 OZ, ale iba ak je svojpomoc realizovaná podľa požiadaviek ustanovených v § 6 OZ (okrem iného primeranosť spôsobu pri odvracaní zásahu – napríklad voči vreckovému zlodejovi v mestskej hromadnej doprave).

T – 7 Čas ako právna skutočnosť

1. Význam času v občianskom práve
2. Počítanie času
3. Premlčanie (pojem a účel premlčania)
 - 3.1 Premlčacia doba
 - 3.2 Účinky premlčania
4. Preklúzia Uplynutie času
5. Vydržanie

Plynutie času je objektívnou právnou skutočnosťou, ktorá nezávisí od ľudskej vôle, s ktorou platné právo vo vzťahu k subjektívnym právam a povinnostiam subjektov občianskoprávných vzťahov spája právne následky.

1. Význam času v občianskom práve

V právnom poriadku je čas ako právna skutočnosť vyjadrená ako:

- termín, t.j. presne určený čas – v ktorom dôjde k určitej skutočnosti alebo ku ktorému nastanú právne následky predvídané právnym poriadkom,
- lehota alebo doba, t.j. časový úsek, ktorý má ustanovený svoj začiatok a koniec plynutia lehoty, napríklad premlčacia doba rozhodnutím štátneho orgánu (§ 564 OZ) alebo dohodou subjektov občianskoprávného vzťahu (napríklad lehota splatnosti pohľadávky) a pod.

2. Počítanie času

Pre správne fungovanie občianskoprávných vzťahov je nevyhnuté, aby právny poriadok vymedzil presné pravidlá počítania času.

Právna úprava času upravená v Občianskom zákonníku sa použije pre všetky súkromnoprávne predpisy, ktoré neobsahujú špeciálnu právnú úpravu počítania času, napríklad Obchodný zákonník a zákon o rodine. Vyplýva to z postavenia občianskeho práva ako všeobecného súkromného práva v pozitívnom systéme práva.

Lehota určená podľa dní začína plynúť dňom, ktorý nasleduje po udalosti, ktorá je rozhodujúca pre začiatok. Do lehoty sa nezapočítava deň, v ktorom došlo ku skutočnosti rozhodujúcej pre jej začiatok.

Do plynutia lehoty sa započítavajú dni pracovného pokoja a štátne sviatky, okrem prípadu, ak by posledný deň lehoty pripadol na sobotu, nedeľu alebo sviatok. V tomto prípade sa lehota predlžuje do najbližšieho nasledujúceho pracovného dňa, ktorý bude posledným dňom lehoty.

3. Premlčanie (pojem a účel premlčania)

Premlčanie sa v slovenskom právnom poriadku chápe ako inštitút hmotného práva.

Podstata premlčania spočíva v kvalifikovanom uplynutí času, v ktorom zo strany veriteľa nedošlo k vykonaniu jeho subjektívneho práva.

V dôsledku márneho plynutia času dlžníkovi vzniká právo vzniesť pred súdom námietku premlčania, a tým odmietnuť plnenie veriteľovi.

Uplatnením námietky premlčania dochádza iba k zániku nároku, ktorý je súčasťou subjektívneho práva, t.j. dôjde k zániku vymáhateľnosti subjektívneho práva, ktoré veriteľovi v súdnom konaní nemôže byť priznané.

Uplynutím premlčacej doby nedochádza k zániku nároku ako právnomu dôsledku premlčania, ale až uplatnením námietky premlčania.

Podľa Občianskeho zákonníka (§ 100 ods. 2 a 3) sa zásadne premlčujú všetky majetkové práva, ale OZ pripúšťa výnimky:

- vlastnícke právo je základnou výnimkou zo zásady premlčateľnosti majetkových práv, napríklad právo vlastníka pozemku na vyporiadanie neoprávnenej stavby,
- práva z vkladov na vkladných knižkách, iných formách vkladov a bežných účtov, pokiaľ vkladový vzťah trvá,
- nemajetkové práva osobnostnej povahy, spojené s ochranou osobnosti každej fyzickej osoby, napríklad právo na život, zdravie, meno, ľudskú dôstojnosť a pod. (pozri § 11 a nasl. OZ),
- nepremlčuje sa ani subjektívne právo na výživné (§ 77 ods. 1 zákona o rodine).

a. Premlčacia doba

Slovenské súkromné právo vychádza z koncepcie o diferencovaných premlčacích dobách podľa toho, či právny vzťah bol upravený v občianskoprávnom vzťahu podľa Občianskeho zákonníka alebo v obchodnoprávnom vzťahu podľa Obchodného zákonníka, ktorý má osobitnú právnu úpravu premlčania (v ustanovení § 387 a nasl.).

V rámci občianskoprávnych vzťahov je diferenciácia dĺžky premlčacej doby založená na:

- všeobecnej premlčacej dobe, ktorá je trojročná (§ 101 OZ)
- a na osobitných premlčacích dobách, ustanovených Občianskym zákonníkom (kratšia premlčacia doba, napríklad dvojročná, podľa § 106 až 108 OZ alebo dlhšia premlčacia doba – desaťročná, podľa § 109 a 110 OZ) alebo iným občianskoprávnym predpisom.

b. Účinky premlčania

Základným účinkom premlčania je, že ak sa dlžník dovoľá premlčania, premlčané právo veriteľovi nemožno v súdnom konaní priznať (§ 100 ods. 1 OZ).

Účinky premlčania sa uplatnia za predpokladu súčasného (kumulatívneho) splnenia nasledujúcich podmienok:

- márne uplynutie premlčacej doby, v rámci ktorej veriteľ neuplatnil svoje subjektívne právo, t.j. veriteľovo právo na plnenie zostáva zachované a dlžník je naďalej povinný plniť,

- uplatnenie námietky premlčania dlžníkom v súdnom konaní (iný spôsob uplatnenia, napríklad ústnym alebo písomným prejavom je z hľadiska účinkov premlčania irelevantný).

Naplnením oboch uvedených podmienok dochádza k zániku nároku súdnej vynúiteľnosti, t.j. súd veriteľovi premlčané právo neprizná. Ale z podstaty premlčania vyplýva, že subjektívne právo zostáva zachované a dlžník môže svoj záväzok splniť aj po rozhodnutí súdu, ktorým bola žaloba zamietnutá. Takéto plnenie nebude bezdôvodným obohatením.

4. Preklúzia (prepadnutie)

Preklúzia je právny inštitút, v rámci ktorého v dôsledku neuplatnenia práva v zákonom stanovenej lehote dochádza k zániku tohto práva (§ 583 OZ).

K zániku subjektívneho práva dochádza na základe dvoch právnych skutočností, ktorými sú:

- uplynutie prekluzívnej (prepadnej) lehoty
- a opomenutie uplatnenia práva veriteľom v tejto lehote.

Na preklúziu je súd povinný prihliadať z úradnej povinnosti a eventuálne plnenie z prekludovanej pohľadávky na strane veriteľa je bezdôvodným obohatením.

5. Uplynutie času

Dĺžka časového trvania subjektívnych práv a povinností je najčastejšie určená dohodou zmluvných strán, ale môže vyplývať aj zo zákona alebo zo súdneho rozhodnutia.

Časovo obmedzené práva a povinnosti zanikajú (podľa ustanovenia § 578 OZ) uplynutím doby, na ktorú boli časovo obmedzené. Z uvedeného vyplýva, že k zániku dochádza uplynutím času, t.j. uplynutím posledného dňa lehoty a nie je k zániku potrebná ďalšia právna skutočnosť (ako pri preklúzii – opomenutie právneho úkonu veriteľom).

6. Vydržanie

Vydržanie možno charakterizovať ako nadobudnutie vlastníckeho práva v dôsledku nepretržitej oprávnenej držby veci, ktorá bola vykonávaná po dobu troch rokov v prípade hnutelnej veci alebo po dobu desiatich rokov v prípade nehnuteľnej veci.

Vydržaním je aj nadobudnutie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu po dobu desiatich rokov, napríklad právo prechodu cez pozemok.

T - 8 Vecné práva

1. Podstata a druhy vecných práv
 - 1.1 Pojem vecné práva
 - 1.2 Druhy vecných práv
2. Vlastnícke právo
 - 2.1 Pojem vlastníctvo a vlastnícke právo
 - 2.2 Obsah, výkon a obmedzenie vlastníckeho práva
3. Subjekty a predmet vlastníckeho práva
4. Ochrana vlastníckeho práva
5. Nadobúdanie vlastníckeho práva

- 5.1 Nadobúdanie vlastníckeho práva zmluvou
- 5.2 Nadobúdanie vlastníckeho práva rozhodnutím štátneho orgánu (orgánu verejnej moci)
- 5.3 Nadobúdanie vlastníckeho práva na základe iných skutočností ustanovených zákonom
 - A. Vydržanie
 - B. Nadobudnutie vlastníckeho práva k strateným, skrytým a opusteným veciam
 - C. Nadobudnutie vlastníckeho práva vytvorením novej veci
 - D. Nadobudnutie vlastníckeho práva prírastkom a spracovaním
 - E. Nadobudnutie vlastníckeho práva príklepom licitátora
 - F. Nadobudnutie vlastníckeho práva k neoprávnenej stavbe
 - G. Nadobudnutie vlastníckeho práva priamo zo zákona
- 6. Zánik vlastníckeho práva
- 7. Podielové spoluvlastníctvo
 - 7.1 Vymedzenie podielového spoluvlastníctva
 - 7.2 Obsah podielového spoluvlastníctva
 - 7.3 Zánik podielového spoluvlastníctva
- 8. Bezpodielové spoluvlastníctvo manželov
 - 8.1 Pojem bezpodielové spoluvlastníctvo manželov
 - 8.2 Predmet a rozsah zákonného bezpodielového spoluvlastníctva
 - 8.3 Vznik zákonného bezpodielového spoluvlastníctva
 - 8.4 Obsah zákonného bezpodielového spoluvlastníctva
 - 8.5 Zánik zákonného bezpodielového spoluvlastníctva
 - 8.6 Vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva
 - 8.7 Dohodou modifikované bezpodielové spoluvlastníctvo

1. Podstata a druhy vecných práv

Podstata vecných práv spočíva v priamom právnom ovládaní vecí, ktoré sa prejavuje v postavení oprávneného subjektu tak, že jeho právna dispozícia nad vecou je výlučná.

To znamená, že každý musí vecné právo rešpektovať a voči inému subjektu je chránené.

1.1 Pojem vecné práva

Vecné práva sú absolútnymi právami voči iným subjektom a môžeme vymedziť pojem vecných práv nasledovne:

„Vecné právo je absolútne subjektívne právo zabezpečujúce priame právne ovládanie individuálne určených vecí.“

1.2 Druhy vecných práv

Občiansky zákonník upravuje všetky typické vecné práva, ktoré možno rozčleniť do dvoch skupín:

- a) vlastnícke právo (upravené v ustanoveniach § 123 až 128 OZ) a držba, pokiaľ je držiteľom iná osoba než vlastník (upravené v ustanoveniach 129 až 130a OZ),
- b) vecné práva k cudzej veci, ku ktorým patria
 - záložné právo (§ 151a až § 151ma),

- práva zodpovedajúce vecným bremenám (§ 151n až 151n),
- zádržné (retenčné) právo (§ 151s).

2. Vlastnícke právo

2.1 Pojem vlastníctvo a vlastnícke právo

V právnej praxi, v zákonodarstve, ale aj v právnickej literatúre sa pojem „vlastníctvo“ i „vlastnícke právo“ používa vždy s rovnakým významovým určením, že sa pojmom označuje právna forma vlastníctva, či už v podobe objektívneho alebo subjektívneho vlastníckeho práva.

Objektívne vlastnícke právo predstavuje súhrn právnych noriem, ktoré upravuje ekonomické vzťahy vlastníctva. Inštitút vlastníckeho práva sa tak stáva základným právnym inštitútom, ktorý upravuje ekonomické vzťahy vlastníctva.

Subjektívne vlastnícke právo je najúplnejšie a najširšie vecné právo vec držať, užívať a disponovať ňou na základe vlastnej úvahy a rozhodovania, a to svojou mocou uznanou a chránenou zákonom..

2.2 Obsah, výkon a obmedzenie vlastníckeho práva

Obsah vlastníckeho práva vymedzuje Občiansky zákonník v ustanovení § 123 nasledovne: „Vlastník je v medziach zákona oprávnený predmet svojho vlastníctva držať, užívať, požívať jeho plody a úžitky a nakladať s ním“.

K obsahu vlastníckeho práva patria okrem oprávnení aj povinnosti, napríklad zdržať sa všetkého, čím by výkonom svojho práva nad mieru primeranú pomerom obťažoval iného alebo by vážne ohrozoval výkon jeho práv.

Vlastnícke právo možno obmedziť dočasne, alebo trvale, napríklad:

- dočasne – občianskoprávnym obmedzením vlastníckeho práva k pozemku a k stavbe, povinnosť subjektov umožniť vstup na svoje pozemky, pokiaľ je to nevyhnutne potrebné na údržbu a obhospodarovanie susediacich pozemkov (§ 127 ods. 3 OZ),
- trvale - najmä vyvlastnením za podmienok ustan. v § 128 ods. 2 OZ.

3. Subjekty a predmet vlastníckeho práva

Pri posudzovaní otázky subjektov a predmetu vlastníckeho práva sa vychádza zo zásady, že každý subjekt občianskoprávných vzťahov, t.j. fyzická osoba, právnická osoba, resp. štát, môže vlastniť hmotné veci, či už majú charakter vecí hnutelných alebo nehnuteľných, bez obmedzenia.

Výnimky z uvedenej zásady určuje taxatívny výpočet vecí v článku 4 Ústavy SR, ktoré veci môžu byť vo výlučnom vlastníctve štátu, t.j. SR (nerastné bohatstvo, jaskyne, podzemné vody a ďalšie).

4. Ochrana vlastníckeho práva

Vlastnícke právo, ako najzákladnejšie subjektívne právo, je chránené celým právnym poriadkom, vrátane Ústavy SR, ktorá vychádza z predpokladu, že právna ochrana sa má poskytnúť len takému vlastníctvu, ktoré bolo nadobudnuté v súlade so zákonom (čl. 20 ods. 1 tretia veta).

5. Nadobúdanie vlastníckeho práva

Subjekty občianskoprávných vzťahov môžu vlastnícke právo k veci nadobudnúť rôznym spôsobom a na základe rôznych skutočností.

Preto aj nadobúdanie vlastníckeho práva možno triediť podľa rôznych kritérií:

- medzi živými a pre prípad smrti (odlíšenie nadobudnutia vlastníckeho práva dedením od všetkých ostatných prípadov),
- prevodom a prechodom vlastníckeho práva (zmluvou pri prechode a zo zákona alebo rozhodnutím orgánu verejnej moci pri prechode),
- pôvodný (originárny) a odvodený (derivatívny) spôsob nadobudnutia vlastníckeho práva (pri pôvodnom nadobudnutí nadobúdateľ odvodzuje vlastnícke právo od právneho predchodcu, napríklad vydržaním a pri odvodenom je nadobudnutie vlastníckeho práva zmluvou alebo dedením).

5.1 Nadobúdanie vlastníckeho práva zmluvou

Zmluvným nadobudnutím vlastníckeho práva je všeobecne každá zmluva založená zmenou v osobe vlastníka veci, pri ktorej nadobúdateľ odvodzuje vlastnícke právo od doterajšieho vlastníka.

Najtypickejšími zmluvami, prostredníctvom ktorých sa nadobúda vlastnícke právo, je:

- kúpna zmluva,
- zámenná zmluva
- a darovacia zmluva.

Občiansky zákonník upravuje okrem uvedených zmlúv celý rad ďalších zmlúv, na základe ktorých subjekty nadobúdajú vlastnícke právo, napríklad zmluvu o pôžičke.

5.2 Nadobúdanie vlastníckeho práva rozhodnutím štátneho orgánu (orgánu verejnej moci)

Právnym dôvodom nadobudnutia vlastníckeho práva podľa ustanovenia § 132 ods. 1 OZ je rozhodnutie štátneho orgánu (súdu alebo správneho orgánu).

Ako príklad nadobudnutia vlastníckeho práva rozhodnutím súdu, môžeme uviesť rozhodnutie o zrušení a vyporiadaní podielového spoluvlastníctva (podľa ustanovenia § 142 OZ).

5.3 Nadobúdanie vlastníckeho práva na základe iných skutočností ustanovených zákonom

A. Vydržanie

Vydržanie je osobitným pôvodným spôsobom nadobudnutia vlastníckeho práva, ktoré upravuje ustanovenie § 134 OZ.

Skutočnosť nadobudnutia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam vydržaním, osvedčuje notár vo forme notárskej zápisnice.

B. Nadobudnutie vlastníckeho práva k strateným, skrytým a opusteným veciam

OZ upravuje osobitné podmienky nadobúdania vlastníckeho práva k veciam strateným, skrytým a opusteným v ustanovení § 135.

C. Nadobudnutie vlastníckeho práva vytvorením novej veci

Vytvorenie alebo zhotovenie veci z vlastného materiálu je samostatnou právnou skutočnosťou na nadobudnutie vlastníckeho práva k veci.

D. Nadobudnutie vlastníckeho práva prírastkom a spracovaním

Z obsahu vlastníckeho práva vyplýva, že vlastník má právo na prírastky veci podľa ustanovenia § 135a OZ. Prírastky a úžitky veci sa môžu vyskytovať vo forme:

- prirodzených plodov veci, napríklad ovocia na strome, úrody na pozemku alebo mláďat u zvierat
- a tzv. civilných plodov, napríklad úrokov z peňazí.

E. Nadobudnutie vlastníckeho práva príklepom licitátora

Medzi iné skutočnosti ustanovené zákonom, na základe ktorých sa nadobúda vlastnícke právo, je udelenie príklepu licitátorom na verejnej dražbe podľa zákona č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách.

F. Nadobudnutie vlastníckeho práva k neoprávnenej stavbe

Z vecného hľadiska právna úprava nadobudnutia vlastníckeho práva k neoprávnenej stavbe vychádza zo stavu, že vlastníkom neoprávnenej stavby je od začiatku stavebník a súd rozhodne o tom, či zostane vlastníkom aj naďalej (podľa § 135c OZ). Súd rozhoduje na návrh vlastníka pozemku.

G. Nadobudnutie vlastníckeho práva priamo zo zákona

Aj zákon môže byť právnym dôvodom na nadobudnutie vlastníckeho práva. Podľa ustanovenia § 872 ods. 1 OZ bolo dňom 1. januára 1992 (novelizáciou OZ) zmenené právo osobného užívania pozemku podľa predchádzajúcich predpisov, na vlastnícke právo.

6. Zánik vlastníckeho práva

Občiansky zákonník osobitne neupravuje spôsoby zániku vlastníckeho práva. Predpokladá sa, že rôznorodé právne skutočnosti spôsobujú zánik vlastníckeho práva.

Významné je rozlišovanie prípadov zániku vlastníckeho práva podľa druhu právnej skutočnosti, ktorá ho spôsobuje, a to:

- a) na základe právneho úkonu nadobúdateľa zmluvným prevodom na iného, alebo opustením veci,
- b) udalosťou zaniká vlastnícke právo najmä:
 - zánikom veci (napríklad v dôsledku jej zničenia),
 - smrťou vlastníka (vlastnícke právo prechádza na dedičov),
 - stratou veci, ale iba pri splnení stanovených podmienok,
 - uplynutím vydržacej doby, ale iba za podmienok ustanovených zákonom stráca pôvodný vlastník vlastnícke právo k veci,

- c) rozhodnutím právoplatného rozhodnutia štátneho orgánu (súdu – napríklad rozhodnutie o tom, že majetok bol nadobudnutý z nelegálnych príjmov alebo iného štátneho orgánu).

7. Podielové spoluvlastníctvo

Pri podielovom spoluvlastníctve tá istá vec patrí viacerým subjektom. Účasť každého z nich na spoluvlastníckom vzťahu je vyjadrená určitým podielom.

Podiel vyjadruje mieru, ako sa spoluvlastníci podieľajú na právach a povinnostiach vyplývajúcich zo spoluvlastníctva k spoločnej veci.

7.1 Vymedzenie podielového spoluvlastníctva

Podstata podielového spoluvlastníctva spočíva v tom, že každý zo spoluvlastníkov sa podieľa na právach a povinnostiach vyplývajúcich zo spoluvlastníctva k spoločnej veci v takom rozsahu, aký zodpovedá veľkosti jeho podielu.

7.2 Obsah podielového spoluvlastníctva

Obsahom spoluvlastníckeho vzťahu sú subjektívne práva a povinnosti. Podielový spoluvlastník má tie isté práva ako vlastník, ale s tým obmedzením, že rovnaké práva a povinnosti k spoločnej veci patria aj ostatným spoluvlastníkom.

Miera účasti spoluvlastníka na držaní, užívaní a úžitkoch predmetu spoluvlastníctva je vymedzená spoluvlastníckym podielom.

7.3 Zánik podielového spoluvlastníctva

Podielové spoluvlastníctvo zaniká z tých istých dôvodov, z ktorých dochádza k zániku vlastníctva, a to zrušením:

- spoluvlastníctva dohodou spoluvlastníkov o zrušení spoluvlastníctva a o vzájomnom vyporiadaní všetkých účastníkov spoluvlastníckeho vzťahu
- a podielového spoluvlastníctva rozhodnutím súdu:
 - I. rozdelením spoločnej veci medzi spoluvlastníkov podľa výšky podielov,
 - II. prikázaním veci za primeranú náhradu jednému alebo viacerým spoluvlastníkom,
 - III. nariadením predaja veci a rozdelením výťažku podľa podielov.

8. Bezpodielové spoluvlastníctvo manželov

Občiansky zákonník formou bezpodielového spoluvlastníctva upravuje spoločenstvo vlastníckych práv manželov k veciam, ktoré nadobudli počas trvania manželstva.

8.1 Pojem bezpodielové spoluvlastníctvo manželov

Bezpodielové spoluvlastníctvo manželov je právny vzťah, ktorý môže existovať iba v spojitosti s manželstvom a manželia nemajú kvantitatívne určený podiel na vlastníckom práve k spoločnej veci.

8.2 Predmet a rozsah zákonného bezpodielového spoluvlastníctva

Predmetom bezpodielového spoluvlastníctva manželov je všetko, čo môže byť predmetom vlastníctva, a to:

- hnutel'né veci
- a nehnuteľné veci.

Hlavným zdrojom bezpodielového spoluvlastníctva sú predovšetkým príjmy a úspory z práce a z podnikania, ako aj príjmy zo sociálneho zabezpečenia a iných zdrojov (napríklad výhry, plnenia z poistnej zmluvy, náhrady škody a pod).

Do bezpodielového spoluvlastníctva nepatria veci získané ako dedičstvo alebo dar, veci, ktoré podľa povahy veci slúžia na osobnú potrebu alebo výkon povolania jedného z manželov a veci vydané v rámci predpisov o reštitúcii majetku jednému z manželov, ku ktorej vlastnícky titul nadobudol pred uzavretím manželstva.

8.3 Vznik zákonného bezpodielového spoluvlastníctva

Bezpodielové spoluvlastníctvo vznikne za predpokladu, že:

- manželstvo právne trvá (aj keď je neplatné),
- vec môže byť predmetom bezpodielového spoluvlastníctva podľa ustanovenia § 143 OZ.

8.4 Obsah zákonného bezpodielového spoluvlastníctva

Manželia ako bezpodieloví spoluvlastníci majú v podstate tie isté práva a povinnosti ako individuálny vlastník s tým rozdielom, že vykonávajú všetky práva a povinnosti spoločne, pričom ich účasť nie je vymedzená podielmi.

Právne vzťahy vyplývajúce z bezpodielového spoluvlastníctva sú vo dvoch úrovniach:

- ✓ právne vzťahy medzi manželmi navzájom
- ✓ a právne vzťahy manželov k tretím osobám.

OZ predpokladá, že manželia sa o výkone práv a povinností vyplývajúcich z bezpodielového spoluvlastníctva dohodnú a v prípade nezhody rozhodne na návrh jedného z manželov súd (podľa ustanovenia § 146 ods. 1 OZ).

8.5 Zánik zákonného bezpodielového spoluvlastníctva

Bezpodielové spoluvlastníctvo manželov zásadne zaniká zánikom manželstva.

Za trvania manželstva môže bezpodielové spoluvlastníctvo zaniknúť iba výnimočne, a to:

- na návrh niektorého z manželov môže súd zrušiť bezpodielové spoluvlastníctvo manželov vtedy, ak sú na to závažné dôvody, najmä ak by ďalšie trvanie bezpodielového spoluvlastníctva odporovalo dobrým mravom (podľa ustanovenia § 148 ods. 2 OZ),
- súd na návrh zruší bezpodielové spoluvlastníctvo manželov, ak jeden z manželov získal oprávnenie na podnikateľskú činnosť (podľa ustanovenia § 148a ods. 2 OZ),
- ak bol v trestnom konaní vyslovený trest prepadnutia majetku odsúdeného manžela na základe ustanovení Trestného zákona.

8.6 Vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva

Po zániku bezpodielového spoluvlastníctva manželov sa má vykonať jeho vyporiadanie rozdelením spoločného majetku a usporiadanie vzájomných nárokov vyplývajúcich z bezpodielového spoluvlastníctva manželov podľa príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka (§ 149 a § 150).

Občiansky zákonník predpokladá, že manželia sa vyporiadajú predovšetkým dohodou. Dohoda o vyporiadaní nehnuteľnosti musí mať písomnú formu a účinnosť nadobúda vkladom do katastra.

Pokiaľ medzi manželmi nedošlo k vyporiadaniu dohodou, každý z nich môže žiadať, aby vyporiadanie vykonal súd.

Vyporiadanie manželov dohodou alebo súdnym rozhodnutím je určené trojročnou lehotou.

Po uplynutí lehoty na vyporiadanie dohodou alebo súdnym rozhodnutím už nie je možné vyporiadanie dohodou alebo podaním návrhu na vyporiadanie. Právne následky vyporiadania upravuje priamo zákon (§ 149 ods. 4 OZ).

8.7 Dohodou modifikované bezpodielové spoluvlastníctvo

Občiansky zákonník umožňuje, aby si manželia upravili bezpodielové spoluvlastníctvo odchylným spôsobom od zákonnej úpravy.

Bezpodielové spoluvlastníctvo, ako systém vlastníckych práv manželov zostáva zachované, t.j. dohoda sa nemôže dotknúť samej podstaty tohto inštitútu.

Úprava bezpodielového spoluvlastníctva manželov dohodou, sa môže odchyliť od zákonnej úpravy iba v troch smeroch:

- vymedziť rozsah bezpodielového spoluvlastníctva odchyľne od rozsahu určeného v zákone:
 - a) rozšírením rozsahu - a do bezpodielového spoluvlastníctva zahrnúť aj veci, ktoré by inak patrili do výlučného vlastníctva jedného z manželov, napríklad dedičstvo,
 - b) zúžením rozsahu – o veci, ktoré by inak patrili do bezpodielového spoluvlastníctva, napríklad výnosy a prírastky,
- odchyľne od zákonnej úpravy vyriešiť otázky správy spoločného majetku, napríklad spoločný majetok bude spravovať iba jeden z nich,
- v termíne vzniku bezpodielového spoluvlastníctva – až ku dňu zániku manželstva, t.j. účinky dohody manželov nastanú až ku dňu zániku manželstva a veci, ktoré by patrili do bezpodielového spoluvlastníctva podľa § 143 OZ, sa stávajú vecami v bezpodielovom spoluvlastníctve a vyporiadanie sa vykoná až následne.

Dohody o úprave bezpodielového spoluvlastníctva a správe majetku, musia byť spracované podľa zákona, formou notárskej zápisnice.

T- 9 Držba

1. Pojem držba
2. Držba a detencia
3. Držba oprávnená a neoprávnená

1. Pojem držba

Držba je chápaná ako:

- a) čiastkové oprávnenie vlastníka - a právo držby je vlastnou súčasťou vlastníckeho práva, ktorého nositeľom je vlastník,
- b) samostatný vzťah, ktorý je oddelený od vlastníckeho práva a subjektom je iná osoba ako vlastník.

Z uvedenej definície držby vyplýva, že držba má dva znaky (a iba vtedy možno hovoriť o držbe):

- faktické ovládanie veci,
- a nakladanie s vecou ako vlastnou.

Subjektom držby môže byť ktorýkoľvek subjekt občianskoprávných vzťahov, t.j. fyzická a právnická osoba. Predmetom držby sú veci a práva

2. Držba a detencia

Detenciou je faktické ovládanie veci, bez úmyslu nakladať s ňou ako s vlastnou (ale ako s cudzou).

Detentorom je napríklad nájomca, vypožičiavateľ a pod.

Detencia môže byť:

- oprávnená, t.j. detentor má vec oprávnené podľa zmluvy oprávnené a má právo na ochranu ako vlastník podľa ustanovenia § 126 ods. 2 OZ,
- neoprávnená, t.j. detentor nemá skutočné právo vec ovládať.

3. Držba oprávnená a neoprávnená

Rozlišujúcim kritériom medzi držbou oprávnenou a neoprávnenou je dobromyseľnosť, resp. nedobromyseľnosť držiteľa (§ 130 ods. 1 OZ).

Z uvedeného vyplýva, že oprávneným držiteľom je každý, kto s vecou nakladá ako so svojou alebo kto vykonáva právo pre seba a je dobromyseľný v tom, že mu vec alebo právo patrí.

Pre právne postavenie oprávneného držiteľa je podstatná zásada uvedená v zákone, že oprávnený držiteľ má rovnaké práva ako vlastník, ak zákon neustanovuje inak (§ 130 ods. 2 OZ).

Len oprávnený držiteľ môže nadobudnúť vec vydržaním, ale iba po splnení podmienok, ktoré zákon stanovuje (§ 135 OZ).

Neoprávnený držiteľ má iné právne postavenie ako oprávnený držiteľ a nepatrí mu nijaké z práv, ktoré má vlastník.

Neoprávnený držiteľ nikdy nemôže nadobudnúť vlastnícke právo k veci vydržaním.

T - 10 Vecné práva k cudzej veci

1. Vecné bremená
2. Záložné právo
 - 2.1 Právna úprava záložného práva
 - 2.2 Pojem, funkcia a povaha záložného práva
 - 2.3 Predmet záložného práva
 - 2.4 Zánik záložného práva
3. Zádržné právo
 - 3.1 Pojem zádržné právo a jeho podstata
 - 3.2 Vznik zádržného práva

3.3 Obsah zádržného práva

3.4 Zánik zádržného práva

1. Vecné bremená

Vecnými bremenami rozumieme právne vzťahy, na základe ktorých vzniká vlastníčkovi nehnuteľnej veci povinnosť niečo strpieť, konať alebo niečoho sa zdržať v prospech niekoho iného, pričom táto povinnosť prechádza s vlastníctvom veci na nadobúdateľa (in rem).

Ak je subjektívne právo v záujme určitej osoby (in personam), toto právo neprechádza na jeho právneho nástupcu, napríklad právo občana doživotne užívať byt v rodinnom dome (ustanovenia § 151n OZ).

Inštitút vecných bremien vzniká písomnou zmluvou, rozhodnutím o dedičskom konaní, rozhodnutím príslušného orgánu, zo zákona a vkladom do katastra nehnuteľností.

Vecné bremená zanikajú rozhodnutím príslušného orgánu, zo zákona, alebo smrťou, ak bolo právo viazané na osobu.

K zániku práva zodpovedajúceho vecnému bremenu zmluvou je potrebný vklad do katastra nehnuteľností.

2. Záložné právo

Záložné právo je v podmienkach trhového hospodárstva významným a často uplatňovaným vecnoprávnym prostriedkom na zabezpečenie pohľadávok a ich príslušenstva.

2.1 Právna úprava záložného práva

Právna úprava záložného práva je v ustanoveniach § 151a až 151me Občianskeho zákonníka, ktorá je jednotnou právnou úpravou záložného práva pre celú oblasť súkromného práva.

Obchodný zákonník (zákon č. 500/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov) osobitne upravuje záložné právo na obchodný podiel (§ 117a) a možnosť zriadenia záložného práva k akciám na meno, ktorých prevoditeľnosť je obmedzená (§156 ods. 10).

Záložné právo k nehnuteľnostiam s osobitným zreteľom na potreby pracovnoprávných vzťahov upravuje Zákonník práce (zákon č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov) v ustanovení § 20 ods. 4, ktoré umožňuje, aby zamestnanec so zamestnávateľom uzavrel záložnú zmluvu k nehnuteľnosti.

2.2 Pojem, funkcia a povaha záložného práva

Pojmové vymedzenie záložného práva vyplýva z ustanovenia § 151a OZ, podľa ktorého záložné právo slúži na zabezpečenie pohľadávky a jej príslušenstva tým, že ak pohľadávka nie je riadne a včas splnená, záložný veriteľ je oprávnený uspokojiť sa alebo domáhať sa uspokojenia pohľadávky z predmetu záložného práva.

Z pojmu záložného práva vyplýva, že záložné právo plní funkciu:

- ✓ zabezpečovaciu – ktorá spočíva v tom, že založenie predmetu záložnoprávneho vzťahu donucuje dlžníka, aby svoj dlh splnil

- ✓ a uhradzo vaciu – ktorá sa prejavuje v možnosti veriteľa uspokojiť sa priamo z predmetu záložného práva alebo sa domáhať jeho splnenia.

2.3 Predmet záložného práva

Občiansky zákonník vymedzuje zálohu ako predmetu občianskoprávných vzťahov akýkoľvek predmet za predpokladu, že je prevoditeľný a zákon neustanovuje inak.

Podľa § 151d ods. 1 OZ, zálohom môže byť vec, právo, iná majetková hodnota, byt a nebytový priestor, ako aj súbor vecí, práv alebo iných majetkových hodnôt, podnik alebo časť podniku alebo iná hromadná vec.

2.4 Zánik záložného práva

Vznik a trvanie záložného práva je nerozlučne späté s pohľadávkou, ktorú zabezpečuje. Preto záložné právo zaniká predovšetkým spolu so zánikom pohľadávky. Najčastejším spôsobom jej zániku je splnenie, ale vylúčené nie sú ani ostatné spôsoby jej zániku, ako je započítanie, dohoda strán, splnutie postavenia veriteľa a dlžníka zo záväzkového právneho vzťahu a ďalšie.

Dôvody zániku záložného práva sú uvedené v ustan. § 151md ods. 1 OZ.

Po zániku záložného práva sa vykoná výmaz záložného práva z registra záložných práv alebo z osobitného registra, ktoré vedie Notárska komora SR prostredníctvom notárskych úradov.

Záložný veriteľ je povinný podať žiadosť o výmaz záložného práva bez zbytočného odkladu po zániku záložného práva.

3. Zádržné právo

Zádržné (retenčné) právo slúži na zabezpečenie pohľadávky ako vecnoprávny prostriedok.

3.1 Pojem zádržné právo a jeho podstata

Zádržné právo predstavuje oprávnenie veriteľa zadržať hnutelnú vec dlžníka na účely zabezpečenia svojej splatnej peňažnej pohľadávky.

Podstata zádržného práva spočíva v tom, že ten, kto je povinný vec vydať, ju môže zadržať, aby zabezpečil svoju splatnú pohľadávku voči tomu, kto je inak povinný vec vydať (§ 151s ods. 1 OZ).

Odlišnosti zádržného práva od práva záložného:

- ✓ predmetom zádržného práva môže byť len hnutelná vec,
- ✓ zádržné právo nemôže zabezpečovať všetky pohľadávky, ale zásadne len splatné pohľadávky,
- ✓ zádržné právo nemá zásadne uhradzo vaciu, ale iba zabezpečovaciu funkciu,
- ✓ zádržné právo nevzniká zmluvou, ale faktickým zadržaním veci a v osobitných prípadoch zo zákona.

3.2 Vznik zádržného práva

Zádržné právo vzniká jednostranným prejavom vôle veriteľa spočívajúcim vo faktickom zadržaní veci, ktorú je inak povinný vydať.

Základným predpokladom vzniku zádržného práva je, že vec je v moci zadržiatel'a v súlade s právom.

3.3 Obsah zádržného práva

Obsahom zádržného práva veriteľ'a je jeho právo zadržať vec v súlade so zákonom a vec zadržiavať až do uspokojenia zabezpečenej pohľadávky alebo poskytnutia zábezpeky (§ 151v).

3.4 Zánik zádržného práva

Zadržné právo môže zaniknúť predovšetkým spolu so zánikom zabezpečenej pohľadávky, t.j. najmä uspokojením pohľadávky.

T - 11 Dedičské právo

1. Všeobecne o dedení
2. Základné zásady dedenia
3. Predpoklady dedenia
 - 3.1 Smrť fyzickej osoby
 - 3.2 Existencia dedičstva
 - 3.3 Dedičský titul
 - 3.4 Dedičská spôsobilosť
 - 3.4.1 Spôsobilý dedič
 - 3.4.2 Dedičská nespôsobilosť
4. Vydedenie
5. Odmietnutie dedičstva
6. Dedenie zo zákona
 - 6.1 Všeobecne o dedení zo zákona
 - 6.2 Dedičské skupiny
 - I. Prvá dedičská skupina
 - II. Druhá dedičská skupina
 - III. Tretia dedičská skupina
 - IV. Štvrtá dedičská skupina
7. Dedenie zo závetu
 - 7.1 Všeobecne o dedení zo závetu a pojem závet
 - 7.2 Náležitosti závetu
 - I. Náležitosti osoby poručiť'a
 - II. Náležitosti vôle poručiť'a
 - III. Náležitosti prejavu vôle poručiť'a
 - IV. Obsahové náležitosti závetu
8. Formy závetu
9. Zrušenie závetu
10. Nadobudnutie dedičstva
11. Ochrana oprávneného dediča

Dedičské právo predstavuje významnú oblasť majetkových práv.

1. Všeobecne o dedení

Smrť fyzickej osoby je z právneho hľadiska dôležitou právnou skutočnosťou, s ktorou právo spája vznik, zmenu alebo zánik právnych vzťahov týkajúcich sa zomretého.

Smrťou zaniká spôsobilosť fyzickej osoby mať práva a povinnosti a tým zaniká jej právna subjektivita a fyzická osoba prestáva byť právnym subjektom.

Niektoré práva a povinnosti zaniknú smrťou fyzickej osoby, zatiaľ čo niektoré ďalšie práva a povinnosti prechádzajú na iné subjekty (väčšina dedením a menšia časť inak ako dedením).

- I. Smrťou fyzickej osoby **zanikajú** tie práva a povinnosti, ktoré majú rýdzo osobnú, resp. osobnostnú povahu a výlučnosť, sú neoddeliteľné od svojho nositeľa a neprechádzajú na iný subjekt. Takto zanikajú najmä:
 - a) osobnostné práva (ochranu života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti...§ 11 OZ),
 - b) niektoré práva a povinnosti vyplývajúce z rodinnoprávnych vzťahov (práva a povinnosti manželov § 18 ZR, rodičovské práva a povinnosti pri výchove detí § 28 ZR),
 - c) práva a povinnosti z plnomocenstva v prípade smrti splnomocnenca,
 - d) právo na dôchodok (s výnimkou dávok splatných po smrti oprávnenej osoby),
 - e) smrťou manžela zaniká bezpodielové spoluvlastníctvo manželov a ďalšie,
- II. Niektoré práva **prechádzajú** na dedičov (nie z titulu dedenia) na základe osobitných zákonných dôvodov. Do tejto skupiny patria najmä:
 - a) práva z nájmu bytu (§ 706 ods. 1),
 - b) peňažné nároky z pracovného pomeru,
 - c) peňažné nároky z nemocenského poistenia, dôchodkového poistenia, úrazového poistenia, garančného poistenia a poistenia v nezamestnanosti (podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení),
 - d) reštitučné nároky uplatnené za života (podľa zákona č. 229/1991 Zb.),
- III. Iné majetkové práva a povinnosti, ktoré nemajú osobnú, resp. osobnostnú povahu, prechádzajú na dedičov.

To, akým spôsobom dedičské práva a povinnosti prechádzajú na právnych nástupcov zomretého, ktoré osoby sú právnymi nástupcami, aké sú ich podiely, kedy môžu byť z dedičského práva vylúčení, ako zodpovedajú za pasíva dedičstva a akým spôsobom sa im dedičstvo potvrdí, alebo ako sa vyporiadajú, upravuje dedičské právo hmotné.

Dedičské právo hmotné je upravené v siedmej časti Občianskeho zákonníka, nazvanej „Dedenie“ v ustanoveniach § 460 až 487.

To, ako je upravený postup súdu, notára a účastníkov v dedičskom konaní, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov dedičov a rešpektovaná posledná vôľa poručiťľa, upravuje dedičské právo procesné.

Dedičské právo procesné je upravené v zákone č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov

a v Civilnom mimosporovom poriadku, v ustanoveniach § 158 až 219 zákona č. 161/2015 Z. z. v konaní o dedičstve, v druhej hlave.

2. Základné zásady dedenia

Občiansky zákonník pri úprave dedenia vychádza z nasledujúcich základných zásad:

- I. zásady univerzálnej sukcesie (postupnosti) – to znamená, že dedič vstupuje do majetkovoprávných pomerov svojho predchodcu v celej šírke práv a povinností poručiteľa,
- II. zásady nadobúdania dedičstva okamihom smrti poručiteľa – to znamená, že majetok poručiteľa prechádza na dediča okamihom smrti poručiteľa (460 OZ) (na prechod majetku nie je dedičom potrebný žiadny právny akt),
- III. zásady akrescencie - spočíva v prirastaní uvoľnených dedičských podielov k podielom dedičov a prichádza do úvahy iba pri dedení zo zákona (t.j. nie zo závetu) a iba v druhej dedičskej skupine,
- IV. zásady dedičskej reprezentácie – znamená, že ak dedičstvo nenadobudne niektorý zo zákonom povolaných dedičov, zákon na ich miesto povoláva ich potomkov (zásada sa uplatňuje v prvej, tretej a štvrtej skupine zákonných dedičov, t.j. dediči dedia vždy ten podiel, ktorý by dedil ich bezprostredný predok).

3. Predpoklady dedenia

Platný právny poriadok viaže prechod dedičstva na dedičov na splnenie určitých predpokladov, ktoré nazývame predpoklady dedenia. Na to, aby vzniklo subjektívne dedičské právo, musia byť predpoklady dedenia splnené v každom jednotlivom prípade dedenia.

K predpokladom dedenia patria:

- a. smrť fyzickej osoby – to znamená, že skutočnosť smrti musí byť zistená predpísaným spôsobom (*lekár* po prehliadke mŕtveho vystaví list o prehliadke mŕtveho na základe ktorého sa vykoná zápis do knihy úmrtí vedenej príslušným správnym orgánom povereným viesť matriku a ak smrť nie je možné zistiť predpísaným spôsobom, *súd* môže za určitých okolností vyhlásiť takúto fyzickú osobu za mŕtvu),
- b. existencia dedičstva – ako *predmetu* dedenia je uvedená v občianskom práve hmotnom (§ 460 OZ), procesný predpis dedičského práva v príslušných ustanoveniach (Civilný mimosporový poriadok – zákon č. 161/2015 Z. z.) pozná pojem majetok a dlhy.
Predmetom dedičstva sú najmä veci hnutelné a nehnuteľné, ostatné vecné práva (napríklad z vecných bremien), práva a iné majetkové hodnoty, pohľadávky a dlhy poručiteľa.
- c. dedičský titul – je právnym predpokladom dediča, na základe ktorého dedič dedí zo zákona (poručiteľ zomrel bez zanechania platného závetu alebo v závete nerozhodol o celom svojom majetku), alebo zo závetu (§ 461 OZ).

d. dedičská spôsobilosť - vychádza z toho, že nie každá osoba, ktorú povoláva zákon alebo závet, môže dediť. Dediť môže iba osoba, ktorá má potrebnú spôsobilosť.

- I. spôsobilý dedič - je predpokladom nadobudnutia dedičstva dedičom, ktorý má dedičskú spôsobilosť absolútnu (má objektívny základ spôsobilosti na právne úkony) alebo relatívnu (uplatňujú sa subjektívne aspekty zo strany dediča a poručiteľa),
- II. dedičská nespôsobilosť - je konanie fyzickej osoby, ktorej následkom je dedičská nespôsobilosť a dôvody sú uvedené v ustanovení § 469 OZ, napríklad spáchanie úmyselného trestného činu dediča voči poručiteľovi, jeho manželke, deťom alebo rodičom.

4. Vydedenie - poručiteľ môže z dôvodov uvedených v zákone (§ 479 OZ) vydediť svojho potomka, ktorý je neopomenuteľným dedičom a tým ho zbaví subjektívneho dedičského práva.

5. Odmietnutie dedičstva – je možnosť dediča (§ 463 a nasl.) odmietnuť dedičstvo vlastným prejavom vôle (ústnym vyhlásením na súde alebo písomným vyhlásením zaslaním na súd alebo notárovi).

6. Dedenie zo zákona

6.1 Všeobecne o dedení zo zákona

Pri dedení zo zákona majetok poručiteľa prechádza na osoby určené v ustanoveniach § 473 až 475a OZ, ktoré sa nazývajú dedičia zo zákona. Títo dedičia sú rozdelení do štyroch dedičských skupín v závislosti od stupňa príbuzenstva k poručiteľovi. Výpočet zákonných dedičov je taxatívny a na iné osoby sa nevzťahuje.

6.2 Dedičské skupiny

Poradie dedičských skupín je záväzné v tom zmysle, že najskôr sú povolaní dedičia prvej skupiny, pokiaľ nedôjde k dedeniu v prvej skupine, nastupuje druhá skupina a ak nenastúpia dedičia druhej skupiny, na dedenie sú povolaní dedičia tretej skupiny a ak nededia ani dedičia tretej skupiny, nastupuje štvrtá skupina, ktorá okruh dedičov uzaviera zo zákona.

- I. prvá dedičská skupina – je zastúpená najbližšími príbuznými a osobami, ktoré sú blízke poručiteľovi, t.j. manželom a deťmi poručiteľa (§ 473 ods. 1 OZ), prípadne ďalšími potomkami (§ 473 ods. 2 OZ). Ak nededí po ňom žiadny potomok, manžel dedí v druhej skupine.
- II. druhá dedičská skupina – zahŕňa pozostalého manžela, rodičov poručiteľa (alebo osvojiteľov poručiteľa), spolu žijúce osoby (najmenej 1 rok pred smrťou žili v spoločnej domácnosti a starali sa o domácnosť, alebo boli výživou odkázaní na poručiteľa), t.j. ak poručiteľ nemal deti ani žiadneho potomka (§ 474 ods. 1 OZ),
- III. tretia dedičská skupina - zahŕňa súrodencov poručiteľa a tzv. spolu žijúce osoby (§ 475 ods. 1 OZ) a ak nededí niektorý z týchto dedičov, jeho dedičský podiel prirastá k ostatným dedičom tretej osoby (t.j. platí zásada akrescencie),

- IV. štvrtá dedičská skupina – pozostáva zo starých rodičov poručiteľa (§ 475a OZ), t.j. k dedeniu sú povolaní prarodičia z oboch strán (matky aj otca poručiteľa) a to každý z nich rovnakým dielom.

7. Dedenie zo závetu

Poručiteľ môže závetom odchyľne od zákonnej dedičskej postupnosti určiť osoby, ktoré majú byť jeho dedičmi a určiť aj ich dedičský podiel.

7.1 Všeobecne o dedení zo závetu a pojem závet

Závet má význam najmä vtedy, ak poručiteľ nemá neopomenuteľných dedičov, alebo nemá ani žiadnych zákonných dedičov a nechce, aby jeho majetok pripadol štátu.

Občiansky zákonník nevymedzuje pojem závet v žiadnom ustanovení, ale z ustanovení, ktoré vymedzujú obsahové a formálne náležitosti závetu možno pojem vymedziť nasledovne:

„Závet je jednostranný právny úkon, ktorým fyzická osoba - poručiteľ robí v predpísanej forme dispozíciu svojím majetkom pre prípad smrti.“

Právne účinky závetu nastávajú až po smrti poručiteľa. Poručiteľom môže byť len fyzická osoba. Dedičom môže byť nielen fyzická osoba, ale aj právnická osoba alebo štát.

7.2 Náležitosti závetu

Právny úkon zriadenia závetu musí spĺňať všetky náležitosti pre právne úkony, t.j. náležitosti subjektu, vôle, prejavu, pomeru vôle a prejavu, formy a predmetu predpísané zákonom.

Osobitnú úpravu právneho úkonu závetu obsahujú ustan. § 476 a nasl. OZ.

- I. Náležitosti osoby poručiteľa – závet môže platne zriadiť iba osoba, ktorá má úplnú spôsobilosť na právne úkony, t.j. osoba, ktorá je plne spôsobilá vlastnými úkonmi nadobúdať práva a povinnosti. Formou notárskej zápisnice môžu zriadiť závet aj maloletí, ktorí dovŕšili 15. rok veku.
- II. Náležitosti vôle poručiteľa – vôľa poručiteľa musí byť daná, slobodná a vážna (inak je závet neplatný § 37 ods. 1 OZ).
- III. Náležitosti prejavu vôle poručiteľa – vôľa prejavená poručiteľom v závete o nakladaní so svojim majetkom pre prípad smrti, musí byť určitá a zrozumiteľná a dodržaná požiadavka prísnej formálnosti v písomnej forme, s uvedením dňa, mesiaca a roka podpísania závetu.
- IV. Obsahové náležitosti závetu – základnou požiadavkou z obsahovej stránky závetu je, aby poručiteľ v závete určil dediča (dedičov) a majetok, ktorý je predmetom dedenia zo závetu a ktorý má určeným dedičom pripadnúť po jeho smrti (§ 477 OZ).

8. Formy závetu

Občiansky zákonník rozlišuje tri formy závetu, ktoré musia mať písomnú formu a z hľadiska právnych účinkov sú rovnocenné, a to:

- holografický závet, napísaný vlastnou rukou poručiteľa,

- alografický závet, napísaný inak ako vlastnou rukou poručiteľa, napísaný za účasti dvoch svedkov (§ 476b OZ) alebo za účasti troch svedkov (§ 476c OZ),
- závet vo forme notárskej zápisnice, v ktorej poručiteľ prejaví svoju poslednú vôľu ústne do notárskej zápisnice (§ 46 a nasl. Notárskeho poriadku) a závet sa zaregistruje v Notárskom centrálnom registri závetov. Ak notár spisuje notársku zápisnicu s osobou, ktorá nemôže čítať alebo písať, priberie k úkonu spísania zápisnice dvoch svedkov.

9. Zrušenie závetu

Závetca môže prejav svojej vôle urobiť neplatným podľa ustanovenia § 480 OZ tým, že závet zruší.

Závet sa zruší:

- neskorším platným závetom,
- odvolaním závetu,
- alebo zničením listiny, na ktorej bol napísaný.

10. Nadobudnutie dedičstva

Pri nadobudnutí dedičstva sa zachováva princíp úradnej ingerencie štátneho orgánu, ktorá spočíva v tom, že súd (len čo zistí, že niekto zomrel alebo bol vyhlásený za mŕtveho) začne konanie o dedičstve a z úradnej povinnosti dedičstvo prejedná a rozhodne o ňom.

Z uvedeného vyplýva, že dedičstvo toho, kto nadobúda dedičstvo, musí byť kvalifikovaným spôsobom zistené a súdnym rozhodnutím potvrdené v rámci konania, ktorého obsahom je zisťovanie všetkých potrebných skutočností týkajúcich sa dedičského práva.

11. Ochrana oprávneného dediča

Ak po skončení dedičského konania dedičstvo nadobudnú iné osoby ako dedičia, je v Občianskom zákone v ustanovení § 485 až § 487 upravená ochrana oprávneného dediča zakotvením práva na vydanie dedičstva nadobudnutého neoprávneným dedičom.

Uplatní sa pravidlo, že ten, komu bolo dedičstvo potvrdené, ale je neoprávneným dedičom, je povinný vydať majetok, ktorý z dedičstva má, oprávnenému dedičovi, a to podľa ustanovení o bezdôvodnom obohatení.

T - 12 Záväzkové právo

1. Všeobecná časť záväzkového práva

- 1.1 Pojem a funkcia záväzkového práva
- 1.2 Systematika a triedenie záväzkového práva
- 1.3 Záväzkovoprávny vzťah a jeho prvky
- 1.4 Druhy záväzkovoprávnych vzťahov
- 1.5 Vznik záväzkovoprávnych vzťahov
- 1.6 Zmena záväzkovoprávnych vzťahov
- 1.7 Zabezpečenie záväzkov
 - I. Zmluvná pokuta
 - II. Ručenie

- III. Dohoda o zrážkach zo mzdy a iných príjmov
 - IV. Záložná zmluva
 - V. Zabezpečenie záväzku prevodom práva
 - VI. Zabezpečenie záväzku postúpením pohľadávky
 - VII. Zábezpeka
 - VIII. Uznatie dlhu
- 1.8 Zánik záväzkovoprávných vzťahov
- I. Splnenie dlhu
 - II. Započítanie jednostranným úkonom
 - III. Výpoveď
 - IV. Uloženie do úradnej úschovy
 - V. Jednostranné odstúpenie od zmluvy
 - VI. Dohoda
 - VII. Smrť dlžníka alebo veriteľa
 - VIII. Uplynutie času
 - IX. Nemožnosť plnenia
 - X. Splynutie

1. Všeobecná časť záväzkového práva

Záväzkové právo (obligačné právo) je časť občianskeho, resp. súkromného práva, ktorú v objektívnom zmysle tvorí súbor právnych noriem o záväzkovoprávných vzťahoch.

1.1 Pojem a funkcia záväzkového práva

Základným pojmom záväzkového práva je **záväzok**, ktorý chápeme v dvojakom zmysle, a to ako:

- ✓ záväzkovoprávny vzťah, ako druh občianskoprávneho vzťahu (alebo záväzok v širšom zmysle, ktorý obsahuje aj pojem povinnosť),
- ✓ povinnosť z tohto záväzkovoprávneho vzťahu, t.j. záväzková povinnosť (alebo záväzok v širšom zmysle).

Ďalšími základnými pojmami záväzkového práva sú pojmy:

- pohľadávka,
- dlh,
- veriteľ a dlžník.

Pohľadávkou rozumieme subjektívne právo jedného subjektu (veriteľa) požadovať od druhého subjektu (dlžníka) toho istého záväzkovoprávneho vzťahu určité plnenie, t.j. požadovať od dlžníka, aby niečo konal, či strpel,

Dlhom rozumieme povinnosť dlžníka poskytnúť veriteľovi toho istého záväzkovoprávneho vzťahu požadované a dlžníkom sľúbené plnenie v súlade s pohľadávkou.

Veriteľom je ten subjekt, ktorý má pohľadávku.

Dlžníkom je ten subjekt, ktorý má povinnosť (záväzok) túto pohľadávku splniť.

1.2 Systematika a triedenie záväzkového práva

Právna úprava záväzkového práva je obsiahnutá v rôznych zákonoch, a to: v Občianskom zákonníku:

- ✓ v šiestej časti pod názvom „Zodpovednosť za škodu a za bezdôvodné obohatenie“ (§ 415 až § 459 OZ), ide o deliktuálne záväzkové právo,
- ✓ v ôsmej časti, kde prvá hlava obsahuje všeobecnú časť záväzkového práva (§ 488 až § 510 OZ) a druhá až dvadsiata hlava obsahuje ustanovenia o jednotlivých záväzkoch z právnych úkonov, zmlúv, teda zmluvné a kvázizmluvné záväzkové právo (§ 511 až § 852), v Obchodnom zákonníku,
- ✓ v Zákonníku práce, podľa ktorého sú upravené špecifické záväzkovoprávne vzťahy z pracovnej zmluvy a iných zmlúv,
- ✓ v zákone o rodine, podľa ktorého majú záväzkovoprávny charakter niektoré právne vzťahy upravené týmto zákonom,
- ✓ v iných zákonoch, napríklad v autorskom zákone, v patentovom zákone, v zákone o nájme a podnájme nebytových priestorov, v zákone o cenných papieroch, v privatizačných a reštitučných zákonoch.

1.3 Záväzkovoprávny vzťah a jeho prvky

Záväzkovoprávny vzťah je jedným z druhov občianskoprávných vzťahov, v ktorom má jeden subjekt postavenie veriteľa (t.j. toho, kto má právo od druhého niečo požadovať) a druhý subjekt má postavenie dlžníka (t.j. toho, kto je povinný veriteľovi poskytnúť to, čo je veriteľ oprávnený od neho požadovať).

Záväzkovoprávne vzťahy sa odlišujú od iných občianskoprávných vzťahov nasledovnými charakteristickými črtami:

- záväzkovoprávne vzťahy sú právne relatívne, jeho subjekty sú navzájom viazané právami a povinnosťami a subjekty sú individuálne určené,
- záväzkovoprávny vzťah musí mať aspoň dva subjekty, z ktorých jeden je subjektom práva a druhý je subjektom povinností,
- z pojmu záväzok vyplýva jeho povinnosť, t.j. ani jedna strana záväzku nemôže od neho jednostranne odstúpiť,
- záväzkovoprávne vzťahy môžu byť jednoduché a zložené, ale spravidla sú zložené, napríklad záväzkovoprávny vzťah pri kúpe, keď status veriteľa a subjektu sa mení podľa konkrétneho veriteľsko-dlžníckeho vzťahu vyplývajúceho z kúpnej zmluvy.

1.4 Druhy záväzkovoprávnych vzťahov

Záväzkovoprávne vzťahy podľa nášho práva sú právnymi vzťahmi medzi živými. Naše platné občianske právo nepozná záväzkovoprávne vzťahy pre prípad smrti. Ak by bol taký záväzkovoprávny vzťah založený, bol by neplatný. Ako príklad môžeme uviesť uzavretie darovacej zmluvy pre prípad darcovej smrti.

Podľa určeného druhu predmetu plnenia rozoznávame záväzky:

- s jednotlivo určeným plnením (a to špecificky alebo individuálne, napríklad peňažným plnením),
- s druhovo určeným plnením, . t.j. výlučným plnením určeným druhom,

- alternatívne záväzky (peňažné alebo nepeňažné plnenie s upravenými podmienkami),
- alternativa facultas (pripúšťajúci voľbu medzi dvomi možnosťami).

1.5 Vznik záväzkovoprávných vzťahov

Občiansky zákonník ustanovuje osobitnú úpravu vzniku záväzkov v ustanovení § 489 OZ, podľa ktorého sa ustanovuje, že záväzky vznikajú:

- z právnych úkonov, najmä zmlúv (z dvojstranných právnych úkonov) a to aj vtedy, ak ide o zmluvy v zákone neupravené, tzv. atypické, ale v súlade s právnym poriadkom,
- z protiprávných úkonov, pri ktorých záväzkovoprávne vzťahy rozlišujeme podľa spôsobeného výsledku na:
 - ✓ spôsobenie škody a to v dôsledku – porušenia záväzku alebo porušenia mimozmluvnej zákonnej povinnosti,
 - ✓ spôsobenie iného protiprávneho výsledku.
- úradným rozhodnutím, najmä rozhodnutím súdu,
- z iných právnych skutočností uvedených v zákone.

1.6 Zmena záväzkovoprávných vzťahov

Zmenou záväzkovoprávneho vzťahu rozumieme všeobecne zmenu, ktorá nastane v čase medzi vznikom a zánikom záväzku a týka sa niektorého jeho prvku.

Občiansky zákonník rozoznáva zmeny v obsahu záväzkov (dohodou strán a v dôsledku omeškania dlžníka a veriteľa podľa § 516 až § 530 OZ) a zmeny v osobe veriteľa a dlžníka (postúpením pohľadávky, prevzatím dlhu, pristúpením k záväzku a ďalšie podľa § 524 až § 543).

1.7 Zabezpečenie záväzkov

Realizácia subjektívnych práv a povinností zo záväzkovoprávných vzťahov je zabezpečená celým systémom občianskoprávných záruk, ktorá je daná samou existenciou občianskeho práva.

Rozhodujúcou zárukou zostáva možnosť oprávnenej osoby (veriteľa) domáhať sa svojich práv prostredníctvom súdu.

Zabezpečovacie prostriedky môžu vznikať na základe:

- dohody veriteľa a dlžníka, resp. veriteľa a tretej osoby (zmluvnou pokutou),
- jednostranného právneho úkonu (uznaním dlhu),
- zákona (záložným právom).

Občiansky zákonník upravuje osobitné (tzv. špeciálne) zabezpečovacie prostriedky:

- zmluvnú pokutu (§ 544 a § 545),
- ručenie (§ 546 až § 550),
- dohodu o zrážkach zo mzdy a z iných príjmov (§ 551),
- záložnú zmluvu (§ 552),
- zabezpečenie záväzkov prevodom práva (§ 553 až § 553e),
- zabezpečenie postúpením pohľadávky (§ 554),
- zábezpeku (§ 555 až § 557),
- uznanie dlhu (§ 558).

- I. Zmluvná pokuta – je dohodou určená peňažná suma, ktorú je dlžník povinný zaplatiť veriteľovi pre prípad porušenia zmluvnej povinnosti.
- II. Ručenie – je právny vzťah medzi veriteľom a treťou osobou (ručiteľom), ktorého obsah tvorí záväzok ručiteľa, uspokojiť pohľadávku veriteľa, ak ju neuspokojí dlžník.
- III. Dohoda o zrážkach zo mzdy a iných príjmov – medzi veriteľom a dlžníkom spočíva v tom, že dlžník súhlasí, aby mu platiteľ mzdy vykonával zrážky zo mzdy alebo z iných príjmov a poukazoval ich veriteľovi.
- IV. Záložná zmluva – je zmluva medzi veriteľom a dlžníkom alebo treťou osobou, ktorou alebo na základe ktorej sa na zabezpečenie pohľadávky zriaďuje záložné právo na určitú vec alebo na určité práva.
- V. Zabezpečenie záväzku prevodom práva – právna úprava podrobne vymedzuje právne postavenie prevodcu a nadobúdateľa práva, čo musí obsahovať zmluva o zabezpečovacom prevode práva a výkon zabezpečovacieho prevodu práva.
Zmluva o zabezpečovacom prevode práva musí mať písomnú formu a možno ju uzavrieť aj vo forme notárskej zápisnice (prevedené právo môže speňažiť spôsobom uvedeným v zmluve alebo dražbou podľa zákona č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách v znení neskorších predpisov).
- VI. Zabezpečenie záväzku postúpením pohľadávky – spočíva v tom, že dlžník alebo tretia osoba postúpi veriteľovi svoju pohľadávku na účely zabezpečenia veriteľovej pohľadávky.
- VII. Zábezpeka – záväzok dať zábezpeku vzniká predovšetkým dohodou strán. Napríklad pri predaji veci na úver si predajca vymieni od kupujúceho poskytnutie zábezpeky za dlhovanú kúpnu cenu. Záväzok dať zábezpeku možno splniť najmä zriadením záložného práva alebo spôsobilými ručiteľmi.
- VIII. Uznatie dlhu – je jednostranný právny úkon dlžníka adresovaný veriteľovi v predpísanej písomnej forme. Uznať možno aj premlčaný dlh (ale iba vtedy, ak dlžník o premlčaní vedel) .

1.8 Zánik záväzkovoprávnych vzťahov

Záväzkovoprávny vzťah zaniká na základe právnych skutočností, s ktorými objektívne právo takýto právny následok spája. Pritom ide vždy o nové skutočnosti, ktoré sú odlišné od tých, ktoré mali za následok vznik záväzkovoprávnych vzťahov.

I. Splnenie dlhu

Splnenie dlhu je najčastejším a najprirodzenejším spôsobom zániku záväzku. Splnenie je právny úkon, ktorým dlžník, prípadne iná oprávnená osoba s úmyslom plniť dlh, poskytuje veriteľovi to, čo je predmetom záväzku a veriteľ plnenie prijíma.

Z uvedeného vyplýva, že ide o jednostranný právny úkon dlžníka a veriteľa, ktorým dlžník plní a veriteľ plnenie prijíma .

Dlh je potrebné splniť v deň splatnosti, ktorá sa najčastejšie určuje dohodou strán. Veriteľ je povinný vydať dlžníkovi, na jeho požiadanie, písomné potvrdenie o tom, že dlh bol splnený (celkom alebo sčasti).

II. Započítanie jednostranným úkonom

Ide o jednostranný úkon, ktorým jedna strana (ak sú dané zákonom ustanovené predpoklady), aj bez súhlasu druhej strany zrušuje vzájomné pohľadávky, pokiaľ sa tieto pohľadávky kryjú (§ 580 OZ).

Započítanie jednostranným právnym úkonom je možné realizovať mimosúdne, ako aj v priebehu konania na obranu proti žalobe alebo pri výkone rozhodnutia.

Započítanie pohľadávky dohodou nie je možné vo veci výživného maloletým deťom (§ 581 ods. 2 OZ).

III. Výpoveď

Výpoveď je jednostranný právny úkon, ktorý spôsobuje zánik záväzku. Vypovedať možno len taký záväzok, ktorý bol dojednaný na dobu neurčitú.

Účastníci zmluvy sa môžu dohodnúť (pri uzavieraní zmluvy) na spôsobe výpovede a na dĺžke výpovedných lehôt. Ak sa na lehote nedohodli, zo zákona platí, že zmluvu možno vypovedať v lehote troch mesiacov (napríklad podľa § 677 ods. 2 OZ).

IV. Uloženie do úradnej úschovy

Ak dlžník nemôže splniť svoj záväzok veriteľovi, pretože veriteľ je neprítomný, alebo je v omeškaní a má odôvodnené pochybnosti, kto je veriteľom, alebo veriteľa nepozná, nastávajú účinky plnenia záväzku, ak dlžník predmet záväzku uloží do úradnej úschovy (§ 568 OZ).

Uloženie do úradnej úschovy sa uskutočňuje odovzdaním predmetu plnenia orgánu na to príslušnému v mieste plnenia, ktorým je notár zabezpečujúci notársku úschovu (§ 337 zákona č. 161/2015 Z. z.).

V. Jednostranné odstúpenie od zmluvy

Odstúpenie od zmluvy je jednostranný právny úkon adresovaný druhej strane, ktorým sa ruší zmluvný záväzkovoprávny vzťah po doručení druhej strane (podľa § 48 ods. 2 OZ).

Odstúpenie od zmluvy je právo oprávneného, ktoré je možné uplatniť iba vtedy, ak je zmluva platná.

VI. Dohoda

Občiansky zákonník výslovne upravuje viacero dohôd, na základe ktorých záväzok zaniká, a to:

- dohodu o nahradení záväzku novým záväzkom (§ 570 až § 572), pri ktorej sa veriteľ dohodne s dlžníkom, že doterajší záväzok sa nahradza novým záväzkom, doterajší záväzok zaniká,
- dohodu o vzdaní sa práva alebo odpustením dlhu, pri ktorej sa veriteľ s dlžníkom dohodne písomnou formou, že sa vzdáva svojho práva, alebo dlh odpúšťa (§ 574 ods. 1 OZ),

- dohodu o zrušení záväzku, pri ktorej veriteľ s dlžníkom môže uzavrieť dohodu (§ 572 ods. 2 OZ), na základe ktorej sa nesplnený záväzok alebo jeho časť zrušuje,
- dohodu o urovnaní, ktorou môžu účastníci upraviť medzi sebou sporné alebo pochybné práva, a tým nahradiť pôvodný záväzok novým záväzkom,
- dohodu o započítaní, ktorou môžu účastníci dvojstrannou dohodou vzájomne započítať všetky pohľadávky (§581 ods. 1 a2 OZ), okrem pohľadávok o výživné maloletých detí .

VII. Smrť dlžníka alebo veriteľa

Smrťou dlžníka jeho povinnosť nezanikne (§ 579 ods. 1 OZ) a prechádza na dediča, resp. štát, okrem osobného plnenia dlžníka (kedy jeho povinnosť alebo právo zanikne).

VIII. Uplýnutie času

Uplýnutie času má za následok zánik záväzku v týchto prípadoch:

- uplynutím času, na ktorý bol záväzok dohodnutý (§ 578 OZ), pretože zanikli práva a povinnosti, na ktoré boli časom ohraničené,
- nesplnením zmluvy v presne určenom čase podľa § 518 OZ (tzv. fixnej zmluvy),
- neuplatnením práva v lehote ustanovenej zákonom (v prekluzívnej lehote podľa § 583 OZ).

IX. Nemožnosť plnenia

Ak sa stane plnenie nemožným, povinnosť dlžníka zanikne (§ 575 OZ). Rovnako zanikne plnenie, ktoré možno uskutočniť za sťažených podmienok a s väčšími nákladmi a po dojednanom čase.

X. Splynutie

Ak dôjde k splynutiu veriteľa a dlžníka z určitého záväzkovoprávneho vzťahu do jednej osoby, záväzok zanikne splynutím podľa § 584 OZ (t.j. nikto nemôže byť sám sebe dlžníkom a naopak).

T - 13 Záväzky z právnych úkonov

1. Kúpna zmluva

- 1.1 Pojem a funkcia kúpnej zmluvy
- 1.2 Vznik kúpnej zmluvy
- 1.3 Právna úprava kúpnej zmluvy
- 1.4 Práva a povinnosti zmluvných strán
- 1.5 Zánik kúpnej zmluvy
- 1.6 Vedľajšie dojednania pri kúpnej zmluve
 - I. Výhrada vlastníctva
 - II. Predkupné právo
 - III. Právo spätnej kúpy
 - IV. Iné vedľajšie dojednania

2. Zámenná zmluva

3. Darovacia zmluva
 - I. Pojem
 - II. Vznik darovacej zmluvy
 - III. Práva a povinnosti zmluvných strán
 - IV. Zánik darovacej zmluvy
4. Zmluva o dielo
 - I. Pojem
 - II. Vznik zmluvy o dielo
 - III. Práva a povinnosti zmluvných strán
 - IV. Zánik zmluvy o dielo
 - V. Zmluva o zhotovení veci na zákazku
 - VI. Zmluva o oprave a úprave veci
5. Zmluva o pôžičke
 - I. Pojem
 - II. Vznik právneho vzťahu zo zmluvy o pôžičke
 - III. Práva a povinnosti zmluvných strán
 - IV. Zánik právneho vzťahu zo zmluvy o pôžičke
 - V. Spotrebiteľský úver
6. Zmluva o výpožičke
 - I. Pojem
 - II. Vznik právneho vzťahu zo zmluvy o výpožičke
 - III. Práva a povinnosti zmluvných strán
 - IV. Zánik právneho vzťahu zo zmluvy o výpožičke
7. Nájomná zmluva
 - 7.1 Všeobecne
 - I. Pojem a podstata
 - II. Druhy nájmov
 - III. Vznik nájmu
 - IV. Práva a povinnosti zmluvných strán
 - V. Zánik nájmu
 - 7.2 Nájom bytu
 - I. Pojem a právna úprava nájmu bytu
 - II. Vznik nájmu bytu
 - III. Práva a povinnosti zmluvných strán
 - IV. Zánik nájmu bytu
 - V. Spoločný nájom bytu viacerými osobami a manželmi
 - 7.3 Nájom obytných miestností v zariadeniach určených na trvalé bývanie
 - 7.4 Podnájom bytu (časti bytu)
 - 7.5 Nájom a podnájom nebytových priestorov
 - 7.6 Podnikateľský nájom hnutelných vecí
8. Príkazná zmluva
9. Konanie bez príkazu
10. Zmluva o úschove
11. Zmluva o ubytovaní
12. Zmluvy o preprave
13. Sprostredkovateľská zmluva
14. Zmluva o vklade
15. Poistné zmluvy

16. Zmluva o združení
17. Zmluva o dôchodku
18. Závazky zo stávky a hry
19. Verejná súťaž
20. Verejný prísľub

1. Kúpna zmluva

1.1 Pojem a funkcia kúpnej zmluvy

Kúpnu zmluvu sa predávajúci zaväzuje odovzdať kupujúcemu predmet kúpy (vec) do vlastníctva a kupujúci sa zaväzuje prevziať predmet kúpy a zaplatiť predávajúcemu kúpnu cenu (§ 588 ods. 1 OZ).

K pojmovým znakom kúpnej zmluvy patrí predmet kúpy a cena. Je potrebné poznamenať, že na väčšinu predmetov kúpy v Slovenskej republike sa nevzťahuje cenová regulácia.

Účelom kúpnej zmluvy je prevod vlastníckeho práva k veci z predávajúceho na kupujúceho.

1.2 Vznik kúpnej zmluvy

Kúpna zmluva vznikne, ak sa kupujúci s predávajúcim dohodnú o jej podstatných obsahových zložkách, a to o predmete a cene.

Občiansky zákonník určuje písomnú formu kúpnej zmluvy iba pri kúpnej zmluve, ktorej predmetom je nehnuteľnosť.

1.3 Právna úprava kúpnej zmluvy

Občiansky zákonník upravuje kúpnu zmluvu v ustanoveniach § 588 až 627, s výnimkou ustanovenia § 611, ktorý upravuje zámennú zmluvu.

Osobitnú, prevažne súkromnoprávnou ochranu poskytuje spotrebiteľom aj zákon č. 108/2000 Z. z. o ochrane spotrebiteľa pri domovom predaji a zásielkovom predaji.

Kúpna zmluva je upravená aj v obchodnom zákonníku v ustanoveniach § 409 a nasledujúcich.

1.4 Práva a povinnosti zmluvných strán

Kúpna zmluva je typickým prípadom zmlúv so vzájomným zmluvným plnením (tzv. synalagmatické zmluvy), v ktorých práva a povinnosti zmluvných strán sú vzájomné a navzájom podmienené.

Predávajúci je:

- povinný riadne a včas splniť predmet kúpy, čo je vyjadrené odovzdaním veci kupujúcemu,
- a oprávnený odoprieť odovzdanie veci predmetu kúpy v prípade, ak kupujúci nezaplatí kúpnu cenu včas (§ 591 OZ).

Kupujúci:

- je povinný zaplatiť dohodnutú kúpnu cenu včas a včas a riadne prevziať predmet kúpy,
- nie je povinný zaplatiť kúpnu cenu, dokiaľ nemá možnosť si predmet kúpy prezrieť (§ 591 OZ).

Predávajúci zodpovedá za vady veci a je povinný kupujúceho upozorniť na vady, o ktorých vie. Ak to urobí, zbavuje sa zodpovednosti za tie vady, na ktoré upozornil.

Ak sa dodatočne preukáže vady veci, vzniká vzťah zodpovednosti za vady a kupujúci má právo:

- na primeranú zľavu z dojednanej ceny, zodpovedajúcu rozsahu vady,
- a od zmluvy odstúpiť, ak ide o vadu, ktorá robí vec neupotrebitelnou (§ 597 ods. 1 OZ).

1.5 Zánik kúpnej zmluvy

Najčastejším spôsobom zániku kúpnej zmluvy je splnenie.

1.6 Vedľajšie dojednania pri kúpnej zmluve

I. Výhrada vlastníctva

Podstata dojednania o výhrade vlastníctva spočíva v tom, že kupujúci nadobudne vlastnícke právo až po úplnom zaplatení kúpnej ceny bez ohľadu na to, kedy došlo k odovzdaniu a prevzatíu veci, so všetkými z toho vyplývajúcimi dôsledkami.

Výhrada vlastníctva sa môže uplatniť iba u hnuteľnej veci a iba v písomnej forme.

Výhradu vlastníctva nie je možné dohodnúť pri kúpe nehnuteľnosti (vzhľadom na iný spôsob nadobúdania vlastníctva).

II. Predkupné právo

Predkupné právo patrí tomu, kto predá vec s výhradou, že mu ju kupujúci ponúkne na predaj, ak by ju chcel predať (§ 602 ods. 1 OZ). Predkupné právo možno dohodnúť nielen v súvislosti s kúpou, ale aj s iným nadobudnutím veci, napríklad zámenou zmluvou.

Z podstaty predkupného práva vyplýva, že sa realizuje iba za predpokladu, že ak sa kupujúci sám rozhodne v budúcnosti vec predať, tak ju ponúkne bývalému vlastníkovi ako prvému.

Z formálnej stránky musí ponuka obsahovať všetky podmienky, za ktorých sa má kúpa realizovať, ale písomnú formu musí mať iba v prípade, ak ide o nehnuteľnosť.

III. Právo spätnej kúpy

Právo spätnej kúpy má ten, kto predá hnuteľnú vec s výhradou, že má právo žiadať vrátenie veci do určitej doby po kúpe, ak vráti kupujúcemu zaplatenú cenu (§ 607 ods. 1 OZ).

Právo spätnej kúpy sa musí uplatniť v písomnej forme a najneskôr do jedného roka, inak zanikne.

IV. Iné vedľajšie dojednania

Písomnou zmluvou môžu účastníci dohodnúť aj iné vedľajšie dojednania, ktoré majú povahu výhrad a podmienok a zanikajú uplynutím jedného roka od uzavretia kúpnej zmluvy, ak ich predávajúci neuplatnil v tejto lehote (§ 610 OZ).

Účastníci kúpnej zmluvy sa môžu napríklad dohodnúť, že v prípade nezaplatenia niektorej zo splátok kúpnej ceny, zaniká právny vzťah založený kúpnu zmluvou.

2. Zámenná zmluva

Zámenná zmluva je inštitucionálne podobná kúpnej zmluve s tým rozdielom, že pri kúpnej zmluve sa vec vymieňa za peniaze a pri zámennej zmluve sa vymieňa vec za vec (§ 611 OZ).

3. Darovacia zmluva

I. Pojem

Darovanie je záväzkovoprávny vzťah založený darovacou zmluvou, ktorou darca niečo bezplatne prenecháva alebo sľubuje obdarovanému a obdarovaný dar, alebo sľub prijíma (§ 628 ods. 1 OZ).

Pojmovými znakmi darovacej zmluvy sú bezplatnosť a dobrovoľnosť.

II. Vznik darovacej zmluvy

Darovacia zmluva vzniká (tak ako každá iná zmluva) súhlasným prejavom vôle darcu a obdarovaného a keď sa právny úkon darcu obsahovo zhoduje s akceptačným úkonom obdarovaného.

Z hľadiska formy darovacej zmluvy rozlišujeme:

- reálnu darovaciu zmluvu, pri ktorej súhlasný prejav vôle je sprevádzaný faktickým odovzdaním a prevzatím daru a nevyžaduje sa písomná forma,
- konsenzuálnu darovaciu zmluvu, na základe ktorej dôjde k reálnemu darovaniu až v budúcnosti a vyžaduje sa písomná forma (rovnako, ak je darom nehnuteľnosť).

III. Práva a povinnosti zmluvných strán

Darca je povinný odovzdať dar a obdarovaný je oprávnený domáhať sa jeho splnenia.

IV. Zánik darovacej zmluvy

Okrem všeobecných dôvodov zániku záväzkov uvedených v ustanoveniach § 559 a nasledujúci OZ (napríklad splnením darovacej zmluvy), darovacia zmluva zaniká:

- obdarovaný svojim správaním k darcovi (alebo členom jeho rodiny) hrubo porušuje dobré mravy (§ 630 OZ),
- obdarovaný dar vráti, pretože má vady, na ktoré ho darca neupozornil (§ 629 OZ).

4. Zmluva o dielo

Zmluvou o dielo vzniká záväzkový právny vzťah, ktorého účelom je vyhotovenie diela za odplatu.

I. Pojem

Zmluvu o dielo môžeme vymedziť ako zmluvu, ktorou sa zhotoviteľ diela zaväzuje objednávateľovi vykonať dielo na svoje nebezpečenstvo a objednávateľ sa zaväzuje prevziať dielo a zaplatiť jeho cenu zhotoviteľovi (§ 631 OZ).

Pojmovými znakmi zmluvy o dielo sú:

- vykonanie diela zhotoviteľom – dielo ako predmet zmluvy je určitý výsledok pracovnej činnosti, napríklad zhotovenie veci, oprava, zlepšenie veci a pod,
- odplatnosť – zmluva o dielo je odplatným typom zmluvy, preto cena je podmienkou (aby to nebol iný právny vzťah, napríklad dar),
- a vykonanie diela na vlastné nebezpečenstvo zhotoviteľa – zhotoviteľ znáša riziko spôsobu vykonania diela.

II. Vznik zmluvy o dielo

Zmluva o dielo vzniká dohodou zmluvných strán o podstatných zložkách, ktorými je vymedzenie predmetu (diela) a odmena za vykonanie diela na nebezpečenstvo zhotoviteľa.

Na platnosť uzavretia zmluvy o dielo nie je potrebná písomná forma, ale zhotoviteľ je povinný vydať objednávateľovi písomné potvrdenie o prevzatí objednávky, ak nedôjde k zhotoveniu diela na počkanie.

III. Práva a povinnosti zmluvných strán

Zhotoviteľ je povinný vykonať dielo podľa zmluvy riadne a v dohodnutom čase, t.j. vykonať dielo, ktoré svojimi vlastnosťami, kvalitou a rozsahom zodpovedá dohode zmluvných strán.

Povinnosťou objednávateľa je zaplatiť cenu za vykonanie diela spôsobom, ako je upravený dohodou (preddavkom alebo jednorazovo výslednú cenu).

IV. Zánik zmluvy o dielo

Zánik zmluvy o dielo je:

- splnením,
- odstúpením od zmluvy (ktoroukoľvek stranou),
- smrťou objednávateľa, ak bolo plnenie viazané iba na jeho osobu,
- smrťou zhotoviteľa, ak vykonanie diela závisí od jeho osobitných osobných vlastností.

V. Zmluva o zhotovení veci na zákazku

Zmluva o zhotovení veci na zákazku je osobitným druhom zmluvy o dielo. Touto zmluvou vznikne objednávateľovi právo, aby mu zhotoviteľ podľa jeho objednávky zhotovil vec a povinnosť zaplatiť zhotoviteľovi cenu za zhotovenie veci (§ 644 OZ).

Z uvedeného vyplýva, že ide o zhotovenie novej veci ako hmotného predmetu podľa individuálnych predstáv a požiadaviek objednávateľa.

Zhotoviteľ zodpovedá za kvalitu veci a vady zhotovenej veci (po záručnú dobu 24 mesiacov, alebo 36 mesiacov pri zhotovení stavby).

Zhotoviteľ má aj objektívnu zodpovednosť za škodu, ktorá vznikne na stavbe.

VI. Zmluva o oprave a úprave veci

Zmluvou o oprave a úprave veci vznikne právo:

- objednávateľovi, aby mu zhotoviteľ podľa jeho objednávky vykonal opravu alebo úpravu veci,
- zhotoviteľovi, aby mu objednávateľ zaplatil cenu za opravu alebo úpravu veci (§ 652 ods. 1 OZ).

Pri zodpovednosti za vady vykonanej opravy alebo úpravy je zákonná záručná doba tri mesiace a pri stavebných prácach najmenej 18 mesiacov.

Ak si objednávateľ nevyzdvihne vec v lehote šiestich mesiacov odo dňa, keď bol povinný vec si vyzdvihnúť, zhotoviteľ má právo vec predať podľa zásad uvedených v ustanovení § 656 ods. 1 až 3 OZ:

- zhotoviteľ je povinný objednávateľa vopred upovedomiť a poskytnúť dodatočnú lehotu na vyzdvihnutie veci (väčšej hodnoty),
- zhotoviteľ je oprávnený ponechať si z výťažku predanej veci časť za uskladnenie a nákladov súvisiacich s predajom,
- objednávateľ má právo na zostatkovú časť výťažku z predaja.

5. Zmluva o pôžičke

I. Pojem

Zmluvou o pôžičke jedna strana (veriteľ) prenecháva druhej strane (dlžníkovi) veci určené podľa druhu (najmä peniaze) a dlžník sa zaväzuje vrátiť po uplynutí dohodnutej doby veci rovnakého druhu (§ 657 OZ).

Pojmovými znakmi zmluvy o pôžičke sú:

- prenechanie vecí určených podľa druhu (najmä peniaze),
- dočasnosť právneho stavu,
- povinnosť vrátiť vec rovnakého druhu (t.j. nie tie isté veci).

II. Vznik právneho vzťahu zo zmluvy o pôžičke

Právny vzťah zo zmluvy o pôžičke vzniká dohodou zmluvných strán o predmete pôžičky, musí spĺňať všeobecné obsahové predpoklady predpísané pre zmluvy vôbec a bez stanovenia formy, ale písomnú formu si môžu dohodnúť.

Dlžník obvykle vydá veriteľovi písomné vyhlásenie o dlhu v podobe tzv. dlžobného úpisu.

Veriteľ obvykle po splatení dlhu vydá dlžníkovi písomné potvrdenie o tom, že dlh splatil (tzv. kvitanciu).

III. Práva a povinnosti zmluvných strán

Veriteľ je povinný predovšetkým odovzdať predmet pôžičky, ktorý vyhovuje zmluvným podmienkam výslovne určeným (druh, množstvo) alebo obvyklým tak, že ho možno použiť podľa účelu zmluvy o pôžičke.

Dlžník je povinný vrátiť vec toho istého druhu v tom istom množstve, akosti, ako mu boli zapožičané a v určený čas. Pri peňažnej pôžičke je povinný dlžník platiť aj úroky, ak boli dohodnuté, t.j. ak nebola dohodnutá bezúročná pôžička.

IV. Zánik právneho vzťahu zo zmluvy o pôžičke

Závazkovoprávny vzťah zo zmluvy o pôžičke zaniká tak, ako iné záväzkovoprávne vzťahy, najmä splnením, pri peňažnej pôžičke vrátením peňažnej istiny (aj s dohodnutými úrokmi) a pri nepeňažnej pôžičke vrátením vecí toho istého druhu, množstva a akosti.

V. Spotrebiteľský úver

Predmetom úveru môžu byť len peňažné prostriedky. Úverová zmluva je upravená v Obchodnom zákonníku v ustanovení § 497 až 507.

Právna úprava úverového vzťahu podľa Obchodného zákonníka nerozlišuje, či ide o podnikateľský alebo spotrebný úver, t.j. komu a za akým účelom sa úver poskytuje.

Zvýšená ochrana spotrebiteľom sa poskytuje podľa zákona č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov (ďalej len „zákon č. 129/2010 Z. z.“. Zákon okrem iného ukladá Národnej banke Slovenska vedenie registra veriteľov poskytujúcich spotrebiteľské úvery.

Spotrebiteľský úver slúži výlučne na uspokojovanie vlastných osobných potrieb spotrebiteľa alebo osobných potrieb jeho rodiny alebo domácnosti.

Právny vzťah zo spotrebiteľského úveru vzniká uzavretím spotrebiteľskej zmluvy, ktorou sa veriteľ zaväzuje poskytnúť spotrebiteľovi spotrebiteľský úver a spotrebiteľ sa zaväzuje poskytnuté peňažné prostriedky vrátiť a uhradiť veriteľovi náklady spojené so spotrebiteľským úverom.

Zmluva o poskytnutí spotrebiteľského úveru musí spĺňať formálne i obsahové náležitosti podľa zákona a musí mať písomnú formu.

Zákon č. 129/2010 Z. z. upravuje v ustanoveniach § 13 až § 15 niektoré osobitosti zániku zmluvného vzťahu, napríklad možnosť odstúpenia od zmluvy o spotrebiteľskom úvere bez uvedenia dôvodu, a to do 14 kalendárnych dní od jeho uzavretia alebo odo dňa, keď sú spotrebiteľovi doručené zmluvné podmienky.

6. Zmluva o výpožičke

I. Pojem

Zmluvou o výpožičke prenecháva jedna strana (požičiavateľ) druhej strane (vypožičiavateľovi) vec na bezplatné dočasné užívanie (§ 659 OZ).

Pojmovými znakmi výpožičky sú:

- prenechanie užívania veci, t.j. predmet výpožičky, ktorým môže byť akákoľvek vec určená individuálnymi znakmi a tú istú vec aj vrátiť po dohodnutom čase,
- bezodplatnosť – ktorou sa odlišuje zmluva o výpožičke od zmluvy o pôžičke,
- a dočasnosť.

II. Vznik právneho vzťahu zo zmluvy o výpožičke

Závazkový právny vzťah zo zmluvy o výpožičke vzniká vzájomným prejavom vôle strán o prenechaní veci požičiavateľa na užívanie vypožičiavateľovi.

Zákon neukladá, aby zmluva o výpožičke bola vyhotovená v písomnej forme.

III. Práva a povinnosti zmluvných strán

Požičiavateľ je povinný odovzdať a prenechať odovzdanú vec vypožičiavateľovi, ktorý je držiteľom počas trvania výpožičného vzťahu.

Vypožičiavateľ je oprávnený a zároveň aj povinný užívať vec riadne a v súlade s dohodnutým účelom, ktorému obvykle slúži.

Vypožičiavateľ je povinný vec vrátiť bez porušenia jej podstaty, s primeraným stupňom opotrebovateľnosti a v určenej dobe.

IV. Zánik právneho vzťahu zo zmluvy o výpožičke

Právny vzťah zo zmluvy o výpožičke zaniká:

- z riadneho dôvodu – uplynutím dohodnutej doby alebo po splnení účelu výpožičky,
- z mimoriadneho dôvodu – predčasným vrátením veci vypožičiavateľom, pretože ju nepotrebuje alebo predčasným vrátením na požiadanie požičiavateľa.

7. Nájomná zmluva

Inštitút nájomnej zmluvy je upravený v ustanoveniach § 663 až § 684 OZ.

7.1 Všeobecne

Nájom je všeobecný právny inštitút, na základe ktorého si nevlastník odplatne prisvojuje úžitkovú hodnotu veci formou nájomnej zmluvy.

I. Pojem a podstata

Pojmovými znakmi nájomnej zmluvy sú:

- prenechanie užívania (prenajímateľom) alebo brania úžitkov (nájomcom),
- určitá vec (je predmetom nájomnej zmluvy),
- dočasnosť (je pojmovým znakom nájomného vzťahu),
- odplatnosť (je v podobe povinnosti platiť nájomné)

II. Druhy nájmov

Podľa Občianskeho zákonníka rozlišujeme tieto osobitné druhy nájmov:

- nájom bytu (§ 685 až § 716),
- nájom obytných miestností v zariadeniach určených na trvalé bývanie (§ 717 až § 718),
- podnájom bytu, resp. časti bytu (§ 719),
- nájom a podnájom nebytových priestorov (§ 720 a zákon č. 116/1990 Zb. v znení neskorších predpisov),
- podnikateľský nájom hnuteľných vecí (§ 721 až 723).

III. Vznik nájmu

Nájomný vzťah vzniká v okamihu, keď sa zmluvné strany dohodli o podstatných zložkách zmluvy, ktorými je predmet nájmu a nájomné.

Nájomný vzťah vzniká zásadne nájomnou zmluvou, na uzavretie ktorej Občiansky zákonník vo všeobecnosti nevyžaduje písomnú formu. Pri nájme bytov, ak sa nájomná zmluva neuzavrela písomne, musí sa vyhotoviť zápisnica o obsahu nájmu (§ 686 ods.1).

Povinnosť písomnej formy je upravená pri zmluve o nájme nebytových priestorov (podľa § 3 ods. 3 zákona č. 116/1990 Zb.)

IV. Práva a povinnosti zmluvných strán

Práva a povinnosti prenajímateľa a nájomcu vyplývajú predovšetkým z nájomnej zmluvy, príslušných ustanovení OZ a v jednotlivostiach aj z osobitných právnych predpisov.

V zásade platí, že práva a povinnosti prenajímateľa a nájomcu sú vzájomné, t.j. subjektívnemu právu jedného zodpovedá povinnosť druhého a naopak.

V. Zánik nájmu

Nájomný vzťah môže zaniknúť na základe rozličných právnych skutočností, rovnako ako iné záväzkové vzťahy, napríklad:

- dohodou strán,
- splynutím,
- splnením rozvázovacej podmienky a pod..

Občianskym zákonníkom sú upravené osobitné spôsoby zániku nájomného vzťahu, ale iba vtedy, ak jednotlivé druhy nájmu nie sú upravené inak.

7.2 Nájom bytu

I. Pojem a právna úprava nájmu bytu

Pod pojmom nájom bytu rozumieme zmluvný vzťah, na základe ktorého prenajímateľ prenecháva nájomcovi na dobu určitú alebo bez určenia doby na užívanie byt a nájomca je povinný platiť prenajímateľovi nájomné.

Pojmovými znakmi nájmu bytu sú:

- prenechanie užívania,
- predmetom nájmu je byt,
- dočasnosť,
- odplatosť (okrem nájomného za užívanie bytu platí nájomca aj úhradu za plnenia poskytované s užívaním bytu, spojené napríklad s bežnou údržbou bytu).

Právny režim vlastníctva bytov upravuje zákon č. 182/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov, podľa ktorého je byt samostatným predmetom občianskoprávnych vzťahov.

Podľa stavebného zákona (§ 43b ods. 4 zákona č. 50/1976 Zb. v znení neskorších predpisov) sa bytom rozumie: „obytná miestnosť alebo súbor obytných miestností s príslušenstvom usporiadaný do funkčného celku s vlastným uzavretím, určený na trvalé bývanie.“

II. Vznik nájmu bytu

Základnou právnou skutočnosťou spôsobujúcou vznik nájomného vzťahu k bytu je nájomná zmluva.

Okrem toho zákon upravuje ďalšie právne dôvody, na základe ktorých vzniká nájom bytu, ako náhle nastanú zákonom ustanovené skutočnosti (medzi ktoré nepatrí nájomná zmluva), napríklad smrť nájomcu má za následok jednak zánik práva nájmu bytu zomretého a jednak vznik tohto práva osobám, ktoré určuje zákon.

III. Práva a povinnosti zmluvných strán

Práva a povinnosti nájomcu a prenajímateľa bytu, ktoré tvoria obsah daného právneho vzťahu, sú upravené:

- v ustanoveniach § 687 a nasl. Občianskeho zákonníka,
- v nájomnej zmluve,
- v osobitných predpisoch,
- a v stanovách jednotlivých bytových družstiev (u družstevných bytov).

Medzi základné práva nájomcu bytu patrí:

- právo užívať byt, spoločné priestory a zariadenia domu, ako aj požívať plnenia, ktorých poskytovanie je spojené s užívaním bytu (§ 688),
- na ochranu proti neoprávneným zásahom.

Medzi základné povinnosti prenajímateľa bytu patrí:

- odovzdať nájomcovi byt v stave spôsobilom na riadne užívanie (§ 687 ods. 1),
- zabezpečiť nájomcovi plný a nerušený výkon práv spojených s užívaním bytu.

Z uvedeného vyplýva, že základným právam nájomcu zodpovedajú základné povinnosti prenajímateľa. Obdobne je to platné u povinností nájomcu a právach prenajímateľa.

IV. Zánik nájmu bytu

K zániku nájmu bytu môže dôjsť:

- dohodou,
- výpoveďou – iba vtedy, ak existuje niektorý z dôvodov taxatívne uvedených v zákone, pričom nájomca má právo brániť sa na súde proti výpovedi, aby zabránil zániku nájmu, dôvody, pre ktoré môže prenajímateľ vypovedať nájom bytu, sú uvedené v § 711 ods. 1.
- na základe iných právnych skutočností výslovne ustanovených zákonom.

V. Spoločný nájom bytu viacerými osobami a manželmi

O spoločný nájom bytu ide vtedy, keď nájom patrí spoločne a nerozdielne dvom alebo viacerým osobám.

Občiansky zákonník rozoznáva spoločný nájom bytu podľa osôb, medzi ktorými vznikol, a to medzi viacerými osobami a medzi manželmi.

Spoločný nájom bytu dvoma alebo viacerými osobami je upravený v ustanoveniach § 700 až 702 a vyznačuje sa tým, že nájomcami sú spoločne

a nerozdielne dve alebo viaceré osoby, pričom spoloční nájomcovia majú rovnaké práva a povinnosti.

Spoločný nájom bytu medzi manželmi je upravený v ustanoveniach § 703 až 705a.

Osobitosť tohto druhu spoločného nájmu bytu vyplýva z toho, že vznik a trvanie spoločného nájmu manželmi sú nerozlučne späté s existenciou manželstva medzi spoločnými nájomcami. Osobitosť tohto druhu spoločného nájmu bytu sa prejavuje aj v úprave spôsobu jeho vzniku a zániku.

Spoločný nájom bytu manželmi zaniká v prípade:

- rozvodu manželstva,
- smrti jedného z manželov,
- trvalé opustenie domácnosti jedným z manželov.

7.3 Nájom obytných miestností v zariadeniach určených na trvalé bývanie

Nájom obytných miestností v zariadeniach určených na trvalé bývanie predstavuje osobitný druh nájmu. Právna úprava je v ustanoveniach § 717 a § 718.

Osobitosť tohto právneho vzťahu vyplýva najmä z:

- predmetu, ktorým je jednotlivá obytná miestnosť, spravidla bez samostatného príslušenstva, v zariadeniach určených na trvalé bývanie, napríklad izby v slobodárňach, v podnikových ubytovniach, penziónoch a podobných zariadeniach,
- a účelu, ktorý slúži na uspokojovanie bytových potrieb jednotlivých osôb a nie na bývanie rodín.

Z uvedených dôvodov je zo zákona vylúčené, aby v tomto prípade vznikol spoločný nájom, či už medzi osobami alebo medzi manželmi.

Nájomný vzťah k obytným miestnostiam v zariadeniach určených na trvalé bývanie vzniká nájomnou zmluvou uzavretou medzi prenajímateľom a nájomcom. Občiansky zákonník pre takúto zmluvu nepredpisuje písomnú formu.

K zániku nájmu obytných miestností dochádza z dôvodov rovnakých, ako dochádza k zániku nájmu vo všeobecnosti. Ak sa musí nájomca vysťahovať, stačí mu poskytnúť náhradné ubytovanie.

7.4 Podnájom bytu (časti bytu)

Podnájom bytu je založený na možnosti prenechania bytu alebo časti bytu inej osobe na užívanie, pričom právo nájmu založené na zmluvnom vzťahu medzi nájomcom a prenajímateľom zostáva zachované.

Takéto prenechanie bytu alebo časti bytu sa uskutočňuje prostredníctvom právnej formy podnájmu, ktorým vzniká právny vzťah medzi nájomcom a podnájomníkom.

Na uzavretie zmluvy o podnájme sa nevyžaduje písomná forma, hoci z vecného hľadiska zmluvu možno uzavrieť len s písomným súhlasom prenajímateľa.

Podnájom zanikne najneskôr spolu so zánikom nájmu bytu. Po skončení podnájmu podnájomník nemá právo na bytovú náhradu.

7.5 Nájom a podnájom nebytových priestorov

Nájom a podnájom nebytových priestorov upravuje osobitný zákon, a to zákon č. 116/1990 Zb. v znení neskorších predpisov. Všeobecnú právnu úpravu o nájomnej zmluve možno použiť iba za predpokladu, že ich neupravuje osobitný zákon.

Pojmom nebytové priestory rozumieme miestnosti alebo súbory miestností, ktoré sú podľa rozhodnutia stavebného úradu určené na iné účely ako na bývanie.

Účastníkmi právneho vzťahu nebytových priestorov na strane prenajímateľa sú ich vlastníci alebo tí, ktorí majú práva k nebytovým priestorom.

Nájomcom nebytových priestorov môže byť ktorákoľvek fyzická alebo právnická osoba.

7.6 Podnikateľský nájom hnutelných vecí

Účelom podnikateľského nájmu je umožniť, aby podnikateľské subjekty v rámci svojej podnikateľskej činnosti prenechávali iným osobám na dočasné užívanie za odplatu hnutelné veci (napríklad autá a rôzne predmety priemyselného tovaru).

Ustanovenia § 721 až § 723 Občianskeho zákonníka upravujú niektoré stránky podnikateľského nájmu hnutelných vecí ako osobitného druhu nájmu.

Právnym základom tohto vzťahu je nájomná zmluva, ktorá nemusí mať písomnú formu.

Zmluvný vzťah vznikne okamihom, keď sa zmluvné strany dohodli na podstatných obsahových zložkách, ktorými sú dohoda o predmete, dobe nájmu a o nájomnom.

8. Príkazná zmluva

Pod pojmom príkazná zmluva rozumieme zmluvu, ktorou sa jedna strana (príkazník) zaväzuje druhej strane (príkazcovi), že pre ňu obstará nejakú vec alebo vykoná nejakú činnosť (§ 724).

Pojmovým znakom príkaznej zmluvy je:

- obstaranie nejakej veci alebo vykonanie činnosti formou príkazu,
- konanie príkazníka smeruje k obstaraniu veci alebo inej činnosti pre príkazcu,
- vyjadrením úpravy vnútorného vzťahu medzi príkazcom (splnomocniteľom) a príkazníkom (splnomocnencom).

9. Konanie bez príkazu

Pod pojmom konanie bez príkazu rozumieme obstaranie cudzej veci bez toho, aby mal konajúci na konanie príkaz alebo bol na konanie inak oprávnený.

Pojmovými znakmi konania bez príkazu sú:

- obstaranie cudzej veci,
- nedostatok príkazu, pokynu alebo iného oprávnenia,
- obstaranie cudzej veci v cudzom záujme.

Zákon dovoľuje zásah do záležitosti iného len v prípade hrozacej škody.

Zasiahnutie do záležitosti iného bez toho, aby išlo o odvrátenie hrozacej škody, je protiprávnym konaním a konajúci zodpovedá za všetku škodu.

10. Zmluva o úschove

Zmluvou o úschove vznikne zložiteľovi právo, aby uschovávateľ hnutel'nú vec prevzatú do úschovy riadne opatroval.

Pojmovými znakmi sú:

- opatera prevzatej veci,
- predmetom úschovy môže byť iba hnutel'ná vec.

Zmluva o úschove je v Občianskom zákonníku upravená v ustanoveniach § 747 až 753.

11. Zmluva o ubytovaní

Zmluvou o ubytovaní vznikne objednávateľovi právo, aby mu ubytovateľ poskytol prechodné ubytovanie na dohodnutú dobu (alebo na dobu vyplývajúcu z účelu ubytovania v zariadení) a objednávateľ je povinný zaplatiť ubytovateľovi cenu.

Pojmovými znakmi sú:

- prechodnosť ubytovania,
- predmetom ubytovania sú priestory v zariadeniach na to určené, Sprostredkovateľská zmluva je zmluva, ktorou sa sprostredkovateľ zaväzuje obstaráť záujemcovi za odmenu uzavretie zmluvy a záujemca sa zaväzuje sprostredkovateľovi poskytnúť odmenu, ak bol výsledok dosiahnutý pričinením sprostredkovateľa (§ 774 napríklad v hoteli je to spravidla izba alebo súbor miestností (tzv. apartmán) a v nocľahárni to bude spravidla lôžko v miestnosti na hromadné ubytovanie,
- cena.

Uzavretie zmluvy nemusí byť písomnou formou a ubytovateľ nie je povinný ani písomne potvrdiť objednávku.

Zánik právneho vzťahu založeného zmluvou o ubytovaní nastáva uplynutím doby, odstúpením od zmluvy ubytovateľom i ubytovaným a smrťou ubytovaného.

Zmluva o ubytovaní je v Občianskom zákonníku upravená v ustanoveniach § 754 až 759.

12. Zmluvy o preprave

Záväzkové právne vzťahy vznikajúce pri osobnej a nákladnej preprave sú upravené príslušnými ustanoveniami:

- Občianskeho zákonníka (v § 760 až § 773), ktoré obsahujú iba všeobecnú úpravu, ktorá je spoločná pre všetky druhy dopravy (železničnú, cestnú, leteckú, vodnú, mestskú a ostatné druhy),
- osobitné predpisy, najmä prepravné poriadky a tarify podrobnejšie upravujú osobnú a nákladnú prepravu, podľa ktorých sa vyhotovujú prepravné zmluvy:
 - ✓ zmluvou o preprave osôb
 - ✓ a zmluvou o preprave nákladu,
- Obchodného zákonníka, ktoré upravujú zasielateľskú zmluvu (v § 601 až § 609), zmluvu o preprave veci (v § 610 až 641) a zmluvu o prevádzke dopravného prostriedku (v § 638 až 641).

13. Sprostredkovateľská zmluva

Pojmovými znakmi sú:

- predmet spočívajúci v sprostredkovaní uzavretia zmluvy, napríklad priame spolupôsobenie sprostredkovateľa, ktoré vedie k uzavretiu kúpnej zmluvy nehnuteľnosti,
- odmena, pretože sprostredkovateľská zmluva je typom odplatnej zmluvy a je vyjadrením činnosti sprostredkovateľa na výsledku.

Sprostredkovateľská zmluva je upravená príslušnými ustanoveniami Občianskeho zákonníka (v § 774 až § 777) a Obchodného zákonníka (v § 642 až § 651).

14. Zmluva o vklade

Zmluvou o vklade vzniká vkladový vzťah ako druh záväzkového vzťahu, ktorého subjektmi sú fyzické osoby alebo právnické osoby ako vkladatelia peňažných prostriedkov na jednej strane a peňažné ústavy ako prijímatelia vkladov na druhej strane.

Vkladový vzťah je upravený v ustanoveniach Občianskeho zákonníka (v § 778 až 787).

Vzťahy vznikajúce zo zmluvy o bežnom účte a zo zmluvy o vkladovom účte sú upravené v Obchodnom zákonníku (v § 708 až 715 a § 716 až 719) ako obchodnoprávne vzťahy.

Pojem peňažné ústavy, podľa zákona o bankách (zákon č. 483/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov) zahŕňa predovšetkým banky a pobočky zahraničných bánk.

Zmluva o vklade má aj formu:

- zmluvy o vklade na vkladnej knižke, ktorá vzniká zložením vkladu vkladateľom a prijatím vkladu peňažným ústavom, ktorý potvrdí skutočnosť prijatia vkladu vydaním vkladnej knižky,
- a vkladového listu, ktorý je formou vkladu jednorazového a pevného, ktorý sa nevyberá ani nedopĺňa a je predmetom predaja. Vkladový list je potvrdením banky vkladateľovi o vloženom vklade a na druhej strane vystupuje ako cenný papier, ktorý sa dá prevádzať.

15. Poistné zmluvy

Účelom poistenia je finančne zabezpečiť fyzické a právnické osoby v prípade, ak nastanú nepriaznivé náhodné udalosti. Prostredníctvom poistenia si poistené osoby zabezpečujú právo na výplatu peňažných prostriedkov na úhradu potrieb, ktoré vzniknú ako dôsledok škôd spôsobených náhodnými udalosťami na majetku, živote a zdraví poistených osôb, alebo ak bola spôsobená škoda inému, za ktorú zodpovedá poistený.

Poistnoprávne vzťahy upravuje Občiansky zákonník v príslušných ustanoveniach (§ 788 až 828a).

Podrobnejšiu úpravu obsahujú všeobecné poistné podmienky poisťovateľa, ktoré schvaľuje Národná banka Slovenska, ktorá vykonáva dohľad nad finančným trhom (podľa zákona č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom v znení neskorších predpisov).

Poistovníctvo je upravené v osobitnom právnom predpise, ktorým je zákon č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 8/2008 Z. z.“).

Občiansky zákonník podľa právnej úpravy poistnoprávnych vzťahov rozoznáva poistné:

- **zmluvné**, ktoré vzniká na základe poistnej zmluvy uzavretej medzi poisťovateľom a poistníkom a rozlišuje tri druhy poistenia:
 - a) poistenie majetku – pre prípad jeho poškodenia, zničenia, straty, odcudzenia alebo iných škôd, ktoré na ňom vzniknú,
 - b) poistenie osôb – pre prípad ich telesného poškodenia, smrti, dožitia sa určitého veku alebo pre prípad poistnej udalosti,
 - c) poistenie zodpovednosti za škodu - vzniknutú na živote a zdraví alebo na veci, prípadne zodpovednosť za inú majetkovú škodu,
- a **zákonné**, ktoré vzniká bez uzavretia poistnej zmluvy na základe iných skutočností a podmienok uvedených v zákone (§ 789 ods. 1), napríklad úrazové poistenie zamestnávateľa upravené v zákone č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Poistenie zodpovednosti zamestnávateľa za túto škodu vykonáva Sociálna poisťovňa.

Zákon o poisťovníctve (zákon č. 8/2008 Z. z.) rozlišuje poistenie na:

- životné poistenie
- a neživotné poistenie.

Poistnou zmluvou sa jedna zmluvná strana (poisťovateľ) zaväzuje, že poskytne plnenie v dohodnutom rozsahu, ak nastane náhodná udalosť upresnená v zmluve, a druhá strana (poistník) sa zaväzuje platiť poisťovateľovi poistné (§ 788 ods. 1).

Obsahovými náležitosťami poistnej zmluvy (podľa § 788 ods. 2) sú najmä:

- výška poistnej sumy, prípadne zaručenej sumy, ak ide o poistenie osôb,
- výška poistného, jeho splatnosť a či ide o jednorazové alebo bežné poistné,
- práva a povinnosti poisťovateľa, poisteného a toho, kto s poisťovateľom uzaviera zmluvu,
- podmienky pri predčasnom ukončení poistenia a pod.

Zákon presne stanovuje mechanizmus vzniku a zániku poistnoprávneho vzťahu.

16. Zmluva o združení

Zmluva o združení je zmluva, ktorou sa niekoľko osôb združuje, aby sa spoločne pričínili o dosiahnutie dojednaného hospodárskeho účelu (§ 829 ods. 1).

Pojmovými znakmi zmluvy o združení sú:

- združenie osôb – fyzických a právnických, bez obmedzenia počtu,
- spoločné pričinenie sa – osôb vytvárajúcich združenie o dosiahnutie nejakého hospodárskeho cieľa,
- a dosiahnutie hospodárskeho účelu – ktorý účastníci dojednali.

17. Zmluva o dôchodku

Zmluvou o dôchodku vznikne dôchodcovi doživotne alebo na inak určenú dobu právo na vyplácanie určitého dôchodku (§ 842).

Zmluva o dôchodku vznikne dohodou účastníkov o jej podstatných obsahových zložkách.

Zákon vyžaduje na uzavretie zmluvy o dôchodku písomnú formu.

Právny vzťah zo zmluvy o dôchodku zaniká predovšetkým uplynutím doby, na ktorú bol uzavretý.

18. Záväzky zo stávky a hry

Občiansky zákonník ustanovuje, že výhry zo stávok a hier, ani pohľadávky z pôžičiek poskytnutých vedome do stávky a hry nemožno vymáhať. Takéto výhry a pohľadávky nemožno ani platne zabezpečiť (§ 845 ods. 1).

Napriek skutočnosti, že ide o nežalovateľné pohľadávky, sú to pohľadávky platné, pri ktorých je možné ich dobrovoľné splnenie.

Uvedená občianskoprávna úprava sa nevzťahuje na osobitnú úpravu tejto problematiky, ktorú upravuje zákon č. 171/2005 Z. z. o hazardných hrách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 171/2005 Z. z.“).

Zákon č. 171/2005 Z. z. vytvára verejnoprávny rámec hazardných hier a vo vzťahu k občianskoprávnej úprave hier a stávok ustanovuje rozsiahlu výnimku v tom zmysle, že upravuje rozsah a podmienky, v ktorých prevádzkované hazardné hry požívajú právnu ochranu a sú súdne vymáhatelné (na rozdiel od vzťahov upravených v Občianskom zákonníku).

Odlíšnosti medzi stávkou a hrou vyplývajú z nasledovných skutočností:

- pri stávke – je sľub plnenia viazaný na minulé, prítomnú alebo budúcu neistú skutočnosť, ktorej existenciu jedna strana tvrdí a druhá strana popiera a strany nemôžu skutočnosť ovplyvniť,
- pri hre – ide vždy i budúcu neistú udalosť (alebo vopred neznámu okolnosť) a sľub plnenia jednej alebo druhej strany závisí od výsledku hry. Hra predpokladá určitú (fyzickú alebo duševnú) činnosť strán a pri dodržaní vopred určených pravidiel a podmienok (biliard, šachy, karty a pod).

Právne následky medzi stávkou a hrou sú založené na tom, že sa sľubuje plnenie závislé od nejistej skutočnosti a závisí od náhody a rozhodnutie o správnosti tvrdenia je mimo dosahu pôsobenia strán.

19. Verejná súťaž

Verejná súťaž je jednostranný neadresovaný právny úkon vyhlasovateľa súťaže (fyzickej alebo právnickej osoby), ktorý verejne vyhlasuje súťaž na určité dielo alebo výkon, za čo sľubuje cenu (§ 847).

O obsahu verejnej súťaže musí byť verejnosť informovaná a vyžaduje sa, aby základné údaje o súťaži boli publikované v periodických publikáciách a v ďalších masovokomunikačných prostriedkoch.

Verejná súťaž vzniká okamihom zverejnenia a tento jednostranný právny úkon musí obsahovať všeobecné a osobitné náležitosti (napríklad predmet, lehoty, cenu a kritériá).

Právny vzťah medzi vyhlasovateľom súťaže a súťažiacim vznikne spravidla odovzdaním diela alebo výkonu.

20. Verejný prísľub

Verejný prísľub je jednostranný právny úkon, ktorým sa niekto verejným vyhlásením zaväzuje, že zaplatí odmenu alebo poskytne iné plnenie jednému alebo neobmedzenému počtu osôb, ktoré splnia určené podmienky (§ 850).

Verejný prísľub môže urobiť fyzická alebo právnická osoba a môže ísť napríklad o verejný prísľub poskytnutia odmeny za uvedenie skutočnosti, ktorá bude dôkazom pri zistení páchatel'a trestného činu.

Ak podmienky verejného prísľubu splní viac osôb a odmena bola v podmienkach uvedená na jednu osobu, odmena sa rozdelí rovnakým dielom medzi osoby, ktoré podmienku splnili.

T - 14 Závazky zo spôsobenia škody a z bezdôvodného obohatenia

1. Závazky zo spôsobenia škody
 - 1.1 Predchádzanie hroziacim škodám
 - 1.2 Pojem zodpovednosť
 - 1.3 Funkcie zodpovednosti
 - 1.4 Predpoklady vzniku zodpovednosti za škodu
 - 1.5 Subjekty zodpovednosti za škodu
 - 1.6 Spoluzodpovednosť za spôsobenú škodu
 - 1.7 Obsah, rozsah a spôsob náhrady škody
2. Závazky z bezdôvodného obohatenia
 - 2.1 Pojem a podstata bezdôvodného obohatenia
 - 2.2 Predpoklady vzniku bezdôvodného obohatenia
 - 2.3 Skutkové podstaty bezdôvodného obohatenia
 - 2.4 Subjekty právneho vzťahu z bezdôvodného obohatenia
 - 2.5 Právne následky bezdôvodného obohatenia
 - 2.6 Premlčanie práva na vydanie bezdôvodného obohatenia

1. Závazky zo spôsobenia škody

Každé ohrozenie alebo porušenie práv a povinností sa stáva v občianskoprávných vzťahoch nežiaducim, pretože súvisí s neodôvodneným zásahom do záujmov postihnutého, ktorému prináša ujmu osobnú alebo majetkovú.

Prvoradým účelom tvorby a aplikácie noriem občianskeho práva je vytvorenie mechanizmu účelnej a spravodlivej nápravy následkov, ktoré vznikli porušením práv a povinností. Rovnako dôležitým účelom je vytvorenie systému na predchádzanie vzniku porušovania práv a povinností.

1.1 Predchádzanie hroziacim škodám

Občianskoprávnu prevenciu možno charakterizovať ako spôsob predchádzania ohrozenia či porušenia práv a povinností v občianskoprávných vzťahoch zabezpečovaný normami občianskeho práva.

Mimoriadne kultivovane to vyplýva napríklad pri výkone práv a povinností (§ 3) vyplývajúcich z občianskoprávných vzťahov, keď sa nesmie bez právneho dôvodu zasahovať do práv a oprávnených záujmov iných a zasahovanie nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi.

1.2 Pojem zodpovednosť

Podstata zodpovednosti spočíva vo vzniku nepriaznivého právneho následku, ktorý postihuje toho, kto porušil (ohrozil) pôvodnú právnu povinnosť. Napríklad dopravná nehoda s následkom na zdraví účastníka dopravnej nehody. Následkom je okrem iného aj (zodpovednostná) povinnosť nahradiť spôsobenú škodu na zdraví.

Z uvedeného môžeme vyvodzovať pojem občianskoprávnej zodpovednosti, ktorým vymedzujeme občianskoprávnu zodpovednosť ako následnú právnu povinnosť subjektu, ktorá vzniká porušením primárnej právnej povinnosti, ktorá vyplýva zo zákona alebo z inej právnej skutočnosti.

1.3 Funkcie zodpovednosti

Zodpovednosť v občianskom práve je zameraná na:

- úhradu majetkovej ujmy alebo na zmiernenie nemajetkovej ujmy poskytnutím určitého zadosťučinenia (satisfakcie),
- preventívno-výchovné pôsobenie.

1.4 Predpoklady vzniku zodpovednosti za škodu

Predpokladmi vzniku občianskoprávnej zodpovednosti za škodu sú:

- protiprávny úkon, resp. právne relevantná škodná udalosť,
- ujma,
- príčinná súvislosť medzi protiprávnym úkonom a ujmov, t.j. predchádzajúcimi dvomi predpokladmi,
- zavinenie.

1.5 Subjekty zodpovednosti za škodu

V občianskom práve prichádzajú do úvahy ako subjekty zodpovednosti:

- fyzické osoby, u ktorých sa vyžaduje subjektívny predpoklad spočívajúci v zavinení, t.j. je potrebné, aby fyzická osoba bola na toto zavinenie spôsobilá (plnoletosť a nepostihnutosť duševnou poruchou),
- a právnické osoby (alebo štát), u ktorých sa predpokladá existencia zavinenia.

1.6 Spoluzodpovednosť za spôsobenú škodu

Ak škodu spôsobili viacerí škodcovia, zodpovedajú za ňu spoločne a nerozdielne, ako je upravené v ustanovení Občianskeho zákonníka § 438 ods. 1.

Ak bola škoda spôsobená spoluzavinením poškodeného, znáša ju pomerne aj poškodený, podľa účasti na spôsobenej škode.

1.7 Obsah, rozsah a spôsob náhrady škody

Pod pojmom obsah náhrady škody rozumieme to, akú škodu je škodca povinný poškodenému uhradiť podľa toho, či bola škoda spôsobená na:

- veciach alebo na majetkových právach,
- na zdraví alebo na živote.

Rozsah náhrady škody vyplýva podľa toho, či bola škoda spôsobená na:

- veci – vtedy sa zásadne uhrádza celá skutočná škoda a to, čo poškodenému ušlo (napríklad ušlý zisk),
- zdraví alebo na živote – vtedy sa uhrádzajú napríklad bolesti a sťaženie spoločenského uplatnenia, strata na zárobku, pozostalostná úrazová renta.

Spôsobená škoda sa uhrádza:

- v peniazoch,
- uvedením do predošlého stavu alebo
- kombináciou oboch spôsobov náhrady škody.

2. Závazky z bezdôvodného obohatenia

Bezdôvodné obohatenie sa považuje za jeden z právnych dôvodov vzniku záväzkov podľa ustanovenia § 489. Závazky vznikajú z právnych úkonov, najmä zo zmlúv, ako aj zo spôsobenej škody, z bezdôvodného obohatenia, ako aj z iných skutočností uvedených v zákone.

2.1 Pojem a podstata bezdôvodného obohatenia

Vo všeobecnosti môžeme bezdôvodné obohatenie charakterizovať ako záväzkovoprávny vzťah, ktorého obsahom je povinnosť toho, kto sa obohatil, toto obohatenie vydať a na druhej strane je právo subjektu, na úkor ktorého sa obohatil, požadovať vydanie všetkého, o čo sa obohatil.

2.2 Predpoklady vzniku bezdôvodného obohatenia

Základné predpoklady vzniku právneho vzťahu bezdôvodného obohatenia, ktorých splnenie zakladá medzi subjektmi záväzkový právny vzťah bezdôvodného obohatenia:

- obohatenie na strane určitého subjektu (ktoré je majetkovým prospechom obohateného), tomuto vzťahu najbližšie zodpovedá pojem majetková ujma, objektívne vyjadrená peniazmi,
- ujma iného subjektu, t.j. obohatenie bolo získané na úkor majetkových hodnôt iného,
- existencia príčinnej súvislosti medzi získaním majetkového prospechu jedného subjektu a ujmov druhého subjektu,
- bezdôvodnosť obohatenia, t.j. ide o spôsob získania majetkového prospechu, ktorý právny poriadok neuznáva.

2.3 Skutkové podstaty bezdôvodného obohatenia

Medzi skutkové podstaty bezdôvodného obohatenia upravené v § 451 ods. 2 a § 454 možno zaradiť:

- plnenie bez právneho dôvodu, t.j. presun majetkových hodnôt od jedného subjektu na druhý subjekt, bez existencie právneho dôvodu na takýto presun,

- plnenie z neplatného právneho úkonu, je plnenie presunom majetkovej hodnoty zo subjektu na subjekt existujúcim právnym úkonom, ale neplatným, pretože právnym úkonom nevznikajú žiadne práva ani povinnosti,
- plnenie z právneho dôvodu, ktorý odpadol, t.j. v čase plnenia dôvod existoval, ale neskôr z dôvodu následnej právnej skutočnosti zanikol,
- bezdôvodné obohatenie získané z nepoctivých zdrojov, t.j. presun majetkových prostriedkov zo subjektu na subjekt plnením zo zdroja, ktorý nemožno charakterizovať ako zdroj poctivý, napríklad nadobudnutie majetku z nelegálnych príjmov,
- plnenie za iného, ktorý mal sám povinnosť plniť.

Občiansky zákonník k uvedeným skutkovým podstatám bezdôvodného obohatenia obsahuje všeobecne formulované ustanovenie (§ 451 ods. 1), podľa ktorého každý, kto sa na úkor iného obohatí, je povinný takéto obohatenie vydať.

2.4 Subjekty právneho vzťahu z bezdôvodného obohatenia

Subjektmi záväzkovoprávneho vzťahu z bezdôvodného obohatenia sú:

- subjekt, na úkor ktorého bolo bezdôvodné obohatenie získané (ktorým môže byť postihnutý, oprávnený alebo veriteľ),
- subjekt, ktorý sa na úkor iného obohatil (obohatený alebo dlžník).

Právo postihnutého subjektu – na vydanie bezdôvodného obohatenia a povinnosť bezdôvodne obohateného – vydať bezdôvodné obohatenie prechádzajú ako právo, resp. povinnosť (majetkového charakteru) na právnych nástupcov týchto osôb.

Z uvedeného záväzkového charakteru bezdôvodného obohatenia vyplýva, že právo na vydanie bezdôvodného obohatenia sa neviaže na vec, ale na osobu, ktorá sa bezdôvodne obohatila.

2.5 Právne následky bezdôvodného obohatenia

Právnym následkom vzniku právneho vzťahu bezdôvodného obohatenia (podľa § 451 ods. 1) je vznik povinnosti na vydanie všetkého, čo získal obohatený na úkor iného subjektu.

Adresátom povinnosti na vydanie je subjekt (podľa § 456), na úkor ktorého bolo bezdôvodné obohatenie získané.

Vydanie bezdôvodného obohatenia sa uskutoční (podľa § 458 ods. 1):

- obnovením pôvodného stavu, tzv. naturálnou reštitúciou,
- alebo poskytnutím peňažnej náhrady.

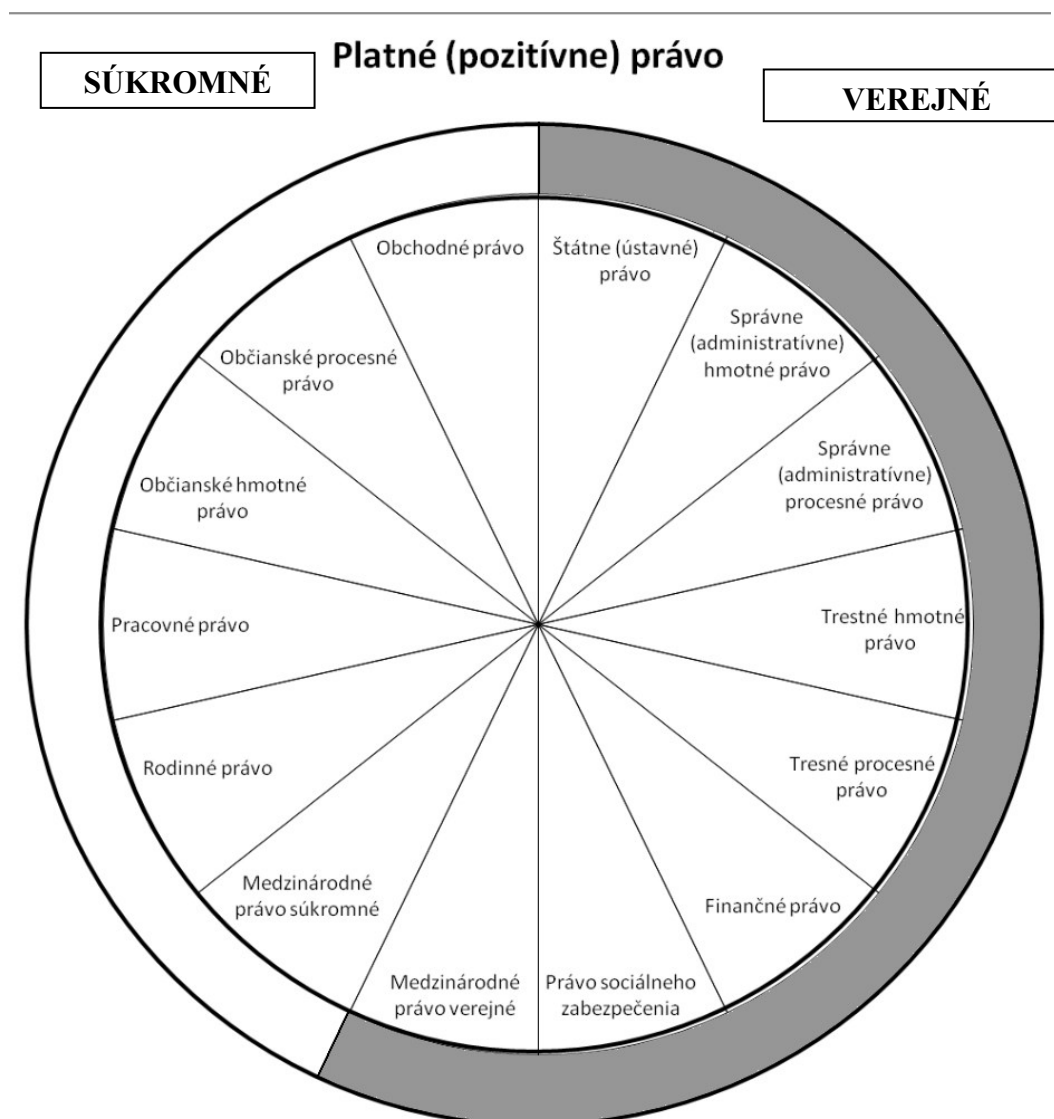
2.6 Premlčanie práva na vydanie bezdôvodného obohatenia

Právo na vydanie bezdôvodného obohatenia podlieha právnemu režimu premlčania.

Ak právo na vydanie bezdôvodného obohatenia nebude vykonané v zákonom stanovenej lehote, uplatnením námietky premlčania dochádza k zoslabeniu tohto subjektívneho práva tým, že zaniká nárok, t.j. zaniká možnosť vynútenia práva súdom.

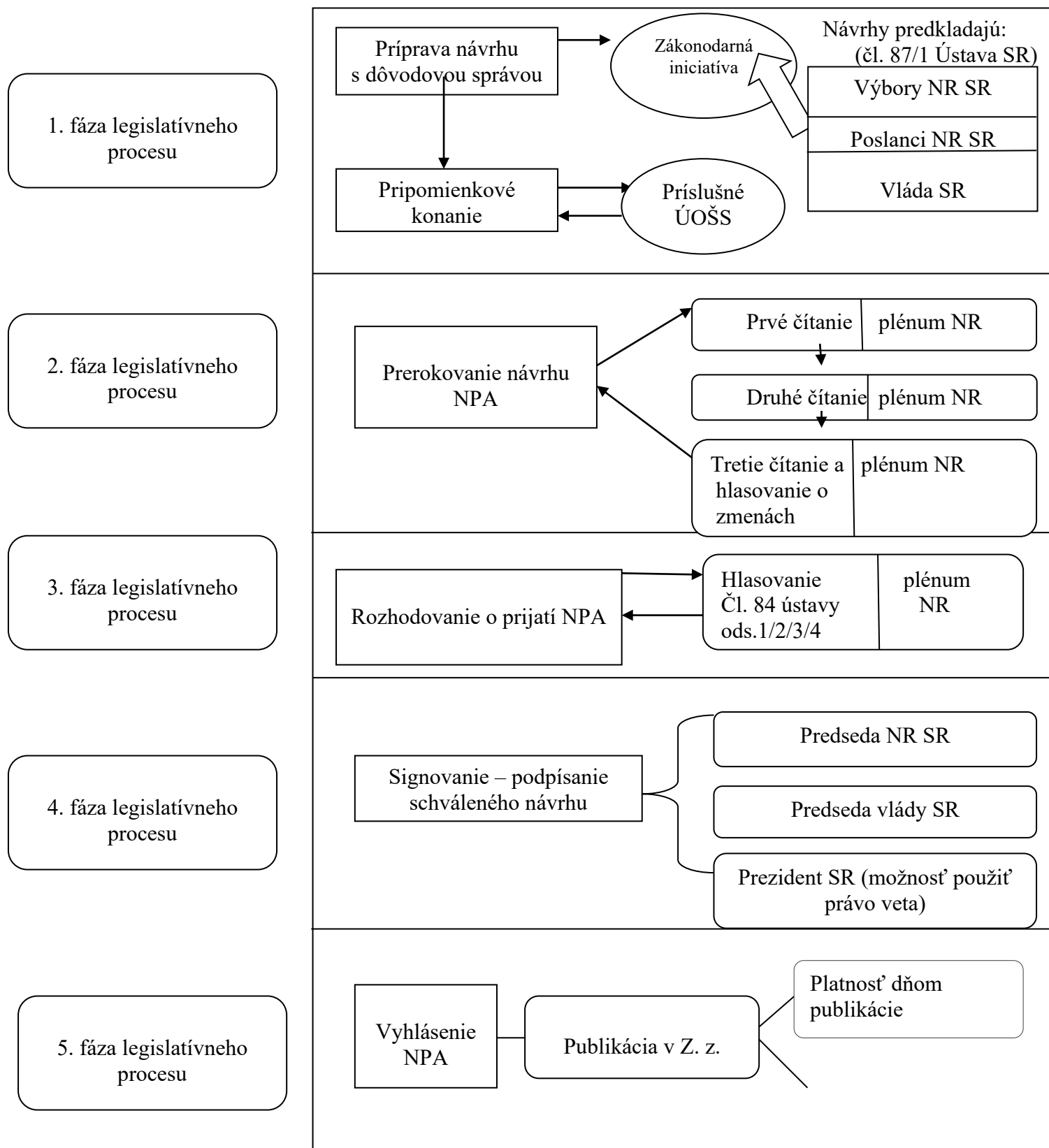
Právo na vydanie z bezdôvodného obohatenia sa premlčí v dvojročnej subjektívnej premlčacej dobe. Najneskôr sa právo na vydanie bezdôvodného obohatenia premlčí uplynutím objektívnej premlčacej doby, ktorá je tri roky (ak k bezdôvodnému obohateniu došlo konaním, ktoré nemá charakter úmyslu) alebo desať rokov (ak obohatený získal majetkový prospech zavineným úmyselným konaním).

Príloha 1

Príloha 2

Legislatívny proces

Účinnosť:
 - stanovená
 v právnom predpise
 - 15. dňom od
 publikácie

Príloha 3

Členenie práva – základné právne odvetvia

a)	Hmotné právo Hmotnoprávna norma * ide vždy o odpoveď na otázku: čo? - napr. kto iného úmyselne usmrť, potrestá sa ... = vražda	a	Procesné právo Procesná norma * ide vždy o odpoveď na otázku: ako? * ako budú postupovať orgány ČTK, aby bol páchatel' zistený a spravodlivo potrestaný - je to postup pri uplatňovaní hmotného práva
b)	Vnútroštátne právo (pozitívne) je systém normatívnych a individuálnych právnych aktov, tvoriacich právny poriadok daného štátu.	a	Medzinárodné právo upravuje vzájomné vzťahy medzi štátmi, alebo medzinárodnými organizáciami.
c)	Právo Európskej únie tvorí viacero druhov právnych aktov: Právne poriadky štátov EÚ sa unifikujú (zjednocujú) s právom EÚ. Aproximácia (zblížovanie), resp. neodporovateľnosť, poskytuje možnosť variability právnych úprav členských štátov EÚ.	1. Medzinárodné zmluvy, ktoré sú primárnym právom konštituujúcim EÚ. ➤ Zmluva o založení ES uhlia a ocele z roku 1951, ➤ Zmluva o založení EHS z roku 1957, ➤ Zmluva o založení ES pre atómovú energiu (Euroatom) z r. 1957, ➤ Dohoda o postupnom zrušení kontrol na spoločných hraniciach z r. 1985 (Schengenská dohoda), ➤ Jednotný Európsky akt z r. 1986, ... ➤ Lisabonská zmluva = Ústava pre EÚ.	2. Právne (legislatívne a normatívne) akty inštitúcií EÚ sú sekundárnym právom (Rady, Komisie, Parlamentu). Sú nimi: ➤ nariadenia a všeobecné rozhodnutia, ➤ smernice a odporúčania, ➤ individuálne rozhodnutia, ➤ odporúčania a stanoviská.
d)	Verejné právo ➤ upravuje vzťahy týkajúce sa verejného záujmu, ➤ ide o vzťahy nadradenosti a podradenosti, ➤ patria sem odvetvia : ústavné (štátne) právo, správne právo, finančné právo, právo sociálneho zabezpečenia, trestné právo, medzinárodné verejné právo, časť cirkevného práva a právo činiteľného postupu dia	a	Súkromné právo ➤ upravuje vzťahy týkajúce sa záujmov jednotlivca alebo skupín, ➤ ide o vzťahy rovnosti subjektov, ➤ patria sem odvetvia : občianske, rodinné, obchodné, pracovné, medzinárodné právo súkromné, časť cirkevného práva.

